

De Drossaert Clercx, eene omwerking van De Teuten in de Limburger Kempen

Pieter Ecrevisse

bron

Pieter Ecrevisse, *De Drossaert Clercx, eene omwerking van De Teuten in de Limburger Kempen*.
C.J.A. Greuse, Brussel 1846 (tweede, vermeerderde en verbeterde druk)

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/ecre001teut02_01/colofon.php

© 2015 dbnl

**Aen den Weledelen Heere Ridder, *A. De Wouters d'Oplinter*,
arrondissementscommissaris enz. enz. te Nyvel.**

Den warmen voorstaender en beoefenaer der vlaemsche letterkunde, die een pand is van ons zelfstandig volksbestaen;

Den rondborstigen vriend, die ons zyne vriendschap schonk, en iedere onzer poogingen gulhartig toejuichte;

Den voorbeeldigen ambtenaer, dien wy, eilaes! te korttydig in ons midden bezaten! die alle harten tot zich trok door de kracht zyner byzondere en openbare deugden;

Wordt dit werksken opgedragen, als eene blyk van vriendschappelyke herinnering, van wege zynen

Ootmoedigsten dienaer,

ÉCREVISSE.

Eecloo den 16 february 1846.

Voorwoord.

Indien men hedendaegs niet zooveel misbruik maekte van het woord *toeval*, dan zouden wy het verschynen der *Teuten* aen het toeval toeschryven. Maer wat voordeel zou de lezer uit onze openbaringen trekken? Geen hoegenaemd; en daerom houden wy ze voor ons. Door het vervaerdigen van het onderhavige werk, poogden wy enkelyk te bewyzen dat men niet buiten het land behoeft te loopen om grootsche, schilderende figuren aen te treffen; dat op den vaderlandschen bodem - tot zelfs in de

dwalende ryen der samenleving - genoegzame stof te vinden is voor de bespiegelende letterkunde.

De zucht om nuttig te zyn, om de gedrochtelyke uitheemsche Letterkunde door eene zedige, echt vaderlandsche te verdringen, en langs dien weg onze volkszedes en aerd onverbasterd te bewaren, gaf ons de pen in de hand.

Wy mogen 't ons geenszins ontveinzen, onherstelbare wonden zyn alreede aen onze vlaemsche zeden toegebracht: eene lafheid ware het de kwael toomeloos te laten voortrollen; dezelve ontmaskeren, waarschuwen en geduriglyk waarschuwen, zyn heilige pligten geworden! Wee dengenen, die de oogen niet opent! Hy stort zich en zyn land in het verderf!

Trekken wy, om ons gedacht klaerder te maken, eene afzonderingslyn tusschen de zedelyke gesteldtenis der Vlamingen en der Franschen:

Onze deugdzame voorouders hielden zich overtuigd dat zedekrenkende samenspraken en schriften het gevoel bederven, den geest verstompen, het hart ontedelen en de ziel bezwadden. Zy geloofden dat de onderdanen aen den vorst gehoorzaamheid, aen de wetten onderwerping en aen de openbare orde ondergeschiktheid schuldig zyn. Zy eerbiedigden bloed- en echtbanden als geheiligde zaken; het eigendomsregt aenzagen zy als een noodzakelyk gevolg der samenleving met wier rust hetzelve in de nauwste betrekking staet. Zy waren met hart en ziel verkleefd aen hunnen godsdienst, aen dien heiligen band, welke het scheepsel in betrekking brengt met zynen Schepper; welke een noodzakelyke balsem is op de wonde der zuchtende Adamskinderen! Mogten al rampspoeden loodzwaer op hunne schouders drukken,

zy wierpen hoopvolle blikken naer Boven; van daer straelde hun de beloonende regtvaerdigheid Gods in 't oog en uit het diepste des boezems verzuchtten zy:

‘Ik weet dat ik mynen God zien zal, die hoop is in mynen boezem gelegd!’

Plaets, naest deze alles verzachtende en troostvolle leer, de geloofsbelydenis der fransche beschavers, welke tegenstrydigheid! Men zou zeggen dat zy den *ouden God* vervangen hebben door eenen nieuwen, dien zy naer hun eigene grillen en driften mogen fatsoeneren!

Weet gy in samenspraken en schriften de walgelykste ontucht, de goddeloosste stelsels met een doorschynend vloers te omhangen en op een onbeschofte wyze te lasteren en te loochenen, dan noemen zy deze doenwyze: doemlyke vooroordeelen afschudden; gene, *une causerie fine et spirituelle*, welke, als een *passe-partout*, den toegang baent tot alle byeenkomsten van het goede *genre*!

De wetten onder de voeten trappen, is in hunne oogen een onverschillige zaek; de prysbaerste is hy, die zich het beste uit den slag weet te trekken, als het lyfstraffelyk wetboek op 't tapyt komt.

Het gezag van den vorst aenranden, dat heeten zy: de geheiligde regten des menschdoms voorstaen en wreken; alsof de vorst niet tot het menschdom behoorde!

De openbare orde stooren, doen zy doorgaen als een onverjaerbaer voorregt des volks en dient aen het *pouvoir* ter waarschuwing dat de onderdanen op hunne hoede zyn, en des noods zich regt weten te verschaffen!

Schendt gy bloed- en echtbanden, dat durven zy in hunne dierlyke tael bestempelen met den naem van afschudding der vooroordeelen!

Het bezit en eigendomsregt noemen die walgelyke moralisten eene schending der natuerlyke regten! Volgens hen hebben noch het eene noch het andere eenigen steun dan de begeerlykheid van de ryken der aerde, die zich in weelde en wellust baden, terwyl de arme *prolétaire* moet zweeten en zwoegen! Dat de eeuwige Waerheid gezegd heeft: '*Gy zult niet stelen! Gy zult het goed van uwen evenmensch niet begeeren!*' daeraen laten zy zich niets gelegen liggen; die woorden zyn slechts *momerie's*, hoogstens goed om kinders en weetnieten te verschrikken en in toom te houden!

Spreek met den franschen windbuil van overtuiging, van hoop op de toekomst; eene schaterende lach zal zyn eenigste antwoord zyn! Plakt gy hem met bewyzen en redeneringen tegen den muer, dan zal hy beginnen medelydende gebaerden te snyden; hy zal u spitsgewyze beklagen dat gy niet ten tyde van *Pieter den Kluizenaer* als kruistogtsprediker zyt opgetreden, of dat gy niet onder *Godfried van Bouillon* gediend hebt!

Beklagenswaardig, maer eilaes al te waer is 't dat de grootste hoop der Franschmans van de nieuwe school meer geloof hechten aen de leerstelsels en droomeryen van *Confucius*, van *Mahomet* en van *Fourrier*, dan aen den godsdienst welke - allen goddelyken oorsprong zelfs ter zyde gesteld - aen Europa de magt en het gebied over den geheelen aerdbodem heeft gegeven! Welken wy de overhand in kunsten, wetenschappen en beschaving zelve te danken hebben!

Als kristen mensch zouden wy dien rampzaligen staet der fransche samenleving betreuren en met een benauwd hart den afgrond afpeilen waerin dat ryk nog eenmael dreigt te storten, indien men niet, door alle mogelyke middelen, poogde de besmetting voort te planten en ons Belgen op soortgelyke wyze te beschaven! Nu deze strekking zonneklaer bewezen is, mag niemand meer aertzelen; die nog eene vonk vaderlandsch vuer in het hart, en een behoudend denkbeeld in het brein voelt gloeijen! Hy komè met dezelve voor den dag en belette de belgische natie voor den franschen stofgod te knielen!

Hoe verre de wonde in Frankryk het geheele staetslichaem doorkankerd heeft, zal een ieder uit de volgende voorbeelden ligtelyk opmaken: de fransche romans en tooneelstukken wemelen van tweegevechten - die barbaersche regtsplegingen der middeleeuwen - en een minister des konings werpt deze woorden van 't spreekgestoelte: *le duel est nécessaire en France!* Wy gelooven 't wel: omdat er geen godsdienstige begrippen meer zyn!

Een prokureur-generael vervalscht de tuchtregels der godsdienstzaken; de Primaet-aertsbisschop van Frankryk werpt zich op de bres om het hem toevertrouwde pand ongeschonden te bewaren; en zie, een gepruikte staetsraed berispt den roomschen priester die voor zyne kerk niet meer vryheid vraegt dan de Jood voor zyne *Synagoog!*

Hoe kan de fransche ambtenaer, hoe de wetgever zich verstaen in zaken, welke de *dogmata* betreffen; ontvangen zy hunne laetste beschaving niet in eene letterfabriek, genaemd de *Universiteit*, waer het geoorloofd is *alles*, zelfs *godsloochenaer*,

maer niet katholyk in den zin der roomsche Kerk te zyn?

Welk denkbeeld moet men zich maken van hunne beschaving, als men ziet dat de zouteloosste voortbrengsels van *Eugène Sue* een onfeilbaer *recept* zyn om het verachtelykste dagblad van Frankryk, den *Constitutionnel*, met duizende lezers te belegeren? Hoe diep is de letterkundige smaak niet gedaeld? In den *argot* der galeiboeven schetst hunne *Romancier à la mode* de heldendaden van eene *Borgnesse*, van eenen *Maître d'école*, van eenen *Chourineur*, van eene *Chouette!!* Eene *Rose Pompon*, eene *Reine Bachanale* en eene zelfsmoorderin, die de deugd van den mensch in de vormen des lichaems vindt, zyn de heldinnen van den dag! En zulke gedrochtelyke voortbrengsels van verwarde hersenen worden aen ons Belgen opgestoofd om onzen *smaak* te vormen, ons *hart* te veredelen, onze *zedes* te verfynen; om ons, in een woord, *à la hauteur du siècle* te plaetsen! Deze voortbrengsels zyn niet alleen de doodsteek der zedes, maer ook der goede fransche letterkunde; want wee hem, die smaak vindt in soortgelyke droomeryen!

Onder het staetkundige oogpunt beschouwd, is het gevaer niet min dreigend. Sedert zeven eeuwen beloert de Franschman ons schoon land, en heden meer dan ooit droomt hy anders niets dan Rhyngrenzen. Menigmael stelde hy zich met trouwloosheid en geweld in bezit van den ryken buit; zoo zwaer woog eventwel telkens het juk op onze schouders dat wy Belgen en Rhyndlanders jubelden, als wy ontslaefd werden! Wy zelf hebben, *in den winter van 1813, bloemen zien strooijen onder de hoeven der Kozakkenpaerden!* Wy hebben moeders zien uitzinnig worden van blydschap, als hare zoons als spookten, ten voorschyn sprongen,

uit hoolen en spelonken, waerin zy jaren lang scholen om aen de algemeene slagtery te ontgaen!

Zoolang als de Belgen aen hunnen godsdienst en hunne tael verknocht blyven, mag de Franschman op hunne samenneiging niet rekenen; daerom rust hy niet, vooraleer hy ons de laetste godsdienstvonk hebbe uit den boezem gerukt; vooraleer hy onze vlaemsche tael door de fransche verdrongen zie!

Om onzen handels- en nyverheidsvoorspoed te belemmeren en zelfs te dooden, teekent hy met ons verbonden, staet ons schynvoordeelen toe, welke wy zeer duer moeten koopen; door sluikmiddelen beneemt hy ons de vergunde en duer verkochte voordeelen. Ten bewyze behoeven wy slechts aen te halen het verbond van 16 july 1842, rakende den invoer der linnens en garens, waervan hy ons geheel het voordeel beneemt, eerst door het voorstel *Delespaul*; dan door het verbod- *Soult* van belgische linnens voor het leger te gebruiken; en eindelyk door den *dradenteller* en de *kleurstaeltjes*. Op die wyze maken de Franschen *un marché de dupes* met ons!

De Paryzer pochers, die zich te Brussel het regt aenmatigen van ons den toon te geven, schynen allen een doel na te jagen: het vernederen onzer groote mannen! Den ellendigsten franschen knoeischilder stellen zy naest, zooniet boven onze *Wappers*, *De Keizer*, *Gallait*, *Verboekhoven*, *Leys*, *Brakeleer*, *Geirnaert* en anderen.

De gematigde vryheid, voor welke wy zoo vele opofferingen op het outer des vaderlands bragten; welke alle verlichte volkeren des aerdbodems ons benyden! De vryheid voor welke de wispelturige fransche natie niet vatbaer is, omdat by haer

vryheid en *woelzucht* te samenhangen als twee schakels in eene ketting, o neen zy voldoet de fransche gelukzoekers niet, die ons in en achter 1830 zyn op den nek gewaaid. Zy komen ons ophitsen om monsterachtige verbeteringen te eisschen, welke noch met onzen volksgeest, noch met ons ware belangen overeenstemmen. Wat bedoelen zy anders dan twist en misnoegen onder de Belgen te zaeijen, ten einde - als de kans klaer is - ons des te zekerder te kunnen pakken!

Is Frankryk nu het land, dat onze samenneiging verdiend heeft? Ondervragen wy de ondervinding der twintig jaren (1794-1814) gedurende welke het ons aen zynen zegewagen geketend hield.

Wie regeerde ons - van den *veldwachter* tot den *prefekt*, van den *kaporael* tot den *generael* - dan *zuivere* franschmans? Welke stad of dorpen in ons land mogt men voorspoedig noemen? Het eenigste teeken van leven in de steden gaven de talryke bezettingen, gedurende de kortstondige tusschenpoozingen dat de slagteryen niet aen het orde van den dag waren! Men voege hierby den overmoed der vreemde ambtenaren; het prysgeven der godsdienstzaken aen den willekeur der wereldlyke magt; de centralisatie in het bestuer, eene vreemde wetgeving welke in tegenspraek was met onze voorouderlyke zeden en vryheden; de duizendvoudige en willekeurige kwellingen der vereenigde regten; het gebrek aen individuële vryheid; de drukkende leverancien, het werven en slagten der jongelingen; de bespiedery welke den vader tegen den zoon en den zoon tegen den vader ophitste; het overbrieven en verklikken welke aen onze rondborstige natie werden opgedrongen door de barbaersche

lyfstraffelyke wetboeken; de naemlooze aentygingen welke als pligtmatige beschuldigingen werden gebillykt; alle deze opeengestapelde rampen en verdrukkingen moeten tusschen de Franschen en de Belgen eenen afgrond hebben gedolven!

Een onwankelbare overtuiging gaf ons de pen in de hand, en zoolang als wy dezelve tusschen de vingers kunnen nypen, zullen wy niet ophouden onze landgenooten te waarschuwen, hun toe te roepen: *Schept, en helpt mede tot het scheppen eener vaderlandsche letterkunde; zy zal de hechtste steunpilaer zyn van het nationale gebouw! Schryft fransk, of schryft vlaemsch; maer weest Belgen in uwe schriften! Schudt het stof van onze oude handvesten; toont ons onze vryheden; luistert de heldendaden der vaders op; doet de roemryke voorouders voor onze oogen verschynen; leert ons de zeden, gebruiken en praelstukken van België kennen! Een ieder brenge zyne offerande op het outer des vaderlands, naer gelang van zyn vermogen!*

Wat nu van de *Teuten* gezegd?

Zy waren een werk van overhaesting, dat broksgewyze geschreven zynde, langs alle kanten moest scheef en lam gaen. Wy volgden noch modellen noch kunstregels; en - bekennen wy het regtuit - wy vreezen de eersten byna zoozeer als de laetsten, om de volgende redenen.

Men is het genoegzaam met ons eens, dat onze vlaemsche letterkunde nationael of liever uitsluitend vlaemsch moet zyn. Om aen dit stelsel getrouw te blyven, mogen wy noch by de Hollanders noch by de Duitschers onze voorschriften inzamelen. Heerscht by de eersten te veel styfheid, te veel uitsluitelykheid; by de laetsten vindt men te veel mysticismus en al te dikwyls

wordt het gevoel door het denkvermogen verdrongen. Van de fransche klassieken hebben wy eveneens te vreezen; immers heeft de verfranschte opvoeding ons zooveel onvlaemsche wendingen in het brein gejaegd, dat wy als het ware alle onze geestvermogens moeten inspannen om ze te ontleeren. Overigens heeft iedere natie hare eigenaerdige wyze van zich uit te drukken; zoodat wy, om vlaemsch en uitsluitend vlaemsch te zyn, wel zouden mogen beginnen met alle uitheemsche modellen op zyde te schuiven. Wanneer ons derhalve deze of gene lettervitter nog naer modellen wil verzenden, dan gelieve hy ons degenen aen te duiden welke hy bedoelt, wy zyn begeerig ze te kennen en ontvangen gaerne eene teregtwyzing.

Wat nu de kunstregels betreft, die zyn onzes inziens aen zooveel willekeur en aen zooveel wisselvalligheid onderworpen, dat men schier niet weet wiens lessen men moet in werking brengen. Dit is hoofdzakelyk het geval in zedenschetsen, welke geenszins binnen eene vastgestelde tydruimte kunnen te samengedromd worden. Als de oogster, zwerft de schryver rond en zamelt in waer hy iets vindt en naer mate zich iets opdoet. En wat zyn de *Teuten* anders dan zedeschetsen op vaderlandschen bodem ingeogst?

Vooraleer wy eventwel iets aengaende de *Teuten* reppen, zeggen wy, wat de provincie Limburg was over tachtig jaren.

De staetsschokkingen der XVI eeuw - uit den godsdiensttwist gesproten - en de later aengegane vredesbepalingen van Westfalen, hadden dat gewest in eenen aerdrykskundigen harrewar gebragt waervan men nergens een voorbeeld vond. Men gelieve

te overwegen hoe deze weinig bevolkte en langwerpige brok gronds, welke ter nauwernood een stipken beslaet op de wereldkaart, naer alle kanten doorkruisd en als voorbedachtelyk doorsneden was met roode, blauwe, groene, zwarte en geele streepen, waerdoor de verschillende bezittingen afgeteekend stonden; dan kan men Limburgs kaart vergelyken met een spinneweefsel dat over een vel papier geworpen ligt. Indien er nog eenig onderscheid overig blyft, dan bestaet hetzelve daerin, dat het diertje door zynen natuerdrift geleid, met regelmatigheid de gaetjes spint; terwyl men den staetsmannen van dien tyd kan ten laste leggen, dat zy willens en wetens eenen mengelklomp hebben geschapen! Met welk doel, tot wat einde? Dit is voor ons een raedsel dat wy niet zullen poogen op te lossen; wy boeken eene daedzaak, en om dezelve te betoogen diene het volgende.

Maestricht, de hoofdstad, stond onder eene tweevoudige heerschappy: de *bataefsche Republiek* en den *Prins-Bisschop van Luik*. De bevolking was deels waelsch, deels hollandsch; zoo ook ging het met de geldsoorten, ofschoon de luiksche munt de overhand heeft genomen, misschien door het vertier met Luik en de luiksche gemeenten van Limburg. Er waren zelfs straten in de stad, welke uit loutere waelschsprekende bestonden. Men kon zeggen dat Holland het wezenlyke, Luik daerentegen het ingebeeelde gezag uitoefende; of wil men volgens het *corpus juris* spreken, dan bezat Holland het *dominium utile*; Luik daerentegen het *nudum dominium*¹. Munt- straf- gratie- en schatregt, alles was even bont.

1 *Dominium utile*, de winstbrengende eigendom; *nudum dominium*, de naekte eigendom. De Limburger vertaelde dit verschil, in zyne schilderende tael, door: *Holland schoor de wol, Luik de stekels!*
De Schryver.

Nog had men aen het bataefsche gemeenebest twee en vyftig buitengemeenten afgestaen, tusschen welke zoo weinig samenhang bestond, dat zy als door een blinde hand over Limburgs bodem gezaeid schenen te zyn; want geene drie raekten aen elkander met hare grondgebieden, noch op den regten, noch op den linken Maesoever.

De hertogen van *Braband* bezaten er een gedeelte aen deze, en een ander op gene zyde der Maes. Het eerste was gekend onder den naem der brabantische *Kempen*, het laetste onder dien van *spaensche gemeenten*, of *oostenryksche Limburgerlanden van Overmaes*.

Het gebied der hertogen van *Kleef* strekte zich langs *Roermond* uit tot naby *Sittard*, waer het met een punt op de Maes uitschoot. Te vergeefs zocht men er eenigen samenhang; de gemeenten lagen broksgewyze door elkander.

Het *Gulikerland* liep langs *Heinsberg* en *Sittard* tot op de Maes, waer de dorpen Grevenbicht, Berg en Urmond als drie schildwachten vooruitstonden om den stroom te bewaken.

De Prins-bisschop van Luik bezat er - behalve zyn aendeel van Maestricht - een aental gemeenten, meestal langs de Maes gelegen, alsmede de zoogenaemde Luiker Kempen.

Voegen wy nu nog by, om het tafereel getrouwelyk te schilderen, dat er, in 't midden van dit geographische mengelmoes, nog verscheidene vryheerlykheden bestonden, welke door den tyd en

door de afwezigheid der vorsten eene soort van onafhankelykheid hadden verkregen; dat er hier en ginds nog leenheerschappyen opdoken, waer de leenheer geen anderen teugel kende dan zynen willekeur, en dat er geen geduchtere dwingelanden bestaen dan de kleinen, zoo pooge men zich een denkbeeld te vormen van den burgerlyken, zoowel als staetkundigen toestand van Limburg, tot op het oogenblik zyner samensmelting, onder de benaming van *Departement der Nedermaes*.

Schier overtollig is het te gewagen dat dezelfde bontheid zich onder alle opzigten opdeed. Zoo bestonden er luiksche, kleefsche, brabantische, guliksche, hollandsche en duitsche munten, naer mate de gemeenten tot den eenen of anderen staet behoorden. De wetten en besluiten van Luik werden in 't fransch of latyn gegeven, de brabantische in het vlaemsch, de guliksche in het duitsch, en verschilden onder sommige betrekkingen hemelbreed van elkander. De hooge gerechtshoven waren te *Luik*, te 's *Gravenhaeg*, te *Kleef*, te *Wetzlar* en te *Mechelen* gevestigd; de justicie bestond er, maer om zich dezelve te bezorgen moest men grove sommen verspillen. De regtspleging was eene doolhof, waerin zich niet alleen de partyen uitmergelden, maer de fynste *procuratores* verdwaelden!

Onder het opzigt der lyf- of geldstraffen, bestond hier een gebruik - en al spoedig verkregen de gebruiken kracht van wet - volgens hetwelk byna alle persoonlyke beledigingen op vastgestelde geldboeten stonden, zoodat eene kaeksmeete tegen eenen goudgulden, eene stokslag tegen twee, en eene messteek tegen vier stuks van die munt betaeld werden. De vorsten,

leenheeren en ambtenaren aelden op geld en de misdaden waren voor hen eene goudmyn.

Hier heerschte een langwylige regtspraek, welke soms eenen onpligtigen zyn leven lang in 't gevang liet smachten; ginds was de zoogenaemde *prompte justicie* in voege. Eene soort van regter - *Drossaert* genaemd - verwees, in sommige gevallen, de pligtigen (die hy als dusdanig aenzag minstens) zoo zonder gedruisch van regtspleging ter dood, hun nauwelyks den tyd latende, om zich met hunnen God te verzoenen, voolaleer zy de ladder ter galg beklommen! Zelfs vonniste in sommige gemeenten de leenhèer (als hy er de *hooge* en *lage justicie* had verkregen of bekropen) naer welgevallen, zonder regel noch wet te raedplegen. Menigmael schiep hy vermaek in het verzinnen en toepassen van barbaersche straffen¹!

1 Nog ten jare 1768 leverde de Leenheer van het dorp Limbricht, by *Sittard* - hy behoorde tot de magtige familie *Van Bentinck*, die eene stem had op den ryksdag - hiervan een doorslaende bewys.

De dorpelingen mogten zich niet vermaken, zonder de toestemming van den *Baes*; onder anderen waren de jongelingen gewoon, gedurende de vastenavondsagen - met toestemming der Heerschap - een levende gans, te paerd rydende, het hoofd af te trekken. By toeval was de heer afwezig en de jongelingen namen 't op zich zonder toestemming te doen wat hun nog nooit geweigerd werd. Zy reden de gans als naer gewoonte; maer als *Van Bentinck* terugkwam en hoorde welke grove inbreuk men op zyn gezag had begaen, schoot hy in toorn, deed de overtreders voor zich verschynen en veroordeelde hen om den volgenden zondag achter de vespers te paerd voor het kasteel te verschynen. Niemand durfde achterblyven en als zy verschenen hing een levende kat op de plaets waer de gans getrokken was; aen deze moesten zy met bloote handen den kop aftrekken. Daer hy juist de boosaerdigste kat had doen opzoeken en zy van tanden en klauwen kon gebruik maken, begrypt men ligtelyk dat, vooralcer dit barbaersche vonnis voltrokken was, geene jongeling nog vel over de handen had! Opdat er geene ongeoorloofde middels zouden gebezigd worden, stond Mynheer *het spel* te bezien en lachte zich byna vet met datgene wat hy de grillige gezigten der jongelingen noemde! En men zegge nog dat de Leenheerschappy geene aengename zaak was! Soortgelyke willekeurigheden zouden wy in overvloed kunnen aenhalen; wy vergenoegen ons met deze alleen, welke ons verhaeld werd door eenen grysaerd, in 1818, die medegereden had.
De Schryver.

Deze korte maer getrouwe schets van Limburgs verwarden toestand zal niet alleen het tot stand komen eener uitgestrekte en talryke rooversbende - ofschoon in 't midden eener deugdzame en beschaefde bevolking - als mogelyk, maer zelfs als onvermydelyk doen voorkomen. Immers waer willekeur bestaet, daer sluipt de verdrukking langs alle kanten in; kan zich dan de verdrukte niet op de bescherming der wet beroepen, dan beroept hy zich op het ruwe geweld. Is hy alleen te zwak, dan zoekt hy zyns gelyken op, en er komen samenrottingen tot stand.

Is het al een uitgemaekte zaak dat er tusschen booswichten geene vriendschapsband kan bestaen, dit belet niet dat gemeen gevaer en gelyke zucht naer *hebben* en *nemen* de euveldaders zeer nauw aen elkander kunnen vastsluiten. Is het al waer dat de vriendschap op de deugd en den vryen wil van den mensch steunt; het gemeen gevaer daerentegen plaetst de booswichten in de noodzakelykheid van zich onderling getrouw te zyn; wyl het

zelfsbehoud van hunne trouw afhangt, en waer is het geschapen wezen dat niet aen zyn bestaen en zyne vryheid vasthoudt? Alwie van deze waerheid zich wil overtuigen, die vrage aen de oppassers en bewakers der galeiboeven, hoe zelden eene samenrotting of eene pooging tot uitbraek door hen verraden wordt, en gy zult verbaesd staen!

De misdadigers, te samengerot zynde, vormen niet alleen op zich zelve een gevaerlyke magt, maer zy verhardden zich nog onderling in hunne boosheden en leeren met de wet den spot dryven; alwie, in den tegenwoordigen staet der gevangnissen, tusschen de galeiboeven geraekt, is voor de samenleving zoowel als voor zich zelve verloren: hy valt hoe langer zoo dieper!

Plaets daerentegen den veroordeelden *alléén*; dat hy binnen zich altoos het geweten beschouwen moete, als een getrouwen spiegel, welke zyne euvelheden in derzelver geheele afschuwelykheid terugkaetst; dat hy buiten zich niets zie dan de nare eenzaamheid en den geduchten God met Wien hy afrekenen moet, en hy zal zich klein, zwak, magteloos gevoelen! Hy zal, in zyne zwakheid, eenen steun zoeken, zich tot God verheffen, zich beteren!

De afzondering der booswichten is overigens op de natuer der zaek gegrond; zy genoten de voordeelen der samenleving zoolang zy het stilzwygende verdrag: *gebruik het uwe, maer eerbiedig dat cens anderen!* niet schonden, zoolang zy aen hunnen evenmensch geene vrees aenjoegen! Hebben zy eens de vrees in de samenleving geworpen, dan moeten zy onschadelyk gemaekt worden; dit kunnen zy nooit beter dan wanneer zy afgezonderd hun leven moeten slyten; tusschen vier naekte muren, kunnen zy noch licha-

melyken noch zedelyken schade aen den evenmensch toebrengen!

Uit den staetkundigen toestand, het gebrek aen beteugelende magt en de aerdrykskundige verwarring van Limburg, moesten rooversbenden ontstaen en zy ontstonden er; eeuwen lang verontrustten zy dat schoone gewest en gleden door der magthebbers handen even als de paling, of namen allerlei kleuren aen, als de Kameleon. Onder allen zyn *De Bokkenryders* en *De Teuten* de beruchtste geweest.

De eersten waren over het zuidergedeelte van den regten Maesoever verspreid; de anderen breidden hunne takken uit over de Limburger *Kempen*, op den linken oever dier rivier. Sedert de eerste uitgaef van dit werkje, hebben wy *De Bokkenryders in het land van Valkenberg* in het licht gegeven; met die woeste mannen heeft de lezer kunnen kennis maken; wy zullen er dus niet meer van gewagen.

Haesten wy ons hier te zeggen - ofschoon zulks uit hetgeen gezegd is, genoegzaam volgt - dat deze benden geenszins stelselmatige instellingen noch scheppingen waren, gelyk de beroemde *Schiller* die in zyne *Räuber* op het tooneel heeft geleid. Derzelve eerste insteller was geene *graef Moor*, slagtoffer eens ontaerden broeders, die de vaderlyke liefde en ervenis bekroop, ten koste zyns broeders.

Geene wraeklust over een geledene verongelyking dreef den eersten *Teut* noch den eersten *Bokkenryder*, op de rooversbaen! Het waren slechts duistere misdadigers die, vogelvry verklaerd zynde op het eene grondgebied, tot het andere vlugtten om aen de verdiende straf te ontsnappen! By deze voegden zich de luijaerds en de eerlooze boeven, die genoegzaam ernst bezaten om

met rooven, moorden en stelen den kost te winnen. Met verloop van tyd namen die woeste samenrottingen een dichterlyke kleur aen, en 't is deze kleur welke wy poogen te schilderen.

Wy zouden deze onmenschen niet ten tooneele gevoerd hebben, indien wy geen groote voorbeelden konden te berde brengen. Wy zullen ons bepalen by het noemen van *Schiller*, *Nodier* en *Lesage*.

Hadden wy, niettegenstaende deze groote voorgangers, de *Teuten* moeten scheppen, nooit zouden wy ze aen de Vlamingen hebben opgedischt. Onzes inziens is er hemelbreed verschil tusschen *gedrochten naer willekeur scheppen of bestaende gedrochten afschilderen*.

Wy hebben de samenleving, zoo als zy voor 1804 bestond, niet gevormd om de eenvoudige reden welke het lam, schoon te vergeefs, op eene doorslaende wyze tegen den wolf inbragt:

‘Geen kwaed heb ik van u gesproken,

Nog (over een jaer) was my 't zonslicht niet ontstoken.’

Wy oogstten op den vaderlandschen bodem en schetsten de vlaemsche zeden eener bevolking, die tot heden toe, gelooven wy, aen de overige provincien van België weinig bekend was. Hetzelfde laet zich zeggen van den bodem waerop de gebeurtenissen zich ontwikkelen. De lezer, die zich aen yzende beknoopingën verwacht, zal te leur gesteld worden! Die tooneelen wil welke het hart doen kloppen en de zenuwen aenranden, ga niet verder!

Maer zy, die de waerheid beminnen, en soms gaerne eenen traen uit het oog vagen, mogen voortlezen.

Schetsten wy onmenschen zoo als zy bestonden; naest dezelve ziet men ook aengename figuren opduiken. Vonden wy een

edelgesteente in het slyk, het zy ons geoorloofd te gelooven dat hetzelve niet minder waarde op zich zelve heeft, dan dat het tot de fyne bloem des adels behoord hadde.

Wy verstaen eene zedenschets en geen hekelstuk te schryven; deze verklaring zegt genoeg dat de namen der persoonen en de huizen met opzet veranderd en verplaetst zyn. De *Drossaert Clercx* alleen is gebleven wat hy werkelyk was: een edele ambtenaer wiens lof en faem uit alle limburgsche monden gehoord wordt. Deszelfs afstammelingen zullen het ons niet ten kwade duiden dat wy den onvermoeibaren beschermer van persoonen en goederen, maer ook den regtvaardigen en strengen regter op het tooneel roepen, waer hy zyne rol zoo wel speelde.

Wy hebben den wenk van eene bezadigde *kritiek* gevolgd en uit den gang van het drama de sermoonen verbannen, welke aen hetzelve vreemd waren. Dit is de eenigste verbetering niet, welke het gewrochtje ondergaen heeft. Wy hebben den styl beschaefd, aen de samenspraken meer kracht en meer leven gegeven, en de *Teuten* langer blootgesteld aen de vervolgingen van den *Drossaert*. Deze wyze van de daedzaken te vertoonen stemt meer met de waerheid en het karakter der verschillige persoonen overeen.

Is nu de stof overvloediger en het werkje ongeveer het dubbelde geworden van hetgeen het vroeger was, wy hopen dat het vlaemschlezende publiek er rykelyk voor betaeld zal zyn. Wy hebben deze nieuwe uitgaef met eenige verzendingen verrykt, welke aen de tael meer klaerheid en aen de gebeurtenissen meer waarde byzetten.

De graegte waarmede de *Teuten*, hoe onvolmaekt zy ook

waren, gelezen werden, legt ons den pligt op van met deze tweede uitgaef wat nauwkeuriger te zyn. Toegevendheid mag men maer eenmael vragen: voor eenen eersteling, en dat waren de *Teuten*.

De drossaert clercx.

I Hoofdstuk.

De Limburger kempen.

Wat oord omringt me? 'k zie slechts schrikbre wildernissen;
 'k Doorwaed een moerige aerd, die my den grond doet missen,
 HELMERS.

In het noordwestelyke gedeelte van Limburg, tusschen *Peer, Bree, Weert, Breda, Turnhout* en *Moll*, strekken zich nog onoverzienbare woestenyen uit, welke den reiziger op het eerste gezigt doen denken, dat de bezittingszucht zich nog niet in die streek heeft gevestigd; ofte dat de weldadige Scheppershand aen de landstreek de vruchtbaerheid heeft onttrokken, welke de Vlaming van uit de gryze oudheid zoo wonderlyk weet te benuttigen, door zynen onvermoeibaren en schranderen arbeid. Daer doet zich geene kerktoren op voor het oog als eene wegwyzer by dage; geen geklep van den *Angelus*, geene uerslag treffen het oor gedurende den geluidverspreidenden nacht. Niets, in een woord, zegt

aen den verdwaelden reiziger. 'Rigt uwe schreden naer hier, gy zult er menschenkinders vinden!' Geene gulhartige morgen- dag- nog avondwensch verkwikt zyn hart met de zoete gedachte dat nooit geziene en onbekende menschenkinderen voor zyn welzyn vroome wenschen vormen. Geen plooiende oogsthalmen sieren daer akkers; geen grazende kudde loeit daer op lachende weilanden; geen beekje murmelt tusschen groene oevers over een keiachtig bed; geene lommer onderschept de zengende zonnestrallen; geen bosch beschudt hem van den snydenden noordewind; geene schaduwe lokt zyn afgematte ledematen ter ruste uit; geene nachtegael zingt huppelende onder het loofwerk; zelfs vergast de magere denneboom zelden het oog met zyn groen tooisel!

Myn God! zal de lezer uitroepen, indien daer niets te zien is, 't geen getuigt dat de natuer eenig leven bezit; wat vindt men er dan? Zandwoestenyen, waerboven zeldzame heide- mos- en longkruidplanten haer magere botjes uitsteken! Hier en ginds een ellendig kreupelbosch, hetwelk nooit door menschenhanden aengelegd noch gesnoeid werd. Van afstand tot afstand een zandheuveltje dat door den wind te samengespeeld werd, in het midden der vlakke.

Deze doodachtige landstreek wordt doorsneden met wegen, welke nauwelyks geboren zynde, wederom verdwynen, zoodra een flauw windje met het losse zand speelt. Vindt men nog al een gedreven spoor, dan leidt het tot in het midden der schaersche heidegewassen, waer de landman uit de verafgelegene dorpen zoden kapt en op zyn hof verzamelt, deels voor brandstof in de keuken; deels voor strooisel in de stallen. Immers is er het hout duer als saffraen en de kolen zyn er bekend als de zwaluwen in den winter! Het stroo schiet er kreupelachtig omhoog en wordt voor den guren winter bespaerd, als de kudden haer voedsel niet langs den schralen grond kunnen gaen knagen! Andere kronkelende karresporen verliezen zich in het midden

van moerassen of zoogenaemde *peelen*¹, waer de boeren der Kempen hunnen turf steken. Er is een bedreven oog noodig om, zelfs by den dag, in dien doolhof de baen te houden welke naer wooningen, gehuchten of dorpen leidt. 's Avonds blyft aen den streekbewooner niets anders overig dan de noordstar, de maen, soms den wind als kompas te bezigen.

Als de eenzaam woonende landman by den avond de vroedvrouw, den geneesheer of dorpsherder moet gaen roepen, dan werpt hy zich - voor zyn vertrek - op de knieën voor het O.L.V. beeld dat op de schouw prykt en stelt zich onder haer magtige bescherming. Hy is bevreesd dat hem de dwaellichten naer het water leiden, indien Gods vinger hem den weg niet aenwyst en hy leest al gaende het Evangelie van den H. Jan: *In den beginne was het woord, en het woord was by God, enz.*

Doorkruist men deze wildernis, dan ontdekt men hier en ginds eenige schier onbemerkbare zodenheuveltjes, welke eventwel hun bestaen geenszins aen Gods scheppende hand te danken hebben. De Kempenaer onderscheidt ze in de verte, en dreigt hem regen of storm, dan zoekt hy er eene schuilplaets; want het zyn hutten, welke de schaepsherder uit zoden en ryshout heeft gebouwd als eenen toevlugtsoord voor zich, zyne kudde en zynen hond.

Wordt de verdwaelde reiziger door dezen of genen kronkelweg tot naby de *peelen* geleid, zoo ontmoet hy eene half zoden, half rieten stulp, welke den turfsteker ter wooning dient. Zyn eenvoudige gade heeft hem zes of zeven telgen geschonken: allen zyn struische dochters en felgespiede zoons, die - ter wereld komende - door den Algever beschonken worden met een genoegzamen voorraad magt, moed en geduld om hun zwaer pak

1 De *peelen*, zyn waterachtige plaetsen waer de Limburger turf steekt. Dit woord schynt verwantschap te zyn met het vlaemsche *peellen* (*eenen boom pellen*); nogtans zeggen de Limburgers *eenen boom, eenen appel schellen*.
De Schryver.

door de wereld te dragen, zonder te bezwyken, zonder te morren. Geheel het huisgezin leeft van het turfsteken; de man vindt een magtig hulpmiddel in de vischvangst en de jagt. Immers zyn de *peelputten* nog niet onder 't opzigt van houtvesters geplaetst. Daer kent men even zoo min den gedrochtelyken Suwarowhoed als den ambtelyken beenslager der veldwachters! In die streek heeft men nooit de zonderlinge kleedy gezien, waarmede men elders de onwillige kinders naer bed jaegt! Ginds vindt men nog nergens plankjes op staken en boomen genageld, waerop te lezen staet: *Verboden jagt! Verboden te visschen!*

Gerust en vry moogt gy de stulp binnentreden, verdwaelde reiziger, uwe zindelyke kleeding, uw goud en zilver doen in het hart dier arme lieden geen misdadige begeerlykheid ontstaen! Zie de bende kinders, die vóór den ingang speelden, zyn op uwe aennadering in de hut gevlugt; want zy kennen slechts den schaepsherder, die hun toelaet op den ram te ryden, en den turfboer, die hunnen vader den arbeidsloon betaelt. Binnen de schamele wooning vindt gy de bengels achter de moeder verscholen, gelyk de jonge kiekens onder de vleugels der broeimoder. In de bekrompene stulp, hangen de vischnetten aen houten nagels. Naest de schouw is de plaets van het vuerroer met zyn wormsteligen kolf. Juist heeft zich de brave en zorgvuldige stulpbewooner naer de peelen begeven om er watervogels te schieten voor het noenmael van morgen.

Zyn uwe ledematen afgemat door vermoeijenis, gy moogt u op den eenigen leuningloozen houten stoel zetten, welken 's mans afwezigheid ledig laet. Nypt u de knagende honger, klaeg uwen nood onbewimpeld, en het wyf zal u op eene houten schotel aerdappels met een stuk endvogel opdisschen, al moest zy met hare kleinen hongerig naer bed gaen! Plaets u voor de ruwe tafel; rand de spys aen; is zy niet fyn, zy is toch voedzaam; uwe honger zal de plaets der speceryen beslaen en gulhartiglyk wordt zy u geschonken. Zyt gy door de fortuin stiefmoederlyk behandeld

geworden, toon u slechts dankbaer. Maer is uwe beurs wel voorzien, schuif dan af met een paer schellingen; dan zullen vrouw en kinders u zekerlyk, mylen verre, op den gebaenden weg brengen! Met stem en gebaerden zeggen zy u vaerwel en zien u verdwynen als een hemelschen zendeling! Mogt gy nog een geheel jaer nadien, 's avonds onbemerkt, van buiten aen de stulp luisteren, gy zoudt achter het lezen van den rozekrans den man hooren zeggen: 'Bidden wy nog eenen *Onze vader en Wees gegroet* voor den verdwaelden reiziger, onzen weldoender!' En het geheele huishouden stuert een gebed of liever een gesmeek tot voor den troon des Almagtigen, hetgeen Hy ongetwyfeld met welgevallen aenhoort; want God versmaedt geen zuiver hart en deze kinderen der wildernis zyn met de zedebesmetting nog geenszins in aenraking geweest!

Was de gesteltenis der landstreek nog dusdanig over zeventig jaren; sedert dat tydstrip is de woesteny gedurig ineengekrompen; de schrale grond wordt thans met kouter en schaer doorsneden; het menschelyke vernuft heeft wonderen tot stand gebragt. Waer vroeger de stulp stond, verheft zich eene landmanswooning. Daer waer de wind met het zand speelde, grazen alreede kudden, of verheft zich de denneboom ryzig. De maegdelyke bodem schynt den vernuftigen vlaemschen landbouwer uit te lokken!

Ga dan, Vlaming, voeg uw vernuft by het onvermoeibare gezwoeg van den Kempnaer! Daer zyt gy nog t' huis; want gy hebt het land niet verlaten waer de beenderen uwer voorvaders rusten! Paer ginds de vlaemsche deugd met de kempische eenvoudigheid; het geluk zal onder uwe stroodaken komen wonen; immers houdt het zyn verblyf niet uitsluitelyk in marmeren paleizen; het slaept niet op dons, noch vergast zich met fyne spyzen! Voor geld was het nooit koopbaer, anderzins zouden het de ryken der aerde zekerlyk bezitten.

Arme zwoegers benydt hun lot niet te zeer!

II Hoofdstuk.

Drie reizigers op de heide.

Het afgepyngd brein scheidt nare hersenspooken,
Schetst zich het mensdom als verlaten, woest, alleen.

KINKER.

De eerste van Sprokkelmaend des jaers 1787 was een afgrysselyke dag: een felle noordwestelyke wind dreef een eindelooze zwarte donderwolk door de lucht. De zon, achter deze ondoordringbare gordyn verborgen blyvende, liet de aerde in een halve duisternis, welke men noch dag noch nacht konde noemen. Nu eens hagel, dan wêer eene soort van sneeuwregen vlogen afwisselend door het ruim, doorzweepten het aengezigt en drongen door de digtste kleeding; de koude was zoo snydend dat de ledematen verstevden. Ten vier ure des namiddags hadden dikke duisternissen het dubbelzinnige daglicht verdrongen. Plotseling begon de donder zyn dreunend gebulder door de wolken te rollen; de

bliksem met zyne matte kleur verlichtte by poozen den aerdboden en verblindde de oogen! Welk levende wezen zou zich aen zulk onweder durven blootstellen? Nogtans waren, te zes ure, nog drie reizigers op de baen in de wildernissen der Limburger Kempen! De eerste zat te paerd en was in een dikken laken mantel gehuld, welks krage hy langs de ooren had opgeslagen. De teugels hingen onaengeroerd op den manenstreng des dravers welke, aen zich zelve overgelaten zynde, met een langzamen, maer vasten stap den half gebaenden weg volgde. Het geratel des donders deed het dier huiveren; soms bleef hetzelve, door schrik bevangen, stilstaen; toch nauwelyks liet zich de aenmoedigende stem des meesters hooren, of het stiet een dreunend gehinnik uit en zette den weg voort. De ruiter kwam van Overpelt en sloeg den weg in naer *Stamprooi*. In de zadelholsters zag men de achterkolven blinken van met koper beslagene zakgeweren. Hy was met een van die gezigten bedeedigd welke oogenblikkelyk de aendacht des menschenkenners op zich vestigen. De hoogbruine kleine oogen schenen op hunne hoede te zyn als twee schildwachten die op eenen verloren post staen. In de groote dikbezette wenkbrauwen stak er iets gebiedends; op het schenkelachtige gelaet, in de sterk afgeteekende trekken kon men ernst, overleg en een grooten voorraad zielesterkte lezen. Het geplooide, maer magtige voorhoofd zat vol nadenken en getuigde dat er hartgrievende kwellingen op gerust hadden. De fyne, genepene lippen, de opgetrokkene kin en hoole wangen deden gissen dat hy aen hevige schokken niet vreemd was gebleven. Op den eersten oogslag kon men 's mans gelaet als stuersch beschouwen; maer by een nader onderzoek, ontdekte men zooveel goedheid gepaerd met standvastigheid, dat hy den opletter op een onwederstaenbare wyze tot zich trok. Zyn zwart, met grys doorweven hoofdhaar, zoowel als de staert, waren onder een rosachtige pruik verborgen welke hem gansch onkenbaer maekte. Hy had nog nauwelyks zyn vyftigste jaer aengerand, maer men

zou er hem zestig hebben gegeven; nochtans waren de jeugdige krachten nog hoegenaemd niet verflauwd in het magtige, gezonde en welgebouwde lichaemsgestel. De vrees bleef altoos vreemd aen het onverschrokken gemoed; ten bewyze zou de onderhavige reis kunnen dienen, welke hy ondernam om eene ernstige, gevaervolle zending te voltrekken, zoo als later blyken zal.

Slaen wy thans onze blikken op de twee overige reizigers, die te samen van *Valkensweert* schenen te komen en diensvolgens, ten opzichte van den eersten, eenen spitsen driehoek beschreven, daer zy zich ook naer Stamprooi begaven en hunne wegen op een gegeven punt zich moesten aenraken, of over elkander kruissen.

De laetsten waren twee jongelingen van vyf en twintig jaren; beider gespierde, meer dan middelmatig groote lichaemsbouw en gelyke kleeding vielen in 't oog. Deze bestond in toegeregen schoens, waerover knoopkousen tot aen de knieën stegen; zwarte baeijen broeken, aen de knieën toegegespt, pluizen onderbuisjes en laken wambuizen onder blauwe linnen kielen. Grove hoeden bedekten hunne schedels; langs een gewast doeken overtreksel liep den regen af. Zy droegen pakken op den rug, welke een vierkantig kasken verbeeldden; uit houten latjes waren zy kunstiglyk vervaerdigd en konden een ruimen voorraad winkelwaren bevatten. Aen eenen kant lagen kousen, doeken, dekens, driedraed, tirti, sitsen, katoenen en baei; aen den anderen laken en vloer, verders, lint, garen en zyde. Een ondoordringbaer dekkleed beschermde de waren tegen sneeuw, regen en stof.

Uit deze beschryving kan een ieder, die met het Limburgerland van dien tyd bekend is, opmaken dat de jongelingen *Teuten* waren, zwervende kooplieden, die met hunne wandelende winkels vlekken, dorpen en stadjes doorliepen om aen de huizen hunne waren uit te venten, welke zy uit *Antwerpen*, *Luik* en *Turnhout* trokken.

Alhoewel zy broeders waren, met name *Hubert* en *Servaes Siemen*, kwamen de doopnamen *Bert* en *Voos* noch het heilige woord broeder nooit over hunne lippen, als zy alleen waren. Zelden zag men hen te samen; troffen zy zich, zoo als thans het geval was, dan spraken zy zich aen met den naem welken ieder nieuw aengeworvene *Teut* achter den eersten togt verkreeg. Deze naem drukte doorgaens de kenmerkende hoedanigheid van den nieuweling uit: dit noemden de *Teuten*, half spottende, half ernstig, het Teutendoopsel! Zoo gaven zy aen *Bert* den naem van *Waeghals*; aen *Voos* dien van *Slim*; omdat de eerste onverschrokken en regtstreeks naer het doel ging, terwyl de andere list gebruikte.

Wierp men een rappen, oppervlakkigen blik op de wezenstrekken der beide broeders, dan bemerkte men veel gelykenis; beschouwde men ze van naby; sloeg men elk deel afzonderlyk gade, dan ontwaerde men dat *Bert* blauwe, *Voos* daerentegen grysachtige oogen had. De hairen van den eersten waren bruin; die van den laetsten rosachtig. Was het uitzigt van *Bert* open en aantrekkende; dat van *Voos* had iets duisters en terugstootends; hy boezemde op 't einde eenen walg in. *Bert* won by eene nauwkeurige ontleding, al wat zyn broeder verloor. Deze had iets geslepens in zyne tael, men voelde dat de woorden in de goudschael waren opgewogen; gener tael was min of meer ruw, maer verried een grooten voorraad openhartigheid en ongekunstelde goedheid. *Bert* was regt voor de vuist, verachtte veinzery en leugentael; *Voos* zocht altoos omwegen; veinsde uit gewoonte en loog stelselmatiglyk. Bezat de eerste den moed en de krachten van den leeuw; de laetste paerde de fynheid van den vos met de wreedheid van den tyger!

Er lag diensvolgens in de geaerdheid der twee jongelingen een hemelbreed verschil, alhoewel zy tweelingbroeders waren en dezelfde opvoeding genoten hadden. Maer welke opvoeding, myn God! kon en moest men verwachten van wege eenen vader, die

regelmatig dertien volle dagen afwezig was en den veertienden t'huis kwam, men wist niet van waer! Die dan geld en kostbare voorwerpen medebragt, zonder dat hy derzelver oorsprong durfde aenwyzen! Die voor eenigsten levensregel had aengenomen *pakken*¹ waer hy kon, en verkwisten, om 't even waeraen! Welke kinders moest eene moeder kweeken, die hun, van de borst af, niets anders inboezemde dan de geld- en hebzucht! Die alle hare krachten inspande om de zoons tot vaders bedryf voor te bereiden, opdat zy later den *stiel zouden voortzetten!* Die zich onverbiddelyk streng toonde omtrent den uiterlyken schyn van deugd! Die zich niet bekreunde of de harten harer kinders de schuilhoeken waren van de goddeloosste gevoelens ofte niet, als hen de menschen maer voor deugdzaam aenzagen! Moet men zich verwonderen dat *Voos* een booswicht was? Maer hoe kwam het - zal men vragen - dat *Bert* niet even zoo boosaerdig werd? Het antwoord is niet moeilijck om raden: een deugdzaam en wys herder had beide broeders in de kristelyke leering onderwezen en geene moeite gespaerd om goed zaed in hunne harten te strooijen; wat eventwel *Slim* betreft, *het zaed viel op de steenrots, waer het verdroogde, zonder wortel te schieten!* Moeders helsche lessen waren de brandende zonnestrallen! By *Bert* daerentegen, lag er iets goeds ten gronde en men kon met waerheid zeggen dat *het zaed onder de doornen viel, waer het wel niet onbelemmerd opschoot, maer ook niet gansch verstikte.*

Met zulke uiteenloopende hoedanigheden en gebreken, moesten de broeders zich, niettegenstaende de bloedbanden, vyandiglyk bejegenen, zoodra 't gemeenschappelyke gevaer ophield hen

1 *Pakken* wordt hier genomen als of 't stelen der *Teuten* geoorloofd ware geweest, zoo als by de Spartanen. De Limburger bezigt *nemen* wat men mag; *pakken* met geweld; *grypen* met hendigheid; *grabbelen*, wat toegeworpen wordt, *stelen* wat wet en godsdienst gebieden te eerbiedigen.
De Schryver.

aen malkaer te boeijen; te meer daer zy elkander doorgrond hadden. Nooit werden zy eventwel handgemeen: eensdeels omdat *Bert* te grootmoedig was om den aerdworm te verpletteren; anderendeels had *Voos* liever veel te verkroppen dan het gewigt van 's broeders yzeren vuisten te beproeven. Menigmael broeide hy op wraek, maer legde ze nooit ten uitvoer, om reden dat *Bert* hem doorgaens moest beschermen tegen de makkers, die 't op hem gemunt hadden.

Langen tyd hadden de beide *Teuten* sprakeloos hunnen weg vervolgd over de uitgestrekte heide. Dit stilzwygen, te midden der duisternissen, terwyl de elementen als ontketend waren en hunne geduchte, ofschoon grootsche verschynsels ten toon spreidden; alles liep te samen om diepen indruk op *Berts* open gemoed te doen. Sedert meer dan een uer kwol hy zich het hoofd met te zoeken, op welke wyze hy met *Voos* in een ernstig gesprek zou geraken, ten einde zich eens ter deeg den boezem te ontlasten van hetgeen er loodzwaer op woog: een ontwerp dat hy meermaels gesmeed, maer nog nooit ten uitvoer gelegd had, by gebrek aen eene gunstige gelegenheid. Eindelyk kwam de plaets, waerop zy zich juist bevonden, hem ter hulp om zoo iels op het tapyt te brengen, zonder met zekerheid te kunnen berekenen waerheen het gesprek loopen, waerop het uitkomen zou.

- *Slim*, zegde hy, hier is het ongeveer dat de Valkensweertenaers de valken temmen en afrigten; zeg eens, wie koopt die vogels en waertoe worden zy gebezigd door de koopers?

- Wel, Waeghals, weet gy niet dat groote heeren hun geld en hunnen tyd verspillen aen groote beuzelaryen? In het zuidelyke gedeelte van Duitschland gaen de edellieden met valken ter jagt. Degenen welke tot het vak afgerigt zyn, achtervolgen reigers, duiven en andere vogels meer; achterhalen zy dezelve, dan nypen zy ze tusschen de klauwen en brengen ze by den valkenier.

- Een aerdig tydverdryf, op myn woord - deed Waeghals

spottende - waerin ik weinig aenlokkelykheid zie! Welk vermaek kan toch de valkenier scheppen, welke roem kan voor hem daeruit spruiten, dat de valk in rapheid en magt den reiger of de duif overlegen is; dat hy diensvolgens de zwakke vogels inhaelt en tot den valkenier brengt? De jagt veronderstelt ten minsten persoonlyke hendigheid; somtyds veel tegenwoordigheid van geest, moed en beleid; want niet altoos zyn het hazen welke den jager in 't gemoet loopen.

Als *Waeghals* van moed en onverschrokkenheid gewaegde, dan aenzag *Slim* dit altoos als eene zinspeling op zynen persoon. Ook antwoordde hy ditmael op eenen snydenden toon:

- Zwyg met uwe herdersgedichten waervan ik geen woord versta! Een ieder spele zyne rol naer believen; ik herhael het nogmaels: voor groote heeren zyn groote beuzelaryen uitgedacht, wat kan ons dat deren? Wy in tegendeel worstelen onophoudend tegen allen die iets bezitten wat ons bekoort! Reigers, duiven en meeuwen voor de valkeniers; witte en roode schyven¹ voor de *Teuten!* Wat goed is om hebben, is goed om pakken; ziedaer onze geloofsbelydenis in 't kort; van dezelve wyk ik geen hairbreed af! De ware *Teut* is met lyf en ziel aen den stiel verknocht!

- Ja, ja, *Slim*, dat is eilaes! al te waer, wat gy daer zegt; wy zyn aen onzen stiel gehecht als het hair aen het hoofd...

- Vaster, *Waeghals*, vaster - onderbrak hem *Slim* met bitsigheid - het hair snydt men af, met tyd van jaren valt het uit, maer onze *stiel* dat is iets anders! Hy maekt deel van ons bestaen, hy is met het merg onzer beenderen vermengd! De schakels in eene ketting houden elkander niet zoo vast als ons de *Teutenstiel* houdt. Deze verknochtheid vervult myn hart met een onuitsprekelyken wellust. Ja, had ik den *stiel* van *Teut* en *pakker* niet van

1 *Witte en roode schyven*, om te zeggen *zilver- en goudgeld*.
De Schryver.

mynen vader geërfd, ik zou hem, dunkt my, uitgevonden en beschaefd hebben! Thans vind ik er een wellustig genot in; is het immers niet aenlokkelyk by den dag, de huizen in oogenschouw te nemen met het pak koopwaren dat u alle deuren opent; den gierigaerd te leeren kennen, die een uer lang dingt om een oortje op eene broek of op een vestje af te trekken; o, als ik by nachte den samengeschraepten schat van zulken vrek kan helpen uitnestelen, dan stroomt myn hart over van onuitsprekelyk genot! Als ik bezig ben met zulk gewoekerd geld de keel af te jagen, dan zwemmen myne oogen en hart in genugten; want de slordige geldbeest speelt my voor den geest; ik zie hem met verwilderde oogen den schat, waarvan hy zynen God maekte, beschrijven! In de verkwistingen van zulke schatten put ik een onbegrensd, onuitsprekelyk genot, dat ik tegen al de overige genugten der aerde niet zou willen verwisselen!

Dezen langdradigen uitval - waarvan *Slim* nog nooit een voorbeeld had gegeven - eindigde hy met eenen naren, stuiptrekkenden lach; op zyn gelaet zweefde een helsche zelfsvoldoening, welke zekerlyk geleek op die van Satan, als hy het eerste menschenpaer ten val had gebragt. *Waeghals* stond verstomd over de schaemteloze goddeloosheid des broeders. Hy ten minsten ontveinsde het zich geenszins dat zy op de verkeerde baen waren; ook, na eene poos bezinnens, zegde hy met ernst:

- *Slim, Slim*, uwe tong heeft, hoop ik, met uw hart niets gemeen, gy gelykt aen den verwaelden reiziger die zich op den oever eens afgronds bevindt: hy sluit de oogen toe, als of de afgrond niet meer bestonde, zoodra hy denzelven niet meer ziet. Gy ook zegt tot uw geweten: *zwyg!* maer *zwygt* het daerom?

- Trek uwe zedig- wysgeerige gevolgen al rap - deed *Slim* spottende - ik brande van ongeduld om dezelve te hooren en ten uitvoer te leggen!

- Luister dan wel naer myne woorden, hernam *Waeghals* met nadruk, gy weet dat valsheid en vrees my volstrekt vreemd

zyn; ik ga derhalve u onbewimpeld myn hart blootleggen; zeg, *Slim*, hoe bespieden, hoe pakken wy? By dage sluipen wy verraderlyk in de huizen, onder voorwendsel van onze waren uit te venten; treffen wy dan al vrekken aen, hunne schatten behooren ons niet toe. Laten zy den naekten en hongerigen vruchteloos smeeken om een afgesleten kleedsel of om eenen beet broods, daerover zullen de versteende zielen rekening geven aen den regtveerdigen Regter! Maer hebben wy niet doorgaens met deugdzame wezens te doen? met gulhartige en meêdoogende menschen, die ons volle trouw schenken en, by het afscheidnemen, eene vriendenhand toereiken? En hoe beantwoorden wy aen hunne gulhartigheid? Diezelfde handen, welke zy by dage onachterdochtig in de hunne laten rusten, binden en berooven hen by nachte. Wy ontstelen hun den penning welken zy voor armen en noodlydende bestemden! Dat moogt gy noemen gelyk gy wilt; in myne oogen is het eene lafhartigheid! Ik lach met gevaer; geen stok noch mes, geen zwaerd noch vuerroer boezemen my vrees in! Ik bezit moeds genoeg om in het zweet myns aenschyns den kost te winnen; water en droog brood voor geheel myn leven verschrikken my niet; maer er is iets anders wat my tegenwalgt en benauwt: dat is die eeuwigdurende huichelary, en in mynen boezem voel ik een verschrikkelyke knaging....

- Ga voort, jongen - viel *Slim* andermael in, en er lag iets sataensch in zyne stem
 - gy wordt een boetprediker zonder weêrga; gy hebt my alreede in *uwe helle* gedompeld, trek my thans ook daeruit; de regels der kunst vergen het zoo, en gy schynt in 't vak opgeleerd!

- Zeg eens - zoo ging *Waeghals* voort met kalm en nadruk - wat zal het einde van 't spel zyn? De Drossaert, *Clercx van Overpelt*, is een overmoeijelyk en listig man: vos en leeuw te gelyk, met dergelyke katten speelt men niet eeuwig zonder gekrabbeld te worden. Geheele dagen, zegt men, is hy te been en neemt de ernstigste maetregelen. Wie zou zich nog durven

vleijen met de gedachte dat hy onze bende niet kent? Wie waerborgt ons dat wy dezen nacht niet zullen omsingeld en gevat worden? Nooit zal *Waeghals op Siemkensheuvel*¹ *sterven!* daervoor zal ik zorgen; maer beweegredenen van een anderen aerd hebben my ernstiglyk doen nadenken. Langen tyd hebben wy ongestoord *gepakt* of liever *geroofd*; thans is het deuntje op een anderen toon gestemd: alwie iets bezit wapent zich; de tegenstand welken men ontmoet, de vrees van herkend en verraden te worden, geven aenleiding tot bloedvergieten, tot moorden! Werd de arme pastor van Grevenbicht niet vermoord, omdat hy *Vooraen* by zynen naem noemde en om genade smeekte, als hy hem bond? Ik acht my gelukkig aen dien togt en aen alle bloedvergieten te zyn vreemd gebleven. Myne ziekte heeft my van dat ongeluk bevryd en sedert dat ik de dood van naby gezien heb, is myn geweten ontwaekt. Hoor, *Slim*, ik ben gezind, ja ik ben beslist, my van het tooneel te verwyderen, opdat myne handen niet met bloed bevestigd worden!

- En ons dan gaen verraden als een lafaerd - deed *Slim* met eene stem welke het gemauw der kat naby kwam - o ja, bekroon uw werk; begeef u by den Drossaert van *Overpelt*; verkoop hem uwe makkers en geef *Slim* op den hoop toe; gy zult er een schoonen stuiver van trekken! Vul uwe zakken met dat Judasgeld, of koop omtrent *Siemkensheuvel* eene plaets om een lusthuis te bouwen en vergast uwe oogen met de stuiptrekkingen van hen, die door uwe verradery zullen ter galge gebragt worden!....

1 *Siemkensheuvel* ligt naby het dorp *Eelen*; op denzelven stond eene galg welke, op 't einde der XVIIIe eeuw, door eene menigte misdadigers werd beklommen. 's Avonds siddert de Kempnaer nog, als hy den heuvel voorbygaet, welke zich boven de vlakke heide verheft als een spook dat van onder de puinhoopen opduikt! Narc herinneringen staen met deze plaets in verband!
De Schryver.

- Gy leent my voornemens, welke my vreemd zyn, viel *Waeghals* in, en.....

- Vergeet uwe *Anna*, de vondeling uit den *Gouden Leeuw*, niet mede te nemen - zoo vervolgde *Slim*, alle maet vergetende - het is immers aen haer poppengezicht, aen haren heilzamen invloed, dat gy uwe bekeering te danken hebt! Zy is het, die u gelyk maekt aen een kruipenden slaef! Maer wacht een beetje, boetvaardige *Waeghals*, nog dezen avond zal ik eene speld aen uw verkeer steken, daerop moogt gy betrouwen! Ik zal haer beletten u nog verder te begoochelen en aen een oud wyf gelyk te maken!

Daer roerde *Slim* juist aen de snaer, welke op het anderzins gelaten gemoed van *Waeghals* werkte met de snelheid der electricke stof; zyn voorhoofd en zyne neusgaten zwollen op, de oogen schoten vuerstralen, de vuisten trokken met een krampachtige beweging te samen en met een bevende stem riep hy uit:

Slim, hoor wel naer myne woorden: indien gy den naem van *Anna* nog ooit vastkoppelt aen dien van eenen roover, gelyk ik ben; indien hy nog ooit over uwe helsche lippen rolt; indien één enkel hairken op haer hoofd gekrenkt wordt, o, ik zweer 't op de asschen onzer ouders, zoo zeker als ik Bert Siemen heet, verbryzel ik uwen slangenkop tegen de steenen!

By het uiten dezer woorden, als buiten zich zelve geraekt zynde, greep hy *Slim's* arm en wrong denzelven dat de beenderen kraekten! Deze stiet een luiden gil uit; greep naer zyn mes, maer trok het niet uit de scheede; hy kende de overmagt van *Waeghals* al te wel om eene worsteling op leven en dood tegen denzelven te beginnen; hy nam, als gewoonlyk, tot veinzen zynen toèvlugt en, den arm wryvende, sprak hy op een huichelenden toon:

- *Waeghals*, gy zyt niet in uwen gewoonen plooi, anderzins zoudt gy u niet aen myne woorden misgrepen hebben. Ik wensch aen... het *meisken* uit den *Gouden Leeuw* geen kwaed; maer

moet gy niet met my bekennen dat het voor haer zelve beter ware elders geplaetst te zyn, waer men minder met onzen handel en wandel bekend is? Dit wenschte ik; want ik gisse dat gy het schoone kind zult zoeken te huwen. Ziedaer wat ik wilde zeggen, wyders niets!

- Laet het meisken waer het is - bemerkte *Waeghals*, die een beetje kalmer was geworden - en dat een ieder voor zich zelvezorge! Ik gevoel dat wy op den doolweg zyn en nog nooit hoorde ik Gods stem zoo duidelyk in myne ooren klinken! Op dit oogenblik staen de woorden des deugdzamen herders, die ons onderwees, in vurige letteren voor myne oogen geschreven. 'Kinders - zoo vroeg hy ons - wie zaeide de ontelbare sterren in het uitspansel? Wie gaf aen de zon haer licht, aen de sterren heuren glans, aen de aerde heure vruchtbaerheid, aen de elementen hunne grootsche uitwerksels, aen den mensch rede. verstand, geheugen en wil?' Weet gy 't nog, dat wy allen, als uit eenen mond, antwoordden: *God, en God alleen!* Deze God, Dien wy als kinderen erkenden, verthoont zich thans aen myne oogen, waerom zou ik ze sluiten voor 't licht? Dan zich onderbrekende, zegde hy met een diepe ontroering:

- Broeder, ja broeders zyn wy! ik vloeke de barbaersche benamingen van *Slim* en *Waeghals*, welke wy ons geven! ik bid u om verschooning over myne oploependheid! Myn God, myn God, welk weder! hagel en sneeuw, donder en bliksem met storm en duisternis, alles te gelyk! Ik wensch terug te keeren; maer eene yzeren hand houdt my vastgeknelde of dryft my vooruit. Zie, broeder, vooraleer wy den *Gouden Leeuw* bereiken, wenschte ik eenig weldadig werk te kunnen verrigten; mogt ik eenen noodlydende met myne beurs helpen; eenen ongelukkigen ter hulpe snellen, dan zou ik my moedvol oprigten. Thans ben ik als gejaegd, myn gemoed waarschuwt my dat een zwaer onweêr ons boven het hoofd hangt!

- Gy raeskalt, Waeghals, met uwen armen, uwen ongelukkigen en uw onweder.

- Neen, broeder, neen! ik weet wat ik zeg en wensch; ik bid God om myne bekeering en ik voel dat ik onwaardig ben verhoord te worden. Zie, hoe ik tot God verzuchte, broeder, en volg my na! By deze woorden zonk hy, in eene soort van begeestering, met het zware pak, op de knieën in 't midden van sneeuw en regen; stak de beide armen kruiswegs uit en murmelde: 'Myn Schepper, myn Heiland, stel my toch de afschuwelykheid myner misdaden zoolang voor oogen tot dat ik ze, door uwe genade ondersteund, hebbe uitgewischt! Beproof uwen dienaar; maer breng hem terug op den weg der deugd!'

Kalmtevol stond hy op; ja, *Waeghals* was schoon op dit oogenblik. De ruwe, ontembare *Teut* vernederde zich, en werd groot, werd beminnenswaardig. Nauwelyks wilde hy voortgaen, of eensklaps bleef hy stilstaen - zoowel als *Slim* - om te luisteren: zy hadden op een geringen afstand, ter regte zyde, het gehinnik van een paerd gehoord en gisten dat er een mensch moest naby zyn. Na eene poos hoorde zy dat het dier in de moerassen dobberde en gedurig flauwer en flauwer hinnikte.

Broeder, ziedaer den vinger Gods - zegde *Waeghals* met overtuiging - ongetwyfeld worstelt ginds een mensch tegen een onvermydelyke dood; want wy zyn naby de peelgronden; het paerd zal op onze stemmen afgezakt zyn en zich tusschen de turfplassen geworpen hebben, welke ter nauwernood eenen mensch dragen; kom, snellen wy ter hulpe.

Reeds had *Waeghals* zyn pak ter aerde geworpen en liep naer de moerassen, wanneer hem *Slim* - die nu volgde - deed bemerken, dat er wel eene wolf kon bezig zyn met een paerd af te maken; in dit geval - voegde hy by - zouden wy wel ongenoodigde gasten kunnen worden, en die zyn nooit welkom.

- Gy bedriegt u, broeder, antwoordde *Waeghals*, die altoos voortrende, in zulk ongestuimig weêr verlaet geene vogel zyne

schuilplaets, geene wolf zyn hol; de mensch alleen trotseert Gods gramschap. Volg my, ik hoor het dier nog altoos worstelen, wy zyn er dicht by. Een oogenblik nadien legde hy de hand op den zadel van het paerd dat tot aen den buik in den moerassigen grond gezonken lag en nog slechts flauwe poogingen kon aenwenden om zich te redden. De zadel nog warm zynde, giste *Waeghals* dat de ruiters moest naby afgevallen zyn; diensvolgens volgde hy - met behulp van gaenstok en bliksemstralen - de diepe groeve welke het paerd geploegd had. Op ongeveer honderd stappen afstands, stiet hy op een voorwerp, waerin hy al aenstonds eenen mensch erkende. Zonder te aarzelen, nam hy hem in zyn gespierde armen en snelde met den last over den sidderenden grond naer de plaets waer *Slim* bezig was met het paerd te redden, zonder hoop van te zullen slagen. Zyne verstoffelykte ziel paeide zich alreede met het vooruitzicht op eenen goeden koopschat.

De geredde op vasten grond gelegd zynde, vatte *Waeghals* het paerd by den kop en met zyne *Herkuels* magt had hy het al aenstonds op den weg gebragt. Het edele dier zich vry gevoelende, legde den kop op den schouder zyns redders en hinnikte dat het in de lucht weêrgalmde

Waeghals vaegde een stillen traen uit het oog met den rug der hand: het was eene traen van zoet genot wegens gekweten pligt; hetgeen zyn hart verfrischte, gelyk de bloem verfrischt wordt door den dauw des hemels achter een brandenden zomerdag. Wat er in de ziel van dien lang verdwaelden jongeling omging, kunnen diegene slechts beseffen, welke jaren lang zich in den modderpoel der boosheden wentelden en eensklaps de zuivere lucht der deugd inademen. Hy snelde naer den reddeling en bragt hem op de baen; onderwege gevoelde hy dat er nog leven in hem was. Als buiten zich zelve van blydschap zynde, vloog hy naer den broeder, drukte hem tegen den boezem en riep in geestdrift uit:

Broeder, thans eerst gevoel ik, dat ik mensch ben! gy zult my het werk helpen voltrekken en de verdiensten zullen u ook aengerekend worden!

- Ja, *Waeghals*, met uwe verdiensten hebt gy ons daer een mooi boedeltje op den hals gehaald: ik peins dat het paerd meer waerd is dan thans de ruiter; nemen wy het eerste meê, en laten wy den laetsten hier; deze is, dunkt my, naer de maen en wie betaelt iets voor een lyk!

Waeghals stond verstomd over zooveel onbeschaemden geldzucht; hy hield zich onledig met den geredde; bond zyn pak op het paerd, besteege hetzelve en nam den vreemdeling voor zich. In dezen toestand vervolgden zy hunnen weg naer den *Gouden Leeuw*, terwyl Slim te voet en morrende volgde.

Hetzy nu de beweging een heilzamen invloed uitoefende op den vreemdeling; hetzy hy slechts door den val bedwelmd was geweest en dat het bloed in beweging gebragt werde door de wryving; in allen gevalle hadden zy geen halve myl wegs afgelegd of *Waeghals* bragt eene hand op het hart des reddelings en voelde een zachte klopping. Door blydschap verrukt, riep hy *Slim* toe, in de Teutentael¹: Broeder, de man leeft nog, ik heb de kloppingen van zyn hart gevoeld. Wy hebben den wenk van Gods vinger gevolgd; doen wy ons werk niet ten halven! Ware de mensch niet het ongelukkigste schepsel des aerdbodems, indien hy niet mogte rekenen op de hulp en den bystand van zynen evenmensch? Spoedige rust en warmte zyn onontbeerlyk; ik zie eventwel geen anderen uitweg dan hem naer den *Gouden Leeuw* te brengen. Niemand der makkers mag iets gewaer worden; deze vreemdeling moet voor hen en zy moeten voor den vreemdeling onbekend blyven. Luister wat ik ontworpen heb te

1 Overbekend is het, dat de *Teuten* zich eene wartael gesmeed hadden; door het verplaetsen van lettergrepen werd zy onverstaenbaer gemaekt.
De Schryver.

doen: langs de weide, brengen wy man en paerd van achteren in de schuer, waer wy ze tusschen het stroo bergen; dan trekken wy binnen, tot dat ik, onder het eene of andere voorwendsel, gelegenheid vinde om de vergadering te verlaten. Ik neem den baes *Joos* ter zyde, hael den man onbemerkt uit de schuer, draeg hem langs den achtertrap naer boven en plaets hem op een bed. Joossens mond zal ik met geld en moet het zyn, met iets anders stoppen dat nog luider tot zyn laf gemoed spreekt; met de hand zal ik hem doen gevoelen hoe puntig myne dolk is, dan zal hy loopen als een haes! Verhael, gedurende myn oogenblikkelyke afwezigheid, eene van die geheimvolle geschiedenissen waermede gy der makkers aendacht weet te boeijen, als gy in uwe klapluim zyt. Verlies den hoofdman *Onversaegd* niet uit het oog; deze kerel spot niet met hetgeen hy *grillen* noemt; nogtans zweer ik dat geen hairken op het hoofd van dezen man zal gekrenkt worden, zoolang als ik mynen dolk in de vuist kan houden! Hy staet onder myne bescherming, wee hem, die een vermete hand op mynen beschermeling legt! Wat onze woordenwisseling van dezen avond betreft, beloof ik u stellig, broeder, geen besluit te zullen nemen zonder u voorafgaendelyk te raedplegen. Gy weet dat ik liever duizendmael het leven zou verliezen dan iemand ongelukkig te maken; ik ken geene verradery.

- Begrepen van 't begin tot het einde, zegde *Slim* op een snydenden toon.

Was *Waeghals* nu werkelyk voornemens *Slim* te raedplegen omtrent zyn verdere levenswyze, of wilde hy hem slechts ten voordeele des vreemdelings paeijen? Zou hy zyn woord wel kunnen houden en de wisselvallige gebeurtenissen voorzien? Dit was aen grooten twyfel onderworpen: de uitkomst moest deze vragen deels beantwoorden, deels voor eeuwig onopgelost laten! Iets wat vaststaet, is dat *Waeghals* geene kerk op *Slim* zou gebouwd hebben; terwyl deze laetste ter deeg begon te gelooven dat 's broeders brein op den hol geraekte.

Eindelyk waren de beide *Teuten* voor de schuerdeur gekomen; dezelve opende *Slim* met een zachten trek aen het klinksnoer; het paerd en de man geborgen zynde, spoedden zich de beide broeders naer de voordeur des huizes.

Met welke uiteenloopende gedachten waren die twee jongelingen beziel, die nogtans door de banden des bloeds zoo nauw vereenigd werden?

Waeghals redde zynen evenmensch van een onvermydelyke dood; deze verdienstelyke daed baerde hem eene nooit te voren gekende zelfsvoldoening; 't was het eerste deugdgraentje dat in zyn hart ontkiemde. Veel had hy voor den vreemdeling gedaen; er bleef hem misschien oneindig meer te doen overig; maer dit vooruitzigt deed hem niet achteruitdeinsen. Wonder, nogtans gewoon verschynsel, dat tusschen den redder en den reddeling de rollen, om zoo te zeggen, omgekeerd zyn: doorgaens hecht zich de eerste meer aen den laetsten dan deze aen genen. De vreemdeling was alreede voor *Waeghals* een heilige schat geworden; voor denzelven zou hy voortaan alles, zelfs zyn leven opofferen, moest het zyn.

Slim had, daerentegen, in geheel het bedryf een stomme, werktuigelyke rol gespeeld; zyn hart was koud gebleven; het werd door geen edelmoedige gedachte beziel! In den reddeling zag hy slechts een nutteloozen ballast; in zyne oogen had het paerd alleen bekoorlykheden! Wanneer hy op de heide den zadel en de holsters doorzocht, en deze vol schietgeweren gevonden had, dan was by hem al aenstonds de gedachte ontstaen, dat de vreemdeling drager moest zyn van aenzienelyke sommen, ofte wel dat hy een openbare ambtenaer kon zyn; wie weet het, misschien de *Drossaert Clercx van Overpelt* zelf. Men begrypt zonder moeite op welke slotsom *Slim's* berekening uitliep! Die zyn valschaerdig, goddeloos en versteenelykt hart had kunnen doorgronden, zou zich overtuigd hebben, dat de booswicht besloot, gelyk de raedsheer des egyptischen konings, toen hy werd geraedpleegd nopens

de wyze hoe men den vlugtenden *Pompeius* zoude ontvangen. Was deze van gevoelen *dat doode honden niet byten!* *Slim* ook geloofde dat niets beter een geheim kon bewaren *dan een ongeweten graf!*

III Hoofdstuk.

De gouden leeuw.

De mensch, woest, wreed en schuw, mistrouwende zyn krachten,
Ligt eenzaam in zyn kloof op zynen buit te wachten.
HELMERS. *De Wildeman.*

De reiziger die, nog over ongeveer zeventig jaren, eene dagreis door de Limburger Kempen ondernam, voorzag zich doorgaens van eenen knapzak, waerin hy eenen voorraad levensmiddelen stak. Waer by een beetje lommer vond, sloeg hy 's middags zyne tent neêr, doorgaens naby een moerassigen waterplas. Met de hoole hand - het oudste pottewerk des aerdbodems - schepte hy het vocht dat zynen dorst moest lesschen en de drooge brokkelen afspoelen. De wooningen dungezaeid zynde, zoo volgt van zelven dat de herbergen zeer schaersch moesten zyn. De Kempnaer oefende wel gaerne de gastvryheid uit; maer kon de reiziger mylen verre achter de gastvryheid loopen?

Langs de heirbaen - zoo noemde men een gedreven zandspoor - welke van *Maestricht* langs *Maeseyck*, *Weert* en *Eindhoven* naer 's *Hertogenbosch* liep, lag hier en ginds een zeldzame herberg, welke tevens afspanning en gasthof¹ was. Tot deze klasse behoorde de *Gouden Leeuw*, welke tusschen *Stamprooi* en *Weert* gelegen was, gansch afgezonderd van alle wooningen.

Zelden zag men daer andere voerlieden afspannen dan diegene, welke zeevisch van 's *Hertogenbosch* naer *Maestricht* vervoerden. De vetste klanten waren de *Teuten*, die doorgaens in den *Gouden Leeuw* overnachtten en dan ruimschoots verteerden. De overige zeldzame gasten hadden aen het gasthof de faem gegeven, dat de tafel meestal mager en schrael was; dat de baes, *Joos Houben*, van twee vaten bier tapte; dat de begunstigde klanten met *Joos* van het patersvaetje dronken, terwyl de toevallige gasten voor hun geld bier kregen, door welks kleur men de pomp kon zien, op vyftig stappen afstands.

Op den neus van baes *Joos* stond, in een roodkleurig beeldschrift te lezen: *liefhebber van sterke dranken!* Voor 't overige wilden de kenners weten dat hy milddadiger was in woorden dan in werken; dat hy de gasten poogde te paeijen met luimige vertellingen of gezondheidsvoorschriften, als zy niet veel op den tand kregen; als de tafel zoo mager was als het gegeesselde bier. Eene hoedanigheid deed het gasthof byzonderlyk uitblinken: eetwaren, drank en slaping waren uitermate zindelyk. Deze middels welke een nachtverblyfplaats zoozeer behoeft, moesten op rekening gesteld worden van de jonge *Anna*, die de onschuldige oorzaak was, dat *Waeghals* den arm van *Slim* schier verbryzelde op de

1 Is 't wel noodig dat wy het gesmeede woord *Gasthof* verdedigen? Hetzelve ontbrak in onze tael: *hostellery* is bedorven fransch; *afspanning* bediedt eene voermansherberg; logies is ook al fransch. *Gast* en *hof* zyn beide vlaemsche woorden, welke de minst bedrevene vlaemschlezer verstaet. Overigens hebben de Duitschen het wordt *Gasthof* al sedert lang in hunne tael; waerom niet by hen leenen, in den nood?
De Schryver.

heide. Wat *Anna* was en hoe zy in den *Gouden Leeuw* geraekte, zal de lezer later vernemen; gaen wy thans voort met het gasthof en de eigenaers.

De *Gouden Leeuw* was datgene, wat ten huidigen dage de gasthoven nog zyn, welke langs weinig bevaren wegen, in min bevolkte strecken liggen: half gasthof, afspanning, herberg, en half boerennering. Lette men alleenlyk op de schuer en de stallingen, welke met het huis een langwerpig vierkant beschreven, waervan het huis en de schuer de tegenovergeplaatste langwerpige zyden uitmaekten, dan was 't louter hofstede wat men ontwaerde. Dit zou men vooral gepeinsd hebben, als men den grooten mesthoop zag, welke de geheele ruimte tusschen de gebouwen besloeg.

Nam een kenner der *Kempen* eventwel het woonhuis van de straetzyde in oogenschouw, met zyne groene vensterslagen in de gevels en den zymuer, met zyne luikvensters in het strooijen dak, welke een paer bovenkamers deden veronderstellen, zoo begreep hy al aenstonds, dat hy zich voor een huis bevond, waer men voor geld kon eten, drinken en overnachten. Voor de dungezaeide lezers was de veelvoudige bestemming des huizes niet raedselachtig; want op een zwart uithangberd stond in roode letteren te lezen:

IN DEN GOUDEN LEEUW BY JOOS HOUBEN.

Goed logies voor man en peerd; men verkoopt goed bier en brandewyn.

Boven dit opschrift stond een beeldtenis, welke tot de oogen der ongeletterden sprak. In 't midden des berds had een gewaend schilder, in stoute trekken, een goudgeelachtig dier geschilderd: het moest een gouden leeuw verbeelden. In hoeverre de mislukte limburgsche *Rubens* in zyne poogingen gelukt was, laten wy aen het oordeel des lezers over en bepalen ons by het vaststellen van

daedzaken. Op vier hairlooze pooten, welke onder den buik van eenen haes t'huis behoorden, stond eene soort van wolfshuid geplaatst, onder welke men noch vleesch noch beenderen zou geraden hebben. De dikte van den hals ging dien van eenen schaepshond niet te boven en prykte met het hairgestel van het woldier! De kop kon den vos niet loochenen, welken de kunstenaar in 't verschiet moest gezien hebben. Uit eerbied voor den koning der dieren, had by hem met een monsterachtigen vossenstaert voorzien, welke tot over den ingebeelden leeuwenkop was gezwaaid; van vorm gelek hy op eene staertster. Ten einde het dier gansch gedrogtelyk te maken, had hy aen de vier pooten klauwen gehecht gelyk aen die van den arend! Buiten den grynsenden muil, staken twee ryen tanden, uit welke men biljaerd- of beugelballen¹ konde draeijen. Achter den rug van het dier was eene hesp geschilderd, welke niet slecht op een roggen brood gelek; voor hetzelfde stonden eene jeneverflesch, eene steenen bierpot en twee schenkglazen. Tusschen de voor- en achterpooten des leeuws kon men eene voerkarre ontcyferen met één wiel; in dezelve was een paerd gespannen dat slechts één voor- en één achterbeen ten zynen dienste had!

Nu de lezer het uithangberd genoegzaam kent, mogen wy vry overgaen tot den huisbouw: de beide gevels waren in gebakken steenen, de zydemuren in leem gebouwd. Deze laatste bouwstof was dermate onder eene kalkpleister verdoken, dat er een scherpziende oog noodig was om het inwendige geraemte te raden.

Trad men over den drempel der ingangdeur, zoo bevond men zich in eene soort van voorvertreksken - *neren* genaemd in Lim-

1 Beugelbanen (*billards-par-terre*) vindt men overal in de noordelyke streken van Limburg. Met behulp van slagers - langwerpige, spits uitlopende, platte plankjes - worden de palmboomen ballen door eenen ring of beugel, of naer den voet der baen gedreven.
De Schryver.

burg - van ongeveer zes voeten breedte op tien lengte. Vóór zich had men den zoldertrap, welke met een roode deur van den *neren* was afgesloten. Ter regter hand ging men in de keuken, waer *Joos* en zyn huisgezin verbleven; aen de linke, bevond zich de voorkamer, welke uitsluitend bestemd was voor de klanten van het gasthof. Hadden de rookende brandstoffen - gelyk heidezoden en turf - heuren noodlottigen invloed op de kleur van de deuren, muren en zoldering der keuken uitgeoefend; de kamer daerentegen getuigde ten vollen dat de witborstel van tyd tot tyd langs de muren wandelde en de kalktint onderhield. Rondom dezelve zag men eene reeks printen hangen in zwarte ramen, onder anderen: Eene *Huiszegen*, een beeld O.L.V. van *Kevelaer*, de *XIV Stalien*, de *VII Weeën*, de Lotgevallen van *Genoveva van Brabant*, benevens een wassen L.V. beeldeken in een glazen kasje.

Tegenover de ingangdeur der kamer rustte, op drie pooten, eene gegoten yzeren kachel, met pypen van plaetyzer, welke met twee ellebogen onder den bepleisterden zolder in de schouw liepen. Twee dozynen houten stoelen waren rondom de muren gestapeld; vier zoogenaemde kaerttafelen besloegen de vier hoeken. Een langwerpige eiken tafel bevond zich ongeveer in het midden des vertreks. Langs vier vensters ontving men het licht in de kamer: twee waren er in den gevel en twee in de zymuren geplaatst.

Dit vertrek had een veelvoudige bestemming; want het diende tevens tot herberg, eetplaets en nachtverblyf. Alwie in den *Gouden Leeuw* bleef slapen, moest den grond voor legerplaets, den leuning eens stoels voor kussen en eenen bond stroo voor pluimen bezigen. Was het leger niet zacht, het linnen kraekte van zuiverheid. Gedurende de strenge winternachten werd de koude uit de slaepplaets geweerd, mits opoffering van eenige turven, welke *Joos* byna voor 't steken en halen had. Men kon derhalve met regt zeggen, dat de gast aen den eenen kant won, wat hy aen den anderen verloor.

Onder den tyd dat *Waeghals* met zyn menschlievend werk op de heide bezig was, bevonden zich acht vreemdelingen in deze kamer; de lezer heeft alreede hun bedryf geraden. Vyf dezer mannen zaten rondom een speeltafelken, bezig zynde met *rondvyven*¹; de drie overige aenzagen het spel met een levendige aendacht. Er werd om grof geld gespeeld: geheele hoopen oude schellingen, kopstukken en halve kroonen, pistolen, zelfs gouden Louisen lagen voor de speelders en rolden achter elk spel over de tafel, alsof het geld geene waerde hadde gehad.

Degene der kaerters, die met den rug naer de kachel gekeerd zat, boezemde aen de overigen een gevoel in, dat wel geen ontzag noch eerbied uitsluitelyk, maer zoo iets van beiden was. Van grootte ging hy niet boven de middelmaet; zyne lichaemsbouw verried felle spieren en een bewonderenswaardige regelmatigheid, voor den uiterlyken vorm. 's Mans voeten verdoken zich in een paer leerzen, welke tot aen de knieën stegen. Hy was uitgegedost met eene vloeren broek, een laken overwambuis, een zwarten zyden halsdoek, een pluizen vestje en een Mechelschen fynen hoed, welke toenmaels in de Kempen aenzien werd als een stuk van buitengewoone weelde! Om de lendenen droeg hy eenen lederen gordel, welke eene tweevoudige bestemming had: om geld en geweren (dolk, mes en zakvuerroeren) te bergen. Belette men de groote handen, de dikgeschenkelde vingers, de grove

1 Dit spel ontleent zynen naem én van het getal kaerten én van het getal kaerters. Er worden vyf kaerten aen ieder speler rondgedeeld en troef gekeerd; een ieder mag nu spelen of passen. De spelende werpen hunne slechte kaerten weg en vragen een gelyk getal nieuwe. Die geenens slag ophaelt, moet *beest zetten*; deze beest verdubbelt gedurig, en wordt telkens tusschen de spelende verdeeld; een vyfde voor iederen slag. Het *rondvyven* - ook wel *Lanterlujen* genaemd - is eene der oudste spelen en schynt tusschen *Maes* en *Rhyn* t'huis te behooren; maer 't is in verval geraekt, omdat het te ligtelyk aenleiding kan geven tot bedrog en tuisschery. *De Schryver.*

spieren welke langs de polsaders naer de schouders liepen, de breede lendenen en den stierenhals, dan giste men, en met regt, in dit gestel de ruwe krachten eens *Milo's van Crotona*. Vestigde men het oog op de breede kin, de knobbelige, geschenkelde kaken, de genepene lippen, den puntigen neus, de gryze oogen, de dikke rosachtige wenkbrauwen, het gedrukt hairige voorhoofd, waerlangs men in blauwe stralen, de bloedaderen zag afdalen; dan kon men zich overtuigd houden dat de valsch- en wildheid by dien mensch hand aen hand gingen, of om de zegeprael tegen elkander kampten.

Waeghals heeft den naem van dien kerel alreede genoemd: het was *Onversaegd*. Deze is *Teut* by den dag; hoofdman eener bende, die heure takken wyd en breed verspreidt, by den nacht. Onder zyne makkers is er geene - ter uitzondering van *Waeghals* - die den hoofdman niet naer de oogen ziet, ten einde in dezelve zynen wensch en wil te lezen; van daer komt het dan ook, dat hy een tamelyk onbepert gezag over de bendegasten uitoefent. *Teut* is hy uit overleg en berekening; in deze hoedanigheid bespiedt hy de ligging, den staet, de geldmiddelen der huizen, zonder achterdocht op te wekken, en ofschoon al zyne makkers hetzelfde bedryf uitoefenen, is toch niemand onder hen, die zulken zekeren oogslag heeft gelyk hy.

Roover uit verkwist- en geldzucht zynde - het geld dient hem slechts als middel; verkwisten is zyn hoofddoel - omharnast met dien yzeren wil welken de ongeregelde driften soms inboezemen, als zy eene ingewortelde ziekte zyn geworden, is hem geen huis te sterk gebouwd, geene kasse, geen koffer zyn genoegzaam verzekerd als hy den reuk van het geld in den neus heeft en zich zonder duiten bevindt; dan doorbreekt hy yzer en stael, alsof het glas ware.

Nu eens gebruikt hy list, dan geweld, naer gelang der omstandigheden; en men blyft in twyfel welk dezer beide middels hem het beste van de hand gaet. Het spel is voor zyn

rusteloos en woelziek gemoed eene behoefte, eene tweede natuer geworden; om zich aen hetzelfde teugelloos over te geven, heeft hy grove sommen; want hy wil het spel - zoo als men 't noemt - dwingen en doorgaens gebeurt dit ten koste zyner schyven. Is zyne beurs plat, dan dwingt hy de makkers tot onmiddelyke strooptogten; dan wordt er gestolen, al moest hy met hen in het voorgeborgte der hel dringen.

Daer hy slechts op goud en zilver aest, vergiet hy, wel is waer, geen bloed uit loutere wreedaerdigheid; gebeurt het eventwel dat de bestolenen laten blyken dat zy den eenen of anderen der dieven kennen, of wordt er ernstige weêrstand geboden, dan mogen de ongelukkigen noch genade noch bermhartigheid van den hoofdman hopen. In zulke gevallen pleegt hy zyn geweten te paeijen (deze booswicht kan de inwendige stem niet gansch verstommen) met te zeggen en te peinzen: ‘er staen twee levens op het spel, neem ik dat van den tegenstrever niet, zoo verlies ik het myne!’ Deze gevolgtrekking rustte wel op een valschen grond; maer wat vermag de gezonde rede, wat vermag de strenge gerechtigheid, als de mensch zoo diep gevallen is, dat hy nog slechts de inspraek zyner dierelyke driften volgt?

De naem *Onversaegd* zegt genoegzaam hoe hy zich op de strooptogten gedraegt; desnietteenstaende bereikt hy zyn doel veel liever door list dan door geweld. Ook is hy voorzigtig in zyne ondernemingen; want nauwelyks is er een gat gebroken of de roovers steken eenen strooman door de opening. Zyn de bewooners op hunne hoede, dan randen zy die zoogenaemde voorhoede aen; zy wordt met eene koord teruggetrokken; de bende maekt zich van kant en gaet elders de kans wagen.

Niemand is zoo vindingryk, als 't er op aenkomt snedige, soms luimige middelen te beramen, als de hoofdman. Het volgende voorval kan als een staelken dienen van zyn eigenaerdige doenwyze in een gegeven geval. - Op zekeren dag verneemt hy toevalliglyk dat eene reiziger met een wel voorziene beurs door

een eenzaam bosch moet naer huis terugkeeren. Tegen het vallen van den avond, komt *Onversaegd* langs eenen zyweg by den reiziger, juist op het punt waer de beide wegen te samenloopen; hy groet en vervolgt zynen weg naest den gelddrager. Langzamerhand raken zy in gesprek, vallen van 't eene op 't andere, eindelyk op het doel der reis neêrkomende, zoo toont *Onversaegd* zyne afgesleten kleederen, zyn neêrslagtig en mistroostig gelaet; hy schildert, in de meest levende kleuren, de schrikkelyke wanhoop waerin zyne vrouw en kinders gedompeld liggen, zonder brood en zonder kleederen, omdat een onbermhartige eigenaer alles in beslag heeft genomen voor eene kleinigheid verachterde huer, en hen dreigt op straet te zetten! Stelen - zoo vervolgde hy, eenen tranenvloed stortende met behulp van een stuk ajuin - neen, stelen mag ik niet; bedelen schaem ik my; werken wil ik, maer te vergeefs vraeg ik om werk! men zendt my weg!! Wat nu begonnen? De honger is een scherp zwaard; de tranen myner wanhopende gade. het gekerm myner troostelooze kinders, die te vergeefs met wringende handjes een stuk brood vragen om hunnen honger te stillen; dat alles doorvlymt myne ziel! Reeds heb ik mynen toevlugt genomen tot de ryken; maer zy houden hart en beurs gesloten; ik heb aen doovemans deur geklopt!

Het spyt my, arme man - bemerkte de reiziger, een groote meêdoogenheid uithangende - dat ik van geld ontbloot ben, anderzins zou ik my gelukkig achten eenige verzachting aen uw deerniswaardig lot te kunnen toebrengen. Maer waerheen rigt gy thans uwe schreden? Waer gaet gy hulp zoeken in dien uitersten rampspoed?

- Wel - antwoordde *Onversaegd*, een zwaren zucht lossende - ginds vóór ons staet immers het kapelleken dat toegewyd is aen O.L.V. van Bystand; de genadige en bermhartige Moeder des Hemels zal my troosten en bystaen, daerop betrouw ik vastelyk.

- Brave man, de Heilige Maegd doet alle dagen geene wonderwerken, deed de reiziger aenmerken.

- Zy verlaet de ongelukkigen niet, die met betrouwen tot haer vlugten - hernam Onversaegd met overtuiging - en nog nooit ben ik ongetroost heengegaen, ofschoon ik my meermaels in nood bevonde.

- God geve dat zy u verhoore, ongelukkige man; indien gy harer hulpe eventwel onwaardig werdet gevonden, wat dan begonnen?

- Dat is my onbekend - zuchtte de listige vos - o, dan blyft my niets overig dan van mynen mismoed raed te vragen! Myn vertrouwen is nogtans onwrikbaer als eene steenrots en nogmaels ga ik beproeven; ik ben wel onder de rampspoeden gepletterd, maer myns wetens heb ik geene zonden gedaen en zy versmaedt geen zuiver hart!

Ondertusschen waren zy tot naby het kapelleken gekomen, dat in een eikenhouten boschken stond op een eenzamen hoek. De vreemdeling wilde zynen weg vervolgen, want de klaerte verdween langzamerhand van de aerde. *Onversaegd* smeekte thans zynen reisgenoot op een hartverscheurenden toon dat hy hem toch zou gelieven behulpzaam te zyn in het gebed, aengezien hy zoozeer betreurd had geen geld te hebben om hem te helpen. Kom toch, om Godes wil - zoo deed hy met samengewrongen handen - help my een weinigje bidden, daer staet immers geschreven: 'waer twee geloovigen vergaderd zyn in mynen naem, daer ben ik in hun midden.'

De reisgezel liet zich door de stellige woorden van het *Evangelie* overhalen; misschien bragten de gespierde ledematen, de mismoedige gelaetstrekken des smeekers, het invallen des avonds en de eenzaamheid des oords het hunne by ter overtuiging. Want - zoo dacht hy - wie weet tot welk uiterste de nood en wanhoop den gezel zouden kunnen aensporen? Overigens is het geld weinig geschikt om deszelfs drager moed in te boezemen, en

't is alsof een ronde goudbeurs in den eerlyksten man eenen dief zage!

Voor het kapelleken stond een banksken waerop zy naest elkander gingen knielen. *Onversaegd* trok een grooten rozekrans uit den zak en begon met zichtbaren yver te bidden. Eensklaps staekt hy zyn gebed, onderzoekt zyne zakken, en geen geld in dezelve vindende, herneemt hy zyn gebed met nog meer innigheid. Na eene poos herhaelt hy, toch te vergeefs, zyn onderzoek in de zakken! Dat is wonder - mompelt hy dan - ik zal weêrom driemaal moeten bidden, en voor de derde reize herbegint hy zyn gebed op 't allervurigste! Eindelyk onderzoekt hy zyne zakken; keert ze het binnenste buiten; toch geene duit was er in gekomen. Wanhopig slaet hy met de regte vuist op het voorhoofd en blyft eene poos als in gepeinzen verzonken. Plotseling gebaert hy naer iets te luisteren, dan zich tot den reisgezel wendende, zegt hy:

Hoort gy 't, vriend, O.L.V. zegt dat zy zich vergist heeft: het geld dat voor my bestemd was, heeft zy, by verdoling, in uwe zakken gezonden! Onderzoek ze, gy zult zien dat de Moeder Gods gelyk heeft; zy zegt het duidelyk!

Te vergeefs wierp de man voor niets te hooren en geen geld te hebben; vruchteloos verzette hy zich tegen het onderzoek, waerop *Onversaegd* aendrong; hy werd genoodzaekt met het geld voor den dag te komen en wendde thans voor, dat het voortkwam van den verkoop eener kudde schapen. Dan bemerkte *Onversaegd* met de grootste koelbloedigheid van de wereld:

Vriend, gy spreekt u zelven tegen; over een beetje, gaeft gy uwen spyt te kennen, dat gy, van geld onvoorzien zynde, my niet kondet helpen. Nu de H. Moeder u geld in overvloed heeft gegeven, maekt het eenen vrek van u, dat is onmenschelyk, zelfs onregtvaardig: te samen hebben wy gebeden, te samen moeten wy deelen! Tegen deze gevolgtrekking liepen alle uitvlugtende redeneringen bots; de vreemdeling moest van twee kwaden het

geringste kiezen; hy had den gespierden lichaamsbouw zyns reisgezels gadeslagen en begrepen, dat hy vel geheel den schat kon in de waegschael werpen, door de helfte langer te blyven weigeren. *Onversaegd* was voor 't overige in goede luim op dat oogenblik en wilde, om der klucht wille, zich wel met de helfte vergenoegen; ook zouden wy onze hand er op durven in het vuer steken dat hy juist geen gebrek aen geld had.

Dit uitstapje zal aen den lezer een gedacht geven van *Onversaegd's* doenkunde. Keeren wy thans tot den *Gouden Leeuw* terug.

De acht makkers, die zich in de voorkamer bevonden, waren mannen van de vyf en twintig tot de dertig jaren oud, op den trant van *Waeghals* en *Slim* gekleed, in een woord: *Teuten* wier pakken op de hoektafels gestapeld lagen. Voor iederen gast stond eene steenen kan of pint Stamprooi's bier, hetgeen uit het patersvat getapt scheen; deze hoedanigheid kon men opmaken uit de menige wandelingen des kasteleins naer den kelder met de moederkruik¹.

Er werd ter dege om grof geld gespeeld, en zekerlyk goot de blinde fortuin haren geluksdauw niet over *Onversaegd* uit; want elk oogenblik stak hy de hand in den geldgordel om het spel te bezetten. Met zyn zilvergeld was hy ten einde, en reeds begonnen de gouden Louisen over de tafel te rollen, terwyl 's hoofdmans gelaet verduisterde, zoo menigmael als hy van een geliefkoosd goudstuk moest afscheid nemen. Aen de krampachtige bewegingen der lippen; aen de afgebroke volzinnen kon men bespeuren, dat de hoofdman kwalyk gestemd was. In dat ruwe gemoed verzamelde zich een onweder, dat naer den eenen of anderen kant moest uitbarsten!

1 Deze moederkruik houdt doorgaens vier kannen in, en wordt aldus genoemd, omdat zy vier enkele kannen baert. Van daer zegt de Limburger: *Laet moeder nog eens winnen!* (Sit iterum gravida mater.)
De Schryver.

Eene der speelgenooten, die juist den wind in de zeilen had, zakte gedurig het gewonnen geld; zyne koperkleurige gelaetstrekken verrieden nochtans in 't geheel niets van de inwendige voldoening welke hy smaekte; want hy was beducht dat het onweder boven zyn hoofd zoude uitbarsten. De overige speelders lieten evenmin een woord over de lippen rollen, dat niet hoogst noodig was voor den loop van de kaert. Zelfs de toeschouwers staerden met opengespalkten mond en begeerige oogen naer het spel; geheel hunne geestvermogens waren op de *beest*¹ van *Onversaegd* gerigt, welke tot twee duizend luiksche stuivers beliep. De hoofdman smeedt vyf Louisen op tafel, zeggende:

Dat is effen spel; iedere slag een goudstuk!

Niemand antwoordde; 't en zy de dealer, die herten *boer* troef draeiende, zegde:

Die heeft een goudstuk in den mond.

Ik speel, deed *Onversaegd*.

Ik speel mede, mompelde de tweede.

Ik niet, murmelden de derde en vierde, terwyl zy hunne begeerlyke blikken op het goud wierpen.

Ik doe van zelve mede, floot de dealer, die zeker was van eenen slag te maken met troef zot.

Onversaegd speelde troef heer; de tweede volgde met de zes; de dealer nam den slag met troef zot en speelde *blind troef*²; *Onversaegd* legde troef vrouw; de derde nam met troef aes en ver-

1 In het zoogenaemde *rondivyven*, noemt men *beest vallen*, geenen slag ophalen. De beest verdubbelt gedurig en niet zelden ziet men dezelve met 25 stuivers beginnen en in eenige minuten tyds tot 2 en 3000 stuivers stygen, met de aenvulling des dealers, die het dubbelde voordeel heeft van de achterhand te hebben en de gekeerde troef voor zich te houden.

De Schryver.

2 *Blind troeven*, noemt men in dat spel, troef aenkondigen, als men geene heeft. De twee eerste slagen moet troef gespeeld worden om beesten te maken, De speler die troef zot opnam wierp een gedekte kaert op tafel en kondigde troef aen.

De Schryver.

volgde met troef tien; de hoofdman moest met de negen volgen. Daer nu de troef tien nog door twee azen gevolgd werd, viel de hoofdman wederom beest voor tien Louisen!

Nu tastte hy in den gordel, haelde de tien goudstukken voor den dag en sloeg dezelve met eenen vervaerlyken vuistslag op tafel, terwyl hy met een ysselyk gevloek uitbrulde: dat is nog nooit gebeurd met bruid en negen beest vallen; het is alsof alles tegen my samenzwoer! Deel voort, ezel, zegde hy! Dan de kaerten naest zich ziende liggen, deed hy met eenen grynsenden glimlach:

Ik dacht er niet aen en moet zelf deelen.

Hy onderschoot de kaart; men kapte af en hy keerde eene zeven en had er geen enkel troefken by. Twee makkers trokken het spel aen en deelden de tien Louisen voor den neus van den toornigen *Onversaegd*.

Geen wonder dat het in huis hoe langer hoe stiller werd; terwyl men des te beter het onweder van buiten bemerkte. Op dit oogenblik werd geheel het huis zoodanig door den wind geschokt dat het daverde tot op de grondzuilen. De glasruiten dansten in de looden kruiswerken; de bliksem schoot zyne heldere stralen zoo overvloedig in de kamer dat de kaersen op eene lamp, in de middagzon geplaatst, geleken! De donderslagen volgden opeen zonder tusschenpoozing; geheel de natuer scheen losgelaten en teugelloos. Alle die ruwe kerels huiverden; want, in het zoogenaemde dorre jaergetyde, wanneer de velden bloot, de boomen bladerloos zyn en het dondert en bliksemt, dan voorspelt een limburgsch spreekwoord:

Een schaersche lentebloei,
En honger voor de hoei,
De bie vindt niet te halen,
Der bloem zal honig falen.

Voor een oogenblik stonden kannen en pinten stil; de kaerten bleven onaengeroerd op tafel liggen; der *Teuten* tong en overige

ledematen waren als met bewegeloosheid geslagen. *Onversaegd* haelde, wel voor de tiende reis, zyn zilveren zakuer voor den dag en om het algemeene zwygen - dat hem lastig viel - te doen ophouden, mompelde hy met ongeduld:

Ja, ja, de makkers hebben ook al eenen wil op hun eigen handje! De hoofdman mag al zeggen: *Gy zult u allen ten zes ure in den Gouden Leeuw bevinden*; de mannen doen wat ze willen! Reeds is 't achten, en nog zooveel *Waeghals* en *Slim* te zien als zwaluwen in den winter! Nu, om het even, wy zullen wel weten op welk aes zy vastgekleefd zyn gebleven!

Wederom schoot de bliksem zyne matte stralen in 't vertrek, maer dit mael zoo overvloediglyk dat de meeste boeven werktuigelyk een kruis sloegen, hetgeen de eene aen den anderen zocht te verbergen! Nauwelyks hield de opvolgende donder op met rollen, of pan, pan, pan! vielen drie slagen op de buitendeur!

Daer zyn de slekken toch eindelyk tot hier gekropen, deed *Onversaegd*, terwyl baes *Joos* naer de voordeur schoot. Op hetzelfde oogenblik byna, vlogen de twee broeders binnen het vertrek! Beide dropen van natheid en *Waeghals* byzonderlyk was beslykt van den hoofde tot de voeten! Zoodra zy hunne pakken hadden afgeworpen, traden zy tot het gezelschap, drukten der *Teuten* handen en werden eenparig welkom geheeten.

Als zy zich van de natste kledingstukken ontdaen hadden, ging zich *Slim* naest *Onversaegd*, naby de warme kachel, plaetsen; terwyl *Waeghals* al aenstonds een voorwendsel vond om de vergadering te verlaten, baes *Joos* langs de achterdeur buiten te brengen en hem daer te vertellen dat de geredde man in de schuer lag en op spoedige hulp wachtte! Die man - voegde hy by - moet ongehoord en ongezien in uw huis gebragt en in een warm bed gelegd worden: met het eerste belast ik my; zorg gy voor het laetste! Niets mag aen den vreemdeling ontbreken. Daer is uwe loon voor de aen te wenden zorg en moeite - deed *Waeghals*, terwyl hy den baes een wel voorziene beurs in de handen

stak; - hier is het middel om uwe tong te boeijen en uwen yver te prikkelen, fluisterde de *Teut*, terwyl hy voor *Joos'es* oogen een puntige dolk deed glinsteren.

- Draeg den lydende op *Anna's* kamer, gaf de baes voor eenig antwoord, roert uw broeder het blad¹ niet, dan sta ik voor den man in.

Op eenen oogwenk was *Waeghals* naer de schuer gesneld, en kwam met zyn dierbaren last naer de achterdeur, van waer hy denzelven ongemerkt op *Anna's* kamer bragt. Aen *Joos* beval hy het meisken naer boven te zenden en aen hare zorgen den lyder over te laten.

Joos smeedt de geldbeurs op eene tafel; begon den vreemdeling te ontkleeden en te bedde te bezorgen; dan ging hy *Anna* roepen.

Waeghals had zich al aenstonds naer beneden gespoed, was byna onbemerkt - zoo peinsde hy ten minsten - in de kamer geslopen. Hy plaetste zich by de kachel, vroeg eene pinte bier, ontstak eene pyp en verviel in eene soort van stille mymering.

Het onweder voorby zynde, had het gezelschap wederom een beetje zyn oude opgeruimdheid hernomen; het kaartspel werd voortgezet, maer leverde geenszins stof tot gemoedsspanning. Eindelyk keerde zich *Onversaegd* een weinig om en vroeg:

- Vriend *Waeghals*, heeft het onweder uwe tong getroffen? Gy zit daer te kyken, alsof gy het pappotje gebroken haddet; dat was toch uwe gewoonte nooit en komt my daerom vreemd voor.

- Wel, dat is geen wonder verschynsel, antwoordde de *Teut* - eenen blik op *Slim* werpende - terwyl men peinst, spreekt men niet.

- Waerop peinst gy dan zoo ernstig, ging *Onversaegd* voort?

- Ik peins dat ik tot op de zevende huid doorregend ben -

1 Het *blad* wordt hier gebezigd om de tong te bedieden.
De Schryver.

deed *Waeghals* op eenen lossen toon - en dat wy *Teuten* niet altoos over rozebladeren wandelen; daarvan getuigen myne beslykte kleederen en myn afgematte ledematen, welke gesteld zyn, alsof ze geradbraekt waren!

- Er moeten andere redenen zyn - deed de hoofdman op eenen fluitenden toon - voor slyk en natte te verhelpen, liefkoost men de kachel; is men afgemat, men neemt rust. Indien gy een andermael voor een beetje natte beducht zyt, houd u dan achter de warme kachel, dan ontmoet gy zulke voorvallen niet.

Zonder een antwoord af te wachten, raapte *Onversaegd* zyne kaerten op. *Waeghals* wierp andermael eenen onderzoekenden blik op *Slim*, als wilde hy op dezès aengezigt lezen, dat hy het voorval op de heide alreede verraden had. Maer niets was op het kleurloos gelaet te zien, hetgeen eenigzins geschikt ware om *Waeghals* uit de nypende verlegenheid te trekken, waerin hem 's hoofdmans bemerkings gebragt hadden. Toevalliglyk werd hy eventwel uit dezen neteligen toestand getrokken door baes *Joos*, die juist de deur opende en den neus binnen de kamer stak, met die kruipende onderwerping, welke de jagthonden jegens den meester toonen, als zy de zweep zien uit de weitasch ten voorschyn komen.

Maken wy den lezer hier nader bekend met den zonderlingen kastelein uit den *Gouden Leeuw*, die nog al eene rol te spelen heeft op het Teutentoneel.

Joos moest zoo ongeveer vyftig winters over zyn hoofd hebben zien waeijen. Het lichaemsdeel van den baes dat 't eerste in het oog viel, was een overgroote, vormlooze, hobbelige neus. De vleeschklomp, welken de Schepper als eene onuitwischbare karikatuer tusschen de beide oogen op zyn aengezigt geworpen had, was doorreden van alle de kleuren des regenboogs; deze veelkleurige strepen, zoowel als de roode uitsprongen deden gissen dat het oud bier en de jeneverflesch op 's mans gestel

hunnen gewoonen invloed hadden uitgeoefend. De pokziekte had de overige gelaetsdeelen gelyk gemaekt aen eenen vochtigen dorschvloer, waerop men erwten gedorschen heeft.

Zyn hoofdhair was, zelfs vóór den gewoonen tyd, vergrysd en viel in dungezaaide troskens over het platbreede, hairachtige voorhoofd. Zyne bruine oogen waren als achter den neus verborgen; hetgeen dezelve nog kleiner deed voorkomen dan zy werkelyk waren. In deze trekken stond niets te lezen: zy waren volstrekt van natuerlyke uitdrukking beroofd. Desnietteenstaende wist *Joos* eenen toegenepen mond te trekken; aen zyn voorhoofd den schyn van diep nadenken te geven en in gezelschap een zoo nederig, doordrongen gelaet te snyden dat hy twee aengezigten scheen te bezitten: het eene zoo als de Schepper, de drank en de pokken hetzelfde gevormd hadden; het andere zoo als hy dat wist te plooijen.

Hy had eene kortbondige, dubbelzinnige, spreukachtige wyze van zeggen aengenomen, welke hy naer gelang des uitvals - even als de Godspraken der Grieken en Romeinen - kon uitleggen. *Joos* bezat daerenboven de zeldzame gaef van te kunnen zwygen; doorgaens aenhoorde hy de redekavelingen, ofschoon hy met geheel iets anders bezig scheen; kwam het er dan op aen zyn gevoelen te zeggen, zoo had *Joos* hetzelfde gerypt en wist een treffend antwoord te geven. De oppervlakkige beoordeelaers, die aen de wysheid toeschryven al datgene, wat geene tastbare dwaesheid is, aenzagen den baes als een vernuft en zegden van hem: *stille waters hebben diepe gronden!*

Indien 's herbergiers praktische wysbegeerte bestaet in nieuwe klanten te lokken en de oude te behouden, dan kon hy voor den *Socrates* der herbergiers doorgaen. Nooit bemoeide hy zich met hun bedryf, was voor iedereen beleefd, voor de *Teuten* zelfs kruipend; vragde nooit wat de gasten deden, noch waarmede zy den tyd verspilden, indien zy maer betaelden. Nogtans had *Joos* der *Teuten* nachtelyken styl sedert lang doorgrond.

Het zal derhalve aen niemand wonderlyk voorkomen, dat de *Teuten* zich volstrekt aen den baes misgrepen en hem voor eenen goeden sul aenzagen, die min of meer ondervinding bezat. De fyne *Slim* alleen bedroog zich niet ten opzichte van *Joos*: hy had hem op den keper beschouwd en op zynen duim leeren kennen. *Onversaegd*, die in het gewoone leven rondborstig te werk ging, kende slechts de schors van *Joos*; *Slim* daerentegen had hem tot op het merg der beenderen doorsnuffeld. De eerste ontzag of liever duldde, de laetste verachtte den herbergier en liet het by iedere gelegenheid blyken.

De uiteenloopende denkwyzen van *Onversaegd* en *Slim*, rakende *Joos Houben*, lagen eerder in hunne verschillende geaerdheid dan in hun oordeel opgesloten.

Onversaegd was, wel is waer, een maetschappelyke geesel, omdat hy het eigendomsregt ondermynde en alom vrees en schrik in de samenleving verspreidde; hy bezat eventwel nog dat verdierelykte hart niet, hetgeen den mensch in eenen duivel herschept. Hy werd *Teut*, roover, booswicht, omdat zyn vader hem *Teut*, roover en booswicht maekte. Hy was in staet een goede daed te verrigten, zelfs dienst te doen en bewyzen van vriendschap te geven.

Slim, in tegendeel mogt men aenzien als - Gode zy dank - eene van die uitgezonderde booswichten, die het goede zien en beseffen, maer de baen der euveldaders bewandelen uit loutere boosheid! Hy had zich dermate vernederd en verstoffelykt dat pligt, regt, edelmoedigheid, liefde en deugd loutere klanken waren, welke niets tot zyn dierelyk hart zegden, omdat hy alle zyne krachten inspande om ze of niet te verstaen of in de toepassing te verdraeijen en te vervalschen! Geen wonder derhalve dat de booswicht, *Slim*, den valschaerd, den bedekten en schynheiligen valschaerd, *Joos*, al aenstonds moest begrepen, ja wat meer is, doorgrond hebben.

Slim wist, by ondervinding, dat de haes uit den *Gouden Leeuw*

altoos boos werd, als men zyn ongevormden neus beredeneerde; ook liet hy nooit de gelegenheid voorbygaen van in gezelschap op den vleeschklomp te doelen. Ten grooteren spyt noemde hy hem altoos *Nazerus*¹ en langzamerhand werd deze naem zoo gemeenzaem dat de *Teuten* den baes met geenen anderen aenspraken dan dien van *Nazerus*.

Nauwelyks had *Joos* - zoo als wy hiervoren gezegd hebben - den neus in de kamer gestoken, of hy stuerde den hoofdman spreuksgewyze het woord toe, zeggende:

- Heer *Schoutessen*, wat zyn zy gelukkig, die tusschen vier digte muren, in een goed gezelschap, naest een warme kachel zitten; immers is het een weder, alsof al de helsche geesten hunnen *Sabbath* in de lucht vierden. Deze woorden uitende, sneed hy een berouwwol gelaet en sloeg de oogen neder.

- Ja, ja, viel *Kristiaen Schoutessen*, aliàs *Onversaegd*, hem in de rede - want hy was niet in zyn gewoonen plooi - en nog gelukkiger zyn zy, die daerenboven, in plaets van uwen azyn, eenen pot goed bier voor hun geld mogen inzwelgen.

- Azyn, heer koopman, azyn! antwoordde *Joos* met schuwheid, wonder dat al de klanten van den *Gouden Leeuw* hetzelfde smakelyk vinden; wat meer is, ik heb het in allen gevalle niet zelf gebrouwen....

- Voeg nog by, onderbrak hem *Onversaegd* bitsig, dat uwe klanten dun gezaeid zyn; waren de *Teuten* u niet gunstig, uwe klanten zouden geen vat in 't jaer ledigen! Nu baes *Joos*, een ieder dryft zynen handel naer welgevallen; wilt gy de gerst verkoopen en van kaf bier maken, dat staet u vry; die het rattenat niet drinken wil, mag het u laten. Maer kom een andermael niet meer van uwe klanten spreken, alsof zy hier op de heide groeiden!

1 *Nazerus*, van het limburgsche woord *naze*, in plaets van *neus*.
De Schryver.

Dan zich intoomende, vroeg hy: baes *Joos*, zyt gy nog niet zinnens het avondeten op te disschen? My dunkt, gy peinst op de gasten niet, als gy uwen maeg maer gepaeid hebt.

- Ik wachtte de bevelen der heeren af, deed de baes, maer ziende dat de kans begon te keeren, dacht ik: de heer *Schoutessen* mag wel iets terugwinnen; de fortuin was hem lang genoeg vyandig. Thans gaet gy op staenden voet gehoorzaemd worden.

- Wat rammelt gy van kans en van fortuin: wie zegt u dat ik uit winzucht speel? Wenschte ik te winnen, dan zou ik moeten beginnen met u buiten te jagen; want zie, baes *Nazerus*, gy zyt als myn kwade geest; gy behoeft slechts uwen neus binnen de kamer te steken, dan ben ik *beest*. Maek ondertusschen dat wy iets op den tand krygen!

Baes *Joos* trok met hangende ooren naer de keuken; gaf daer eenige bevelen en kwam juist in de kamer terug, als *Onversaegd* wederom een grove *beest* moest zetten. *Slim* vatte de gelegenheid by den kop om ook zyn woord te plaetsen, en *Joos* te tergen.

- Vriend *Schoutessen*, deed hy, gy zyt een profeet: *Nazerus* stak den neus in de kamer, en daer staet uw *beest* op tafel! Is 't ook te verwonderen dat de goede sul de fortuin van u weet te verdryven; zy behoeft maer den vleeschklomp te zien om in bezwyming te vallen! En *Slim* eindigde met zyn grynsend gelach van hi, hi, hi; terwyl al de *Teuten* in eenen schaterenden ha, ha, ha, uitbarstten.

Voor dezen keer stond baes *Joos* een beetje bedwelmd, maer wilde den geschoten pyl terugzenden. Onder den tyd dat de *Teuten* lachten, verzamelde hy zyne denkbeelden; zoodra alles stil was, stak hy het hoofd vooruit en zegde op eenen langzamen, ernstigen en tevens snydenden toon:

- *Vos*¹ *Siemen* is dezen avond niet wel gekamd, (op het ros-

1 *Vos*, zinspelende op het woord *Voos*, dat reeds eene verkorting is van *Servaes*, hetgeen de Limburgers uitspreken: *Servoos* en *Voos*.
De Schryver.

sig, verward hair doelende); kan ik het verhelpen, dat myne neus geen pruikier is, die hem de haren kamt? Waerom doet hy het niet zelf, indien hy het euvel opneemt, dat de dorpjongens achter hem loopen, alsof hy een dansende beer ware? Wat kan ik daeraen doen, dat de geheele Kempen den *Teut Vos Siemen* als eenen weerwolf aenzien?

Een eenparige glimlach ontving het geschimp van *Joos*; alle oogen vestigden zich op *Voos*, hy was de man niet om een antwoord schuldig te blyven. Wel is waer, had hem de pyl op de wondbaerste plaets getroffen; maer juist om deze reden koos hy het ware middel om in het schimpgevecht overwinnaer te blyven: hy poogde de lachers op zyne zyde te krygen.

- Ja, ja, *Nazerus*, zegde hy op zyn gewoonen snedigen toon, daer slaet gy den nagel op den kop, als gy van de kleuren spreekt. Die niet beter weten, zyn geneigd te gelooven dat myn hair en uwe neus uit dezelfde verfkuip zyn getrokken; wy eventwel kennen het geheim, is 't niet waer *Nazerus*? Laet de jeneverflesch en de bierpot maer klappen, zy zullen zeggen waervan het kalkoenshoofd, dat daer tusschen uwe oogen hangt, alle de kleuren van den regenboog heeft aengenomen!

Deze trok eindigde *Slim* met den voorgaenden schaterlach hi, hi, hi! en de overige *Teuten* herhaelden hunnen ha, ha, ha!

Baes *Joos*, die op het kapittel des neuzes zeer gevoelig was, bromde nog wel iets van *weerwolf* en *vuerman*; maer ziende dat hy de lachers tegen zich had, eindigde hy het tweegevecht met het woord tot den heer *Schoutessen* te rigten en te vragen of men zou beginnen het avondeten op te dragen.

Op het antwoord van ja, verdwenen de kaerten, potten en pinten van de tafel; de bazin kwam binnen; spreidde een zuiver tafellaken over den disch; plaetste tinnen taljooren en lepels, stalen

vorken en overige benoedigheden op denzelven. Dan verschenen een paer schotels met aardappels, rapen en tusschen beiden eene schapenbout. Een smakelyk stuk versche hesp werd naest gestoofde wortels geplaetst; deze beide geregten werden gevolgd door eenen pannekoek uit eijers, wittebrood en melk vervaerdigd en achter dit alles kwam een stuk hollandsche kaas. Waren de spyzen aantrekkelyk voor hongerige lieden, de dischgenooten deden eer aen de keuken. Zoolang de kaken werkten, stonden de spraektuigen stil.

Onder den tyd dat de *Teuten* in het diepste stilzwygen verkeerden; dat hunne geheele denkens- en levenskracht in den maeg gedaeld schynt te zyn; dat *Joos* slechts aen tafel zit om, ten voorbeelde der gasten, den matigen te spelen; dat eene van gezondheid bloozende meid de tafel dient, zy het ons geoorloofd de bazin in oogenschouw te nemen.

Liesbeth was zoo wat eene vyf en vyftigjarige vrouw, die met een dier zonderlinge wezens bedeedigd werd, waerop men te vergeefs eenige beteekenis zoekt. Heur zilverkleurige hairen - van achteren zoowel als van voren opgestreken - vormden boven het voorhoofd een golvenden tros; waren van daer in een grove streng tot op de kruin teruggebragt, en bouwden als een tweede verdieping op het hoofdgebouw. Geheel de tros zat gevangen onder eene sitsen nevelskap, en werd binnen de palen gehouden door een hairyzer dat de vormen van het hoofd volgende, met twee zilveren koppen aen de beide ooren uitkwam. Diepe rimpels doorploegden haer kogelvormig voorhoofd en daelden, in grillige lynen, langs de blauwe oogen en ingeslagen wangen tot op de kakenbeenderen. Ofschoon de vleeschdeelen de plaets besloegen waer weleer de tanden stonden; ofschoon de kin hairachtig en spits was geworden; ofschoon geheel het gelaet de tint had gekregen van een pergamenten handschrift uit de XII^{de} eeuw, toonde zy zich noch kyfachtig, noch boosaerdig, noch achterklappende. Onder dit opzigt leugenstrafte zy hare

eigene gelaetstrekken; even min kon men haer van gierigheid beschuldigen. Lag eventwel de milddadigheid in *Liesbeth's* inborst, of was zy milddadig, omdat *Joos* tot de gierigheid overhelde? Stellig kunnen wy 't niet zeggen; nogtans gelooven wy het laetste; immers behoorde het anderzins kalme wyf tot dat slach van vrouwen, die nog al gaerne datgene *wit* noemen, niet wat *wit* is, maer wat de *man voor* zwart *houdt*. Deze uiteenloopende zien- en doenwyze stoorde eventwel den huisselyken vrede niet; omdat de magt der echtelingen, als door een stilzwygende verbond, nauwkeurig was afgepaeld.

De herberg en het gasthof waren het onbetwiste grondgebied van den baes; maer ook aen den drempel van de keuken begon dat van *Liesbeth*. Deze afperking der magtsoefening was in het oog vallende: kon men *Joos'es* geliefkoosde natuerdrift op zynen neus en rondom den buik lezen; geheel de kleedy der bazin daerentegen verried, op een kwartier uers afstand, dat zy het grootste gedeelte harer dagen in de keuken sleet. Hare persoon en kleedingstukken hadden de kleur eener halfgerookte hesp aengenomen!

Liesbeth's gewoone dragt bestond in eene tirteijen jakke, welke aen rokken van dezelfde stof boven de heupen was vastgenaaid; in een gryzen linnen voorschoot, welke pronkte met eenen zoogenaemden boezem, waeronder zich een geprinte linnen halsdoek verborg. Om den hals droeg zy een floeren lint; aen hetzelve was een zilveren kruis gehecht, waerop heilige zinnebeelden prykten. Hare voeten waren dermate aen de klompen gewend, dat zy hare bruidschoenen nog ongeschonden en zonder sleet bezat; zy droeg dezelve eenmael in het jaer: op den Hoogtyddag van Paesschen, als zy ter kerke ging.

Joos had de beperkte bevalligheden der ouderlooze *Liesbeth*, plus den eigendom van den *Gouden Leeuw*; plus eenige bunders bouwgrond, kap- en dennebosch tesamen opgeteld en de slotsom was, dat hy haer zyn hart en zyne hand aenbood. De zwakke

wees - als echte Eva's dochter - wilde eenen steun en tevens eenen baes hebben; zy sloeg *Joos* den koop toe, uit vrees dat geen andere het haer soms meer zoude aanbieden. Was zy, met behulp van den *Gouden Leeuw* en aenkleven, aen eenen man geraekt, de goede God had haer het zoete genot van moeder te zyn ontzegd. Met het komen van eenen telg zou zich de goede vrouw eenen schat van genot en van wereldsche zaligheden beloofd hebben. Zoo verliep het eene jaer achter het andere; altoos verkeerde de vrouw tusschen *hoop* en *vrees*. Ieder jaer verloor zy een groot gedeelte van de *eerste*, en in dezelfde evenredigheid groeide de *laetste* aen; te meer, daer noch zy, noch *Joos* eenige naestbestaenden hadden, op wie zy het tedere gevoel der moeder- en vaderschap zouden overdragen.

Menige bedevaert had *Liesbeth* ondernomen naer *Kevelaer* en *Scherpenheuvel*; veelvoudige beloften had zy gedaen; de heiligste ontwerpen gesmeed; *novenen* ingesteld en door anderen laten houden; zelfs, de bygeloovigheid met het godsdienstige vermengende, had zy zich in het binnenste der hand laten kyken! De goochelaers en Egyptenaressen hadden heur kinderzuchtig gevoel weten te streelen en by haer de hoop in vollen bloei onderhouden. Maer bidwegen, beloften, ontwerpen, *novenen*, handbezigtingen; alles was op niets uitgelopen! En naer achttien jaren teleurstelling moest zy den moed opgeven! Dit deed zy inderdaed met eene soort van kristelyke gelatenheid; want spraken haer nog de eene of andere landloopers van hoop op God en het gesternte waeronder zy geboren was, dan gaf zy voor antwoord:

God heeft my geene kinders geschonken; derhalve loop ik geen gevaer van er te miskweken!

Dit troostmiddel belette eventwel niet, dat *Liesbeth* nooit de liefkozingen eens kinds kon zien, zonder dat in haren boezem een grievende smart, in haer oog eene traen opwelden.

Duizende keeren had het goede wyf den wensch geuit, dat er

zich toch eene gelegenheid mogte aanbieden om een meisken aen te nemen hetgeen, ouderloos zynde, haer met den zoeten naem van moeder toesprake. Deze schynmoederschap werd door haer zoo halsstarriglyk gewenscht dat zy geloofde zulks moeste gebeuren.

Joos bleef, om zoo te zeggen, vreemd aen deze verzuchtingen; hy was voor 't overige te zeer met zynen persoon ingenomen om zich veel bezig te houden met de vraeg, aen wien hy zynen naem en den *Gouden Leeuw* zoude achterlaten? Zonder nevenbeweegreden had hy nog nooit iemand bemind; kon hy derhalve begrypen wat zalig genot er steekt in het vaderschap? *Nazerus* was eene van die menschen, welke geheel het aerdsche en maetschappelyke genot zouden willen in een paksken binden; hetzelve op hunne schouders werpen en als eenen gevonden schat naer huis dragen, ten hunnen uitsluitelyken gebruike! Hy geleek onder een zeker opzigt aen den gedrogtelyken *Caracalla*, die aen geheel het menschdom slechts een hoofd wenschte om zich het genoeg te kunnen verschaffen van hetzelve in eenen slag af te kappen!

Zoo stond het aen den *Gouden Leeuw*, na eene meer dan achttienjarige echtverbintenis, geschapen; wanneer het voorval plaets greep, dat wy in het vierde hoofddeel zullen verhalen.

IV Hoofdstuk.

Het kind der Bohemers.

Haer ziel is zuiver, als de reine zonnestralen,
Haer stem aendoenlyk, als het lied der nachtegalen.
HELMERS.

Op zekeren zomeravond - achttien jaren en een half voor 't beginnen der onderhavige geschiedenis - kwam eene talryke hoop Bohemers in den *Gouden Leeuw* aen; zy waren afgemat en uitgehongerd; vragden een plek gronds onder het dak met een strooijen leger om den nacht over te brengen en een karig avondmael om het lichaam te verkwikken. *Joos*, die zich aen geen vette vertering verwachtte, wilde hen in 't geheel niet opnemen. *Liesbeth* liet zich bewegen door den kreet van: moeder! moeder! welke door een allerliefste meiske van ongeveer vier jaren werd uitgestoten, terwyl hetzelfde geenszins kon tot bedaren gebragt worden door het boheemsche wyf, dat het wichtje op

den arm droeg. Ditmael maekte de bazin gebruik van haer stilzwygend bedongen regt op de keuken; nam de Bohemers in huis, bezorgde hun eten, drinken en slaping voor den nacht, ofschoon *Joos* meer dan eenmael in den beginne door een geknor te kennen gaf, dat hy slechts gedwongen deed, wat hy niet beletten kon, om reden dat de huishoudelyke grondwet hem op de stelligste wyze tegensprak.

Verscheidene beweegredenen wederhielden overigens den kastelein om niet geweldiglyk tegen de Bohemers uit te varen; want ofschoon hy al wilde voor een sterken geest doorgaen, schroomde hy nog altoos min of meer dat slach van zwervers. Hy, zoowel als zyne overige kempische landgenooten, hield zich overtuigd, dat de Bohemers kinderenroovers waren, die zy slagtofferden en met wier bloed zy tooveryen, weerwolveryen, en wat dies meer zy, bewerkstelligden; dat zy eene soort van *lot* over menschen en dieren konden werpen!

Sprak de arme kleine met haer moedergeschrei tot *Liesbeth's* gevoelig hart; misschien droeg *Joos'es* tegenkating niet weinig by ter aenvaerding der vreemdelingen! Misschien had zy een *voorgevoel* omtrent het wichtje! Misschien wilde zy nog eenmael de schreven harer handen laten bezigtigen of de kaarten leggen om te vernemen of zy alle hoop moest opgeven. Men behoeft geene *Liesbeth* in het gezigt te loopen om bygeloovigheid te ontmoeten¹. Menigeen, helaes! legt de meest verholene gedachten, de meest verborgene hoeken des harten bloot voor landloopers, aftroggelaers en wangedrochten; aen hen openbaert

1 Ware er een betoog noodig om dit voorgeven te staven, wy behoefden slechts tot voorbeelden aen te halen Josephina *Beauharnais*, *Napoleon*, *Alexander* van Rusland en meer andere schrandere persoonen, die de kaarten der *Lenormand* gingen raedplegen ten einde te ontsluijeren wat de toekomst opbewaerde. Noodlottige zucht welke door de gezonde rede verworpen en door den godsdienst gedoemd wordt!
De Schryver.

hy, wat hy zich schaemt aen eenen vriend, aen eenen wyzen raedsman, aen eenen zielbestuerder te zeggen!

Dan, nauwelyks hadden de Bohemers hun nachtverblyf in den *Gouden Leeuw* genomen, of *Liesbeth* had het vierjarig wichtje aen de *zigeunerin* ontnomen en op haren schoot geplaatst. Door streelingen, snoeperyen en moederlyke liefkozingen liet zich het meiske bedaren, en als de bazin - om haer werk te verrigten - hetzelfde aen de *zigeunerin* voor een oogenblik wilde teruggeven, dan klampte het zyne armkens zoo wanhopende om *Liesbeths* hals, toonde een zoo hardnekkigen tegenzin, dat de bazin tranen stortende, haren man ter zyde nam om hem den wensch van de kleine te behouden, kenbaer te maken.

Welke waren de beweegredenen welke *Liesbeth* bezigde om den baes tot het omhelzen van haer ontwerp over te halen? Dit is voor ons een geheim; zy moesten eventwel nog al bondig zyn; want de anderzins ongevoelige *Joos* nam het wichtje van de echtgenoote en, alsof het engelachtige meiske alreede begrepen hadde, dat de baes alleen haer konde redden, klampte het zich aen denzelven vast, roepende:

‘Breng my by moeder! breng my by moeder!’

Joos begreep al aenstonds, dat het een vreemd kind was, en in hunne handen een pand moest zyn om aen deszelfs ouders een grof losgeld af te persen; want de zindelyke kleeding verried eene niet geringe afkomst. Uit *Joos'es* wyze van doen en denken, mag men opmaken, dat hy op dit oogenblik in zyn brein opsomde hoeveel hem het kind zoude waerd zyn, indien het later door de ware ouders ontdekt werde. Daerenboven wilde hy eens toonen dat - moest het zyn - hy in staet zou geweest zyn om den onderzoekingsregter te spelen. Hy deed de oude *zigeunerin* afzonderlyk voor zich verschynen en vroeg:

- Wie zyn de vader en moeder van het wichtje?

- Beide zyn in den Heer ontslapen, antwoordde de oude.

Hy stuerde haer nog verscheidene andere vragen toe, en als

zy dezelve beantwoord had, nam hy eene tweede, derde en vierde *zigeunerin* onder handen; wist dezelve in tegenspraek onder elkander te brengen en eindigde met deze woorden:

- Hoort, dat kind dient u tot last, menschen; hadt gy geene baetzuchtige uitzigten, gy zoudt het aen de liefde zyner ouders niet ontrukkt hebben; want het is aen u allen zoo vreemd als aen my: vraegt nogtans wat gy voor het kind hebben moet!

- Dat wichtje, hernam nu het wyf, is ouderloos geworden; wy zyn verpligt hetzelve ten koste van het gezelschap op te kweeken: daeruit volgt van zelve, dat ik het aen u niet kan afstaen.

- *Joos* bewees aenstonds, op eene onwederleggelyke wyze, dat het kind geenszins tot het Bohemersgeslacht behoorde; dat het nog maer onlangs moest geroofd zyn, aengezien het niemand van hen allen kennen wilde. Hy bewees door de weinige woorden, welke de kleine uitte, dat zy eenen kempischen tongval sprak, waervan zy geen woord kenden. Hy sloot met de volgende waarschuwing, welke geene tegenspraek aennam:

Ziet menschen, uwe wagen loopt scheef; geheel de wereld legt u ten laste, dat gy afgodendienaers zyt en kleine kinders steelt, wier bloed gy aftapt en tot helsche goochelaryen bezigt. Gy zyt thans op het grondgebied van den vorst-bisschop van Luik, die u niet duldt onder zyne *Juridictie* en om redenen. Uwe wanbedryven met arme schaepkens, gelyk dat is, hebben de waekzaamheid der geregtelyke overheid gaende gemaekt. Onze Drossaert - Mynheer *Clercx van Overpelt* - loert op u: wee, indien gy in zyne handen valt! Weet gy wat uw loon ware? Met een hennippen koord zoudt gy allen naer de eeuwigheid gaen! Overpeinst wel wat u te doen staet; maer het kind blyft hier, onder den tyd dat ik den heer Drossaert doe roepen! Deze waerdige, maer gestrenge ambtenaer mag dan oordeelen wat dans hy u zal doen dansen!

Joos had de oogen - onder het uiten dezer drogredenen -

op de Bohemers gevestigd gehouden en bemerkt, dat de naem van den Drossaert op hen gewerkt had met de rapheid des bliksems. Ook toonden zy zich oogenblikkelyk zeer genegen tot eene vriendelyke overeenkomst; misschien nog des te meer, omdat juist de talryke dienstboden binnenkwamen van den akker en alle hoop op weêrstand deden verdwynen. De vrede werd gesloten en het kind afgestaen tegen het teergeld van den nacht. *Liesbeth* kookte den pot veel vetter dan voor de gewoone gasten. *Joos* zelf tapte van het patersvaetje en de Bohemers mogten smullen en drinken, hartje wat begeert gy! Den volgenden dag 's morgens scheidde de landloopers van de meesters uit den *Gouden Leeuw* in de meest mogelyke vriendschap. De Baes zelf had redenen om zich over zyne handelwyze te verheugen; want zyne helfte bleef hem sedert dien altoos dankbaer voor de voldoening, welke hy haer had bezorgd.

Onmogelyk is 't te zeggen hoe gelukkig zich de waerdin gevoelde met haren schat: zy was als uitzinnig van vreugde en wilde dat het meisken *Elisabeth* zoude heeten; *Joos* pleitte voor den naem *Josephina*. De vrede, welke een oogenblik stond gestoord te zullen worden, ter oorzake des naems, werd behouden by middel van een uitvlugtsel: de kleine antwoordde of kwam toegesneld op 't hooren uitspreken van den naem *Anna*; en *Anna* werd zy met gemeen verdrag genoemd.

Of *Joos* nu van natuer veranderde en of hy datgene niet was waer voor hy doorging, altoos is 't zeker, dat hy voortaan met zyne gade om 't meest wedyverde, wie de genegenheid en de liefde der kleine gunsteling zoude bekruipen. Geen wonder ook, het meisken toonde zich zoo onderworpen, zoo minzaam, zoo wys, in een woord, dat noch *Joos* noch *Liesbeth* meer betreurden dat hunne echt met geene telgen gezegend was geworden. De eerste werd zelfs menigmael yverzuchtig, als *Anna* aen hare moeder - zy noemde hen moeder en vader - eenigen voorkeur scheen te schenken; daerentegen bleef *Liesbeth* niet onver-

schillig, als hare echtgenoot zich al te lang met wintje het bezig hield.

Geene opsporingen werden er, onzes wetens, in den *Gouden Leeuw* gedaen, ter ontdekking van het kind. Zouden er overigens nog gedaen geworden zyn, zooverre werden de voorzorgen ter verydeling gedreven, dat het schier onmogelyk was, dat zy op iets uitliepen. *Anna's* kleederen werden op zyde geschoven; aen de dienstboden had men doen gelooven dat het kind uit Gulikerland kwam en aen eene naestbestaende van *Joos* behoorde.

Hedendaegs kan men zich nauwelyks het gedacht maken, dat een kind van begoede ouders konne verdwynen en achttien jaren lang, eenige mylen van daer, onbekend blyven. Dit verschynsel moest over zeventig of tachtig jaren onvermydelyk zyn, indien het toeval er zich niet mede bemoeide, vooral wanneer de ophouders des kinds alle moeiten aenwendden om hetzelve te verstompelen. Of eventwel *Anna's* afkomst voor altoos een geheim bleef, zal het vervolg dezer geschiedenis leeren; wy willen den gewoonen loop der zaken niet onderbreken, noch de tydsorde omverwerpen.

Wy zullen de hoogdravende woorden, *engelachtig*, *serafynsch*, *goddelyk* niet ontheiligen met dezelve op eene kempische heldin toe te passen: spannen wy de snaren op nederigeren toon: de waerheid heeft geen tooisel noodig, en wy willen eene ware *Anna* afschetsen; maer geen ingebeeld wezen naer ons welgevallen scheppen!

Van inborst en geaerdheid bleef *Anna* zich zelve altoos gelyk: gevoelvol en ernstig, zachtaerdig en moedig, leerzaam en gediensstig; hare ingetogenheid kon slechts met hare onschuld vergeleken worden. Haer ryzige en zwierige gestalte verried in geen enkel deeltje de boerin der Limburger Kempen. In hare schoentjes, van zware zolen en sterk overleder, giste men den fynsten voet; onder de tirteyen rokken en de laken jakskens de

liefste vormen! Van het hoofd daelden de blonde hairlokken af tot op de schouders en omschaduwden het liefvallige gelaet als met een gouden krans. Van het wyde, blinkende voorhoofd daelde eene regelmatige grieksche neus in regte lyn af tot boven den fyn gesneden mond. Hare wangen waren bloozende van gezondheid en de hemelblauwe oogen getuigden, door hunne zachtaerdigheid, dat het meisken eene zuivere ziel bezat. Hare bewegingen waren natuerlyk zwierig; zy beviel zonder dat de gevalzucht ooit het geringste pleksken in haer hart besloege. Zy was eene schoonheid in den vollen zin van het woord, en scheen het geenszins te weten.

Men kon aen *Anna's* kleeding zien, dat *Liesbeth* aen dezelve niet was vreemd gebleven: zy had het golvende hoofdhair ingesloten onder een katoenen hoofdkapken, maer daerdoor kwam de marmerachtige hals nog meer en bekoorlyker onder het oog vallen.

De goede inborst, de uitwendige voordeelen en de groote geestesgaven moesten de lieden uit den *Gouden Leeuw* hoe langer zoo gunstiger voor het uitgezonderde kind stemmen. De dienstboden, die ongelukkiglyk op niets peinsen dan het einde van het jaer of liever hunne belooning in klinkende munt te zien, aenbaden de jonge *Anna*: zy was voor hen eene beschermengelin. Immers preutelde of schold de baes tegen de knechten en werklieden - wat nog al menigmael gebeurde - dan liep het meisken tot hem en legde hare sneeuw witte handen zoo vast op zynen mond dat er geene klank meer uitkwam! Was *Liesbeth* niet wel gestemd jegens de meiden, dan wist *Anna* haer op eene zoo betooverende wyze te streelen, dat haer zuerachtig perkamenten gelaet - tegen de natuer en als door een wonderwerk - eenen aengenamen glimlach sneed! Menigmael riep zy dan uit, met eene soort van gestreelden hoogmoed:

Anna, Anna, gy weet ons allen te betooveren, myn kind! gy zult alle de dienstboden bederven door uwe toegevendheid!

Zoo vervlogen de zes eerste jaren van *Anna's* verblyf in 't

gasthof op de vleugelen des winds. Zy had niet leeren lezen noch schryven en om gegronde redenen: van den kom der gemeente door meer dan een halve myl afstands verwyderd, was er geene mogelykheid om het meisken ter school te zenden. *Joos* en zyne gade kenden noch *a* noch *b*: hoogstens wisten zy met *kruiskens*, *vyven* en *streepjes* op de deur aen te teekenen wat hun deze of geene klant schuldig bleef. De echtelingen waren menigmael in 't geval hunne onwetendheid te betreuren; zy besloten diensvolgens de lievelinge van de weldaet des onderwyzes deelachtig te maken. Daerenboven kwam de tyd aen, dat *Anna* moest worden voorbereid tot de eerste Communie - plegtigen overgang van den stoffelyken, werktuigelyken, tot den kristelyken mensch - en *Joos* zelf begeerde dat de kleine dien overgang met de meest mogelyke plegtigheid zoude werkstellig maken. Er werd, na rype beraedslaging tusschen de echtgenooten, vastgesteld dat het meisken zoude besteed worden in het klooster der *H. Elisabeth* te Herkenbosch.

Zoohaest dit besluit genomen was, begaven zich de beide echtgenooten met *Anna* kloosterwaerts; deze werd er met gretigheid opgenomen, vooral uit hoofde harer bevalligheid. *Joos* - aen veinzen gewend - predikte deugd en godsdienst in tegenwoordigheid der nonnen. *Liesbeth* beval haer kind aen met eene ongeloovelyke moederliefde; ja, als wanneer het goede wyf van *Anna* moest scheiden, vaegden de kloosterzusters zoowel als *Joos* tranen uit de oogen. Ook waren de echtgenooten nauwelyks vertrokken, of de Moeder-Overste zegde tot eene der zusters:

O, wat is het moederlyke gevoel eene wondere, eene schoone zaak! Wat kan eene moeder haer kind beminnen!

- Maer ook - antwoordde de zuster - zeg my wie zou zulke engelin niet beminnen?

Zoodanig was men in den *Gouden Leeuw* aen de jonge *Anna* verkleefd, dat by *Joos* en *Liesbeth* met iederen dag de zucht

aengroeide om haer weder te zien komen. Er ging schier geene maend voorby of nu de baes, dan de bazin voelden zich op eene onwederstaenbare wyze voortgesleept om de lievelinge te gaen bezoeken. By zulke gelegenheden wedyverden zy om 't meest, wie van beiden aen haer de aengenaemste geschenken zoude brengen. Doorgaens behield het wyf de overhand: hetzy dat zy het kinderhart beter besepte, of dat *Anna* meer geneigdheid voor de bazin koesterde, altoos is het onbetwistbaer dat hare geschenken *Anna's* eenvoudigen en edelen zin 't meest streelden.

Ofschoon de weeze een der minst begoede kinders van 't gesticht ware, bezat er geen ander meer van die geliefkoosde kleinigheden, welke der jonge dochters soms tot verzet, soms tot leermiddel verstrekken: dank aen de menigvuldige bezoeken zoowel als aen den wedyver der beide heidebewooners in het uitdeelen hunner gunsten.

Anna toonde zich niet alleen zooveler zorgen overwaerdig; maer zy regtvaardigde ook het goede gedacht dat men nopens haer, op het eerste zigt, had opgevat in het klooster. Immers geen kind overtrof haer in orde, leerzaam- zuinig- zindelyk- en onderdanigheid.

Weldra had zy het zooverre gebragt dat men haer - als een kind lui was - aenhaelde als een voorbeeld van neerstigheid; was er een slordig, men doelde op *Anna's* zindelykheid; toonde deze of gene leerlinge eenige hoofdig- of wederspanningheid, men bragt *Anna's* gehoorzaamheid en geduld te berde.

Het is derhalve niet te verwonderen dat zy, met deze hoedanigheden begaefd, al aenstonds de gunsteling der kloosterzusters werd. Maer naer mate *Anna's* deugden en begaefdheden meer op prys gesteld werden, haelde zy zich - zonder het te weten - den haet en de afgunst der schoolgezellinnen meer op den hals; werd menigmael op eene onheusche wyze bejegend, hetgeen haer eventwel niet bellette aen allen, was 't noodig, ten dienste te staen. De kloosterzusters hielden, wel is waer, een waekzaam oog

op dat slach van vyandschap en vervolging; zy vergoedden dezelve ruimschoots door betuigingen van lof en liefde. Dit alles kon eventwel niet beletten, dat het meisken - de zorgen zyner voedsterouders indachtig - eene vergelyking maekte tusschen het eenvoudige, stille landleven, en het gewoel der kostschool. Van inborst, opvoeding en natuer tot den kalmvollen huizelyken kring geneigd, zag zy, met een gelaten, toch bly verlangen, den dag te gemoet, waerop zy des geluks zou deelachtig worden om tot de H. Tafel te naderen.

Byna drie jaren had zy in het gesticht doorgebracht en dezelve dermate benuttigd, dat zy in hartes- geestes- en verstandsontwikkeling hare jaren verre had vooruitgesneld. Paesschen was aenstaende en door de Moeder-Overste werden *Joos* en *Liesbeth* verwittigd van de plegtigheid welke ging plaets hebben. Beide waren zy het ditmael eens, om andermael den spaerpot ter deeg aen te randen en het lieve kind behoorlyk uit te dossen.

Joos en zyne vrouw, die hunne paeschbeste kleederen hadden voor den dag gehaald, zaten op den bepaelden dag, 's morgens al vroeg in de kloosterkerk en hadden den tyd om de versiersels te bewonderen, waermede zy prykte, en welke zoozeer afstaken op de naekte eenvoudigheid hunner dorpskerk. Eindelyk begon de bevolking der omstreeken toe te snellen, de kerk propte zich op; de blikken der echtgenooten kuijerden nog altoos van het ryk versierde outer naer den kunstiglyk gesneden stoel der waarheid, wanneer eensklaps als een zacht gemurmelt van bewondering hunne aendacht boeide.

Als door eenen *voltaschen pyl* getroffen, sprongen al de aenwezige personen regt: de eerstcommunicanten traden, twee en twee, in de kerk. Anna kwam met eene harer medescholieren voorop en boeide aller oogen op zich! In een effen wit neteldoeken kleed gehuld, het hoofd omgeven met eenen kunstiglyk vervaerdigden bloemenkrans, en voor eenigste nevensieraed een gouden kruis en slot met een zwart fluweelen lint om den hals gehecht,

geleek *Anna* op een hemelsch verschynsel. Met neêrgeslagen oogen, saemgevouwe handen en langzamen stap ging zy voort tot in het koor, gevolgd wordende door hare gezellinnen. Een hemelsche glans scheen het meiske te omgeven.

By dit deftige, verrukkende tooneel schoten tranen in de oogen der echtgenooten: het waren de eerste welke ooit de wangen van *Joos* bevochtigden! De eenvoudige heidebewooners waren als buiten zich zelve en stonden op het punt van hunne zitplaatsen te verlaten en het lieve kind tegen hunnen boezem te gaen drukken. Doch op hetzelfde oogenblik kwamen vier priesters in plegtig gewaad uit de sakristie en traden tot het altaer. Het orgel verhief zyn zwaer, deftig en rond geluid; de wierook brandde in een zilveren vat, vervulde het ruim en steeg in ligte, grillige wolkjes naer het verhemelte. Met indrukdoende stemmen hieven de priesters den smeehenden lofzang aen: *Veni Creator Spiritus!* Met slepende toonen vergezeldde het orgel en stemde de aenhoorders tot heilige verzuchtingen. Maer wanneer de eerstcommuniekanten met hare fyne, zachte stemmekens het tweede vers antwoordden: *Mentes tuorum visita, Quoe tu creasti pectora!* dan werden de toonen des orgels eensklaps zacht, smeehende, onwederstaenbaer en alle de aenwezigen stuerden met de kleinen hunne gebeden tot den scheppenden Geest, Die eene gifte is van den Allerhoogsten, Die de Vertrouster wordt genoemd; Die de harten zuivert door het vuer der goddelyke liefde; Die de ziel verrykt met schatten van deugden, zeevvoudig in getal!

Dan begon de plegtige misse; achter het Evangelie beklom een eerbiedwaardige priester het spreekgestoelte en hield eene verhevene redevoering over de pligten van den mensch in zyne drievoudige betrekking tot zich zelve, tot zynen evenmensch en tot God. Treffende waren de wenken, welke de redenaer, op een ongekunstelden toon, maer in welgepaste bewoordingen en in eene verhevene tael tot zyne toehoorders en byzonderlyk tot de kleinen stuerde. Aenlokkelyk werd het pad der deugd, wanneer

de eerwaerde man hetzelfde met bloemen bestrooide! Verschrikkelyk schilderde hy de wroegingen en straffen, welke de misdaed op de hielen volgen! *Anna* hing met haren geest aen de woorden des redenaers vast: zy deden diepen indruk op haer gemoed; het was een zaed dat op vruchtbaren grond viel en duizendvoudige vruchten beloofde voort te teelen.

Toen de misse ten einde was en de kinders in het klooster terugkwamen, snelde *Anna* hare tweede moeder te gemoet en wierp zich in heure armen. By dit tooneel begon *Joos* met den geprinten neusdoek langs de oogen te werken, om er de tranen uit te wisschen; hy ook ging de kleine met een diepe aendoening omhelzen.

Deze plegtigheden hadden *Liesbeth's* gemoed geschokt; zy besloot hare lievelinge mede naer huis te nemen. Hoe deed zy de kloosterzusters verbaesd staen, als zy haer dit besluit mededeelde en dat alle bemerkingen tegens 's wyfs wil bots liepen. Voegen wy hier ter ontschuldiging van de goede vrouw by, dat zy niet geheel en al onbekend was gebleven met het slach van vervolging waeraen *haer kind* - om zyner deugd wille - blootgesteld was geweest, en zy wilde er een einde aen stellen.

Met grooten spyt zagen de kloostervrouwen de jonge *Anna* vertrekken, die met genoegen tot het stille leven van den *Gouden Leeuw* terug ging. Hare gestalte had zich byna ten vollen ontwikkeld; hare geest was verrykt met louter nuttige kundigheden, en onder de wyze leiding der deugdzame meesteressen had zy alreede hare pligten leeren kennen.

Nooit - dit zy tot hunnen lof gezegd - betreurden de echtgenooten het geld dat zy besteed hadden aen *Anna's* opvoeding; te minder nog, daer het meisken, behalve lezen, schryven en rekenen, had leeren naeijen, breijen en d'overige handwerken verrigten, welke in een huishouden onontbeerlyk zyn. Weldra verhief *Joos zyn* dochterken tot boekhoudster en *Liesbeth* gaf haer het opzigt over linnen- en wollengoed.

Met hare spaeroordjes had zich *Anna* een begin van boekverzameling aengekocht, als byvoorbeeld: *Het leven des Heilands, idem der Heiligen, het Hemelsch Palmhof, den Zielentroost, de Zendbrieven, Broeder Jan van der Linden*, enz. Deze besloegen eene gekleurde plank op *Anna's* slaepkamer en kenschetsten haren smaak.

Joos, die geen grooter vermaak schiep dan in 's meiskens voorlezingen, ontbrak niet voor nieuwe leesstof te zorgen, welke uit de bontste kleuren was samengesteld. Zoo stapelde hy op de plank naest de vorengenoemde werken: *De Boerentheologie, Reinaert den vos, Thyl Uilenspiegel, den Hollandsche Nachtegael, Valentyn en Ourson, de vier Aymonskinderen, Jan van Parys, het Hoedeken en de Geldbeurs van Fortunatus, het Masker van de wereld, de Historie van het oude en nieuwe Testament, den grooten Mechelschen Katechismus, Flavius Josephus, eene vlaemsche vertaling van Tacitus* enz. Zelfs had de baes zyne beurs geledigd om haer eenen *Cats* en eenen *Vondel* te bezorgen: twee dichters, die door den baes hemelhoog werden verheven, omdat zy hem duer waren komen te staen¹.

1 Men klaegt hedendaegs, en niet zonder redenen, over de walgelyke voortbrengsels der drukpers, welke in de huizen sluipen en ysselyke verwoestingen aenrigten op het grondgebied der zeden. De zondagscholen, welke overal door de geestelykheid begunstigd en onderhouden worden, zyn een middel om de kwael tegen te werken. By hetzelfde moest eventwel een tweede gevoegd worden: de mensch is van aerd nieuwsgierig, hy wil lezen; by gebrek aen goede boeken, leest hy slechte, indien zy hem in handen vallen. Het zy ons derhalve geoorloofd den wensch te uiten, dat er op elke gemeente eene openbare verzameling van goede boeken tot stand worde gebragt, welke ten dienste van het lezende publiek staen. Dergelyke verzamelingen hebben wy overal in *Holland* aengetroffen, en - bekennen wy 't regtuit - overal hebben wy de edele poogingen der verlichte menschen vrienden met den besten uitslag zien bekroond worden. Mogt onze yverige geestelykheid dezen wenk volgen, de zeden en de beschaving zoudeu er oneindig veel by winnen, zoowel als het vaderlandsche gevoel.
De Schryver.

Niet alleen in den aenkoop der boeken kon men de geaerdheid der koopers raden; maer uit de lezing zelve giste men gemakkelyk de uiteenloopende neigingen van *Joos* en zyne helfte. Vond deze laetste vermaek met, des zondags, naer de voorlezingen van *Anna* uit het *Hemelsch Palmhof*, *den Zielentroost*, *de Zendbrieven en Broeder Jan van der Linden* te luisteren; de eerste in tegendeel verkoos altyd *Reinaert den vos en Thyl Uilenspiegel* met hunne koddige snakeryen; *Valentyn en Ourson*, uit hoofde van het wonderlyk woeste, of *de Geldbeurs en het Hoedeken van Fortunatus*, omdat het bovennatuerlyke zyne vlottende ziel streelde. Heeft men - op den schryver doelende - met regt gezegd: *de styl is de man*; wy durven met even zooveel regt zeggen: *Toon my wat gy gewoonlyk leest, ik zal u zeggen wie gy zyt!*

Aen degenen, die het menschelyke hart een beetje kennen, zal het niet wonderlyk voorkomen, dat de echtgenooten uit den *Gouden Leeuw* verrukt waren over hun kind. *Liesbeths* geluk zou noch grens noch palen gekend hebben, indien niet somtyds haer hart ware gekweld geworden met de gedachte, dat het geringste toeval dit alles in een oogenblik kon doen verdwynen, door hun den schat te ontrukken, waerop geheel hun geluk, geheel hunne hoop voor de toekomst gegrondvest waren. In allen gevalle beraemden de echtgenooten middels om 's meiskens toekomst te zekeren en hetzelfde nog vaster aen de voedsterouders te verbinden.

Zestien jaren was de wees oud geworden en tot nu toe wist zy niet anders dan dat *Joos* en *Liesbeth* haer natuerlyke ouders waren. Menigmael beraemden zy reeds vroeger middels om haer bekend te maken met een gedeelte der waerheid. De man sloeg allerlei verdichtsels voor, met welke men het kind zoude paeijen; maer het wyf had hem altoos nog den mond gestopt met zeer gegronde bemerkingsen.

- Indien - zoo sprak zy - *Anna* voor altoos in haer gedacht konde blyven, zekerlyk zouden wy niet beter wenschen dan het

geheim met ons ten grave te dragen. Moet zy het eventwel eenmael vernemen; waerom dat oogenblik niet zoolang verschuiven als het mogelyk is? Waerom haer doen peinsen, dat wy aen het deugdzame kind willen herinneren, wat het aen ons verschuldigd is? Waerom haer droevige oogenblikken berokkenen, zonder noodzakelykheid? Neen, *Joos*, verhaesten wy de oplossing van het raedsel niet! Poogen wy, in tegendeel, ons meer en meer te bevlytigen om haer te beloonen voor de gelukkige stonden, welke zy ons zoo ruimschoots schenkt.

Joos liet zich door deze en soortelyke beweegredenen overhalen; hy zweeg en wie weet hoe langen tyd het geheim nog zou bewaerd zyn gebleven, indien niet het zoogenaemde toeval een gedeelte van den sluijer ware komen opligten, waermede *Anna's* lot en geboorte omhuld waren.

Wy zullen in het volgende hoofdstuk dit toeval verhalen, alsmede eenige andere voorvallen, welke min of meer invloed uitoefenden op 's meiskens toekomstige leven.

V Hoofdstuk. Ontdekking en openbaringen.

Noch einmael möcht 'ich, eh'in die Schattenwelt
Elysiums mein seliger Geist sich senkt,
Die Flur begrüßen, wo der Kindheit
Himmlische Träume mein Haupt umschwebten.

.....
Dann mag des Todes lächelnder Genius
Die Fackel plötzlich lösshen; ich eile froh
Zu Xenophons und Platons Weisheit,
Und zu Anakreons Myrtenlaube.

MATHISSON, (*das Heimwehe.*)

Op zekeren dag zaten *Anna* en *Liesbeth* alleen aen huis; de eerste hield zich bezig met vrouwenklederen te herstellen; de laetste zat in eene soort van mymering verzonken: met welbehagen staerde zy op de kalme en regelmatige wezenstrekken van het meisken en eene traen van zalig genot rolde langs de gerimpelde wangen. Om hare aendoening te verbergen, sloop zy naer

hare kamer en kwam weldra terug met haer paeschbeste kalaminken jaksken, hetgeen haer te nauw geworden zynde, door het meysken zou verwyd worden. Ten dien einde gaf zy hetzelve aen *Anna* over, liet zich de maet nemen en ging dan eenig keukenwerk verrigten.

Anna opende het jaksken, draeide hetzelve 't binnenste buiten, wanneer eensklaps een gevouwd papier uit eene der mouwen op den vloer viel. Zy raapte het schielyk op en onwillekeurig wierp zy de oogen op het uitwendige schrift en las: *Testament of uiterste wil van Jozef Houben en zyne echtgenootte Elisabeth Zanders, ten voordeele van hun aengenomen kind, Anna, gezegd Houben, 14 Meert 1778*. Deze woorden: *Testament en aengenomen kind* troffen haer als eene donderslag; zy opende het papier, doorliep het van den beginne tot het einde, terwyl overvloedige tranen langs haer aengezigt afbiggelden. Het viel haer niet moeijelyk te beseffen, dat zy aen *Joos* en *Liesbeth* vreemd, en slechts een kind des toevals was!

Op dit oogenblik kwam de bazin juist in het vertrek terug; zy sloeg de handen te samen en vroeg met eene meer dan moederlyke bezorgdheid welke de oorzaak haers kammers was; immers verstond het wyf zich nog geenszins aen het papier, dat op *Anna's* schoot lag, en door *Joos*, uit voorzigtigheid, in de mouw der jakke was verstompeld geworden.

- Snikkende verhaelde nu het meysken wat zy kwam te ontdekken, in het bedoelde papier, en vroeg op welke wyze zy in den *Gouden Leeuw* was gekomen? Wie hare ouders waren en of zy nog leefden?

Juist trad *Joos* binnen, toen *Anna* ophield met spreken; hy zag het papier, zag de jakke waerin hy hetzelve had verborgen en ried het overige, zonder dat hem verders een enkel woord uitleg werde gegeven. Met bescheidenheid ging hy de deur toesluiten, kwam zich dan naest *Anna* plaetsen, nam hare hand in de zyne en begon in dezer voege:

- Zie vrouw, zoo gaet het, als men niet naer goeden raed luistert; hoe menigmael heb ik niet voorgesteld, dat wy aen *onze dochter* uit eigene beweging datgene, wat wy wisten, zouden openbaren? Thans ben ik de schuld dat zy eene omstandigheid, rakende hare ware betrekkingen tot ons, ontdekt; ik moest deze akte zorgvuldiger verborgen hebben. Wyl eventwel het toeval, naer ik gisse, u op het spoor heeft gebragt; daer de akte zelve, welke gy zekerlyk reeds gelezen hebt, een voldoende bewys is van de liefde welke wy voor u koesteren, zal ik u, myn kind, alles openbaren. En *Joos* verhaelde omstandiglyk al datgene wat wy alreede hebben kenbaer gemaekt.

Dan trok de waerdin hare lievelinge tegen den boezem en snikte:

O, myn kind, myn lieve *Anna*, vergeef het ons dat wy u niet eerder onderrigten! God is onze getuige dat wy u meer dan ouders hun kind beminnen! Laten wy voortgaen met ons als ouders en kind te aenschouwen; onze have en goederen hebben wy u gegeven; gy verdient die zoowel, dat het ons spyt niet tienmael meer te kunnen geven! Wy hebben geene naestbestaenden, gy moogt dus, zonder de minste zwaarigheid te maken onze ervenis aenvaerden, niet als den loon uwer deugden, neen, *myn kind*, die zyn onbeloonbaer; maer als een bewys onzer dankbaerheid voor de gelukkige oogenblikken, welke gy op onze oude dagen hebt gezaeid!

Anna toonde zich, op dit oogenblik, wat en zoo als zy was: belangeloos en dankbaer. Zy verklaerde niets te zullen aenvaerden, indien er natuerlyke erfgenamen van hare voedsterouders werden ontdekt; zooniet, zou zy zich aen hunnen wil onderwerpen. Zy kon eventwel dat natuerlyke gevoel niet uitdooven, hetgeen iederen mensch aenport om zyn ware ouders te kennen; zy smeekte hare weldoenders dat zy toch met haer alle moeite zouden aenwenden tot het opsporen harer afkomst. Dit haer toegezegd zynde, werd er een plegtige, wederzydsche belofte

aengegaen, dat de ingetredene openbaring een geheim onder hen drieën blyven zoude, en dat zy geen den minsten invloed zou hebben op hunne onderlinge betrekkingen.

'S avonds op hare slaepkamer tredende, was *Anna's* eerste bezigheid zich op hare knieën te gaen werpen voor een Kristusbeeld. Daer, onder het storten eens tranenvloeds, stuerde zy een vurig gebed tot God den Albestierder; smeekte om de genade van hare ouders te mogen terugvinden, indien zy nog leefden, en hun de eeuwige rust te verleen, indien zy tot het land der zaligen alreede waren overgegaen. Te middernacht zat zy nog verzonken in haer heilige verzuchtingen; gaerne had zy haren oorsprong, nog oneindig liever hare ouders in leven, gekend, nochtans waren haer laetste woorden de uitdrukking eener gelatene ziel:

'Myn God - zoo zegde zy, haer betraende oogen op het Kristusbeeld werpende - niet myne, maer uwe wil geschiede! Dan stond zy op, was kalm, gelaten en gansch overgegeven aen Gods wil. Zy trad op eenen stoel, nam uit hare boekverzameling het *Leven des Heilands* en zoodra zy zich versterkt had door dit zielenmanna, nam zy pen en inkt, schreef op de eerste vage bladzyde van het boekdeel de openbaring van den dag neder, met alle, zelfs de minste omstandigheden, rakende het slach, de kleur en de vorm der kleeding, waarmede zy, by hare aenkomst in den Gouden Leeuw, was uitgedost. Zy hoopte dat dit alles wel eens zou van pas komen, om hare afkomst te ontdekken.

De zomersche morgenschemering vertoonde zich in het oosten, vooraleer zy hare legerstede beklom, en dan nog konde haer de slaeplust niet beletten een laetste verzuchting tot het Opperwezen te sturen: eene plicht waeraen het deugdzame meiske nooit ontbrak, alvorens de oogen te sluiten. Laet haer in vrede rusten, is 't mogelyk, wie weet of, achter zulken stormvollen dag, niet te veel slapelooze nachten zullen volgen; want niet altoos is de deugd een zekere waerborg van wereldsch geluk.

Maer ook daerom juist wacht den deugdzamen een ander oord waer geene wisselvalligheid meer te vreezen blyft.

Den volgenden morgen stond de goede *Liesbeth* niet weinig verwonderd, als *Anna* ten zeven ure nog niet beneden was. Op hare kousen sloop zy binnen 's meiskens slaepvertrek, ten einde zich te overtuigen dat er niets scheelde. Met een hygende borst hing zy over het bed om *Anna's* slaep gade te slaen en bemerkte dat zich hare lippen bewogen. Zonder het gebeurde des voorgaenden dags zou het eenvoudige wyf hierop weinig acht geslagen hebben; thans, bekommerd zynde, bleef zy voor *Anna's* bed als gekluisterd staen en hield de oogen op de lievelinge gevestigd.

Plotselings begon de maegd als een gemurmel te laten hooren; hare boezem joeg en werktuigelyk strekte zy de armen uit en scheen een voorwerp te willen omhelzen. Luidkeels schreeuwde zy: *Vader! Vader!* Eensklaps ontwaekte zy en omhelsde werkelyk iemand; want *Liesbeth* had zich in hare armen geworpen, zonder te weten wat zy deed!

- Neen, riep haer de goede vrouw toe, het is uw vader niet; het is uwe moeder die gy omhelst! Myn kind, verstoot my toch niet! ik gevoel dat ik zonder uwe liefde niet kan leven; schenk my dezelve als voorheen, zoo gy niet wilt dat ik van droefheid sterve! - Deze woorden met zichtbare vrees en aendoening geuit hebbende, streek de oude met hare schrale hand over *Anna's* voorhoofd en voelde dat het zweet daarvan afdroop. Zy vroeg met de diepste ontroering of *haer kind* ontsteld was?

- Moeder, moeder! deed *Anna*, die nog niet geheel ontwaekt zynde, verbaesd rondstaerde en nu eerst de vrouw herkende, een akelige droom heeft my gemarteld en benauwd; nare verschynsels hebben my voor den geest gespeeld!

Op 's wyfs aendringen, verhaelde zy den volgenden droom:

Ik bevond my in een bosch, gy waert aen myne zyde. Wy spraken te samen over de geheimzinnigheid, waermede myne afkomst omhuld is; gy poogdet my te troosten en hoop in te boe-

zemen. Ik vroeg u of myne ouders of naestbestaenden nooit opsporingen hadden gedaen ter myner ontdekking en of gy niet myn aenwezen verborgen haddet gehouden voor iedereen? Ik bekwam geen antwoord, en wendde my naer uwen kant om myne vragen te herhalen; ik zag u niet meer en bevond my alleen! Ik poogde te roepen; myn mond was als toegekluiserd, myne tong als aen 't verhemelte vastgeplakt! Ik kon met moeite een benauwden gil uitstooten! Ik wilde vlugten; myne beenen bleven bewegeloos, waren als met lamheid geslagen en weigerden my te dragen! Ik spande al myne krachten in om te bidden; maer viel bewusteloos tegen den grond! Ik her kreeg langzamerhand myne lichaamskrachten, doch waren myne denkbeelden verward; in myn hoofd dobberden zy tegen elkander! Ik stond eindelyk op, wierp myne oogen in het ronde om eenen uitweg te vinden; in plaets van eenen, zag ik er wel tien, maer kende geenen van allen. Ik sloeg den eersten den besten in, en liep uit al myne magt; maer plotselings vernauwde zich de weg; ik bevond my tusschen dikbezet houtgewas, dat met doornen en braemstruiken doorvlochten was! Ik keerde terug, maer myne kleederen bleven aen de doornen en bramen vastgehecht! In myne voeten gevoelde ik hevige pynen: ik bezag dezelve, zy waren door de doornen verscheurd! Ik weet niet hoe langen tyd ik hadde rondgedwaeld, wanneer ik ten langen laetsten een gebaenden weg vond, welken ik vervolgde. Eensklaps staet een eerbiedwaardige grysaerd voor my, die my scheen ter hulp te komen; hy lachte my aen, maer op eene zoo weemoedige wyze, dat ik my door medelyden aengedaen voelde. Ik heette hem alreede mynen redder, mynen beschermer; hy reikte my de hand toe, als om my onder zyne bescherming te nemen. Plotselings springen negen struikroovers uit het hout en randen den grysaerd aen! Deze verweert zich als een leeuw en met zyn lichaem schynt hy my eene borstwering te willen vormen. Reeds liggen een paer struikroovers in hun bloed te zwemmen, nogtans

staet hy op het punt van te bezwyken, alswanneer een sterkgespiede jongman den grys komt ter hulp gesneld. Nu valt de eene regts, de andere links; kortom vier roovers nemen de vlugt, terwyl de overige op den grond blyven liggen.

Moeder - zoo ging *Anna* voort - de wezenstrekken des toegesnelden redders staen my nog levendig voor den geest: het was de jonge koopman, *Bert Siemen*, die zoo menigmael hier overnacht heeft! Ik smeekte de beide mannen, zy zouden my toch buiten het bosch en op den regten weg brengen; aengezien de avond reeds begon in te vallen.

- Niet alleen tot buiten het bosch zullen wy u brengen - zegde de *Teut* - maer tot aen uwe wooning, tot in den *Gouden Leeuw*!

- Wat zegt gy daer - viel de grysaerd in - zoudt gy myn eenige dochter, myn eenig teedergeliefd kind in den *Gouden Leeuw*, in een rooversnest brengen! Met my gaet ze, ik ben haer vader, zy is myne dochter! Ik zal haer wel weten te beschermen!

By deze woorden sprong ik den grys op het lyf, roepende:

Vader, vader, met u ga ik, met niemand anders!

Siemen stiet een heeschen schreeuw uit van *bloed, bloed!* Ik bezag myne handen; zy waren met bloed bevekt! Ik bezag myne kleederen; overal waren bloedvlekken en hoe langer ik keek, hoe meer bloed ik zag! Eindelyk droop hetzelve in lange stralen langs myne handen, beenen en kleederen af! Ik stiet een akeligen gil uit, murmelde eenige woorden; het hoofd begon my te draeijen; een zwarte wolk dreef voor myne oogen! Ik riep: hulp, hulp! werd wakker, terwyl ik de armen uitstrekke en u, myne goede moeder, omhelsde!

Deze woorden geuit hebbende, sprong *Anna* buiten haer bed, omhelsde nogmaels de goede *Liesbeth*; verzocht niets van het voorgevallene aen haren vader te zeggen; kleeedde zich en volgde de goede vrouw naer beneden. *Joos* zat haer sedert een halve uer af te wachten met den thee voor zich op den disch, hy vroeg wel wat haer beide zoolang had bezig gehouden; daer eventwel de

bazin een uitvlugtend antwoord by de hand had en *Anna* eene opgeruimdheid aen den dag legde, welke geenszins in haer gemoed lag, werd het voorval door de twee vrouwen als een geheim bewaerd.

Tegen den avond zat *Anna*, al breijende, bezig met aen baes *Joos* de ontkenning voor te lezen van *Jan van Parys*, waerop deze met des te grootere aendacht luisterde, daer hy altoos meerdere genegenheid voor *Jan* gekoesterd had. Ter nauwernood was het meisken ten einde, of *Bert Siemen* trad in huis, verklarende in den *Gouden Leeuw* te blyven overnachten.

Deze medehelling zou in alle andere gevallen niet bemerkd zyn geworden; maer op dit oogenblik verwekte zy verbazing op de van aerd bygeloovige *Liesbeth*, die eenen schuinschen blik op *Anna* wierp, terwyl een plotselyke blos het gelaet des meiskens overliep, als zy de oogen op *Bert Siemen* wierp. In hem erkende zy niet alleen haren redder; maer hy droeg nog daerenboven dezelfde kleeding, waarmede hy in het bosch aen haer verschenen was.

Daer nu de *Teut* zich juist alleen in 't gasthof bevond, vroeg hy om met het huisgezin het avondeten te mogen nemen, helgeen hem volgaerne werd toegestaen; want geene klant werd in het gasthof zoo goed gezien als *Bert*. Met eene soort van stomme bewondering wierp de jonge *Teut*, van tyd tot tyd, zyne blikken op het meisken, wier oogen op het breiwerk gevestigd bleven. Onder het avondeten rees er tusschen de beide mannen eene redetwist op over nachtelyke verschynsels; van daer viel men op de droomen. Dan verhaelde *Bert* dat hy den vorigen nacht droomde door een bosch te komen; dat hy daer een allerliefste maegd vond en haren vader, die door struikroovers werden aengerand; dat hy hun was ter hulp gesneld en met behulp van den gryzen vader de dieven had op de vlugt gejaegd. Hy eindigde met deze woorden: het scheen my toe dat de dochter haren vader voor de eerste reize, sedert langen tyd

herzag; zy vloog hem om den hals en op dat oogenblik bemerkte ik, dat de dochter van den hoofde tot de voeten met bloed bedekt was! ik vergezelde beide - vader en kind - tot aen hun huis; de vader, die zwaer gewond was, genas en wilde my, ten loon myner hulp, by zich houden; ik vertrok eventwel, beklom op myne reize steile klippen; myn oogen duisselden boven gapende afgronden! Verschrikt ontwaekte ik en bevond my te bedde, maer het zweet droop van myn aengezigt; ik was afgemat, uitgeput!

Onder dit verhael hadden *Liesbeth* en *Anna* niet opgehouden elkander veelbeteekenende blikken toe te werpen. *Joos* vroeg - om met dien droom den spot te dryven - of hy de schoone gekend had, en of hy den prys zyner hulp niet ging eisschen?

- Zy was jong en buitenmate schoon - antwoordde *Bert* - ofschoon ik haer niet nauwkeurig belet heb, zou ik haer toch wel weten t' huis te wyzen. Indien uwe tweede vraag niet jokkenswyze gedaen was, zou ik u antwoorden, baes *Houben*, dat, moest of kon *Bert Siemen* iemand, zoo als de maegd of haren vader, uit een dreigende gevaer redden, hy aen niemand het regt zou toekennen van te gelooven, dat hy weldaet of pligt tegen loon zou verkoopen!

De verbazing der beide vrouwen is niet te beschryven; die overeenstemming van denkbeelden en van daedzaken, van personen en van omstandigheden, welke by twee jonge lieden op denzelfden tyd was opgerezzen, scheen haer schier bovennatuerlyk. *Liesbeth* nogtans trok er geene regtstreeksche gevolgen uit, daer voor was haer verstand te beperkt. *Anna* daerentegen kon een vreesachtig gevoel niet onderdrukken: zy beefde als of zy werkelyk met den jongen *Teut* in aenraking geweest ware. Dit gevoel werd eventwel min of meer verzacht, doordien by haer de hoop van haren vader te ontdekken min of meer gevoed werd. Men gelooft alligt datgene te zien gebeuren, wat men met vurigheid wenscht; in dit geval bevond zich *Anna*.
Bykans

vyf jaren rolden sedert dien voorby, zonder dat er iets merkwaardigs voorviel in *Anna's* leven; zy beperkte zich tot de bezigheden van het huis en het stille landleven. Zy vormde vrome wenschen ter ontdekking harer ouders; maer alles bepaelde zich by vrome wenschen. *Joos* gaf voor dat hy opsporingen deed, en *Joos* deed niets. Verscheidene jonge kooplieden hadden ondertusschen alreede het oog op *Anna* geworpen en aen den baes voorstellen gedaen, welke deze met bescheidenheid had weten van de hand te wyzen.

Onder de aanbidders van het meiske mogt men de eerste plaets toewyzen aen *Bert Siemen*, nogtans had hy zich dienaengaende nooit geuit. Zoo verre dreef hy de achting en den eerbied voor haer, dat hy zich harer te onwaardig oordeelde, zoolang als by geen andere levensbaen zou hebben ingeslagen. Wel tienmael had hy voorgenomen het *Teuten*- of liever het rooversleven te verloochenen, zich elders een eerbare kostwinning te zoeken en dan *Anna's* hand poogen te bekomen. Nauwelyks had hy eventwel dit voornemen opgevat, of hy vreesde, met aen den *Teutenstiel* vaerwel te zeggen, zyn vorig leven bekend te maken en door *Anna* verstooten te worden. Daerby kwam nog, dat hy grootendeels het gevoel zyner eigene waardigheid miste; de stiel hield hem nog altoos gekluisterd! Een oogenblik pligtverzuim en snoode ouders bragten den goedaerdigen jongen op den kronkelenden weg der euvelheden; wanneer hy er eenmael op was, hoorde hy langsam minder den noodkreet van een wroegend geweten! De ondeugdpleging kan ook tot eene gewoonte overslaen en het valt des te lastiger op het pad der deugd terug te geraken, naer mate de euveldader met iederen stap dieper daelt in zyn eigene oogen! Dusdanig was de toestand van *Bert Siemen*; nogtans scheen hy dezelfde niet meer sedert dat hy de oogen op de deugdzame *Anna* geworpen had! Hoe gaerne zou hy thans onschuldig geweest zyn als zy? Wanneer zou de zon den dag zyner bekeering beschynen? Dat bleef

nog altoos raedselachtig, en zal de uitkomst misschien leeren.

Op zekeren dag der maend April 1785, kwamen *Bert* en *Voos Siemen* in den *Gouden Leeuw* aen. *Anna*, die eene byzondere genegenheid en zorg aen de huisdieren toedroeg, ging volgens gewoonte, tegen den avond, de stallen afzien, ten einde zich te overtuigen, dat de schapen, koeijen en paerden behoorlyk verzorgd waren. In den koeistal komende, begon de anderzins vreedzame stier te brullen, te tieren en eene dreigende houding aen te nemen. Zy sprak het dier toe met hare zachte stem om hetzelve te bedaren. Zy droeg juist een rooden voorschoot en 't zy dit kleedsel het dier tergde, hetzy er andere oorzaken samenliepen, verre van zich te bedaren, zwollen deszelfs neusgaten op, het schuim liep uit den muil, de oogen vermengden zich met bloed! *Anna* sloeg nog weinig acht op dit zeldzame verschynsel en geloofde den stier genoegzaam vastgeketend. Plotselings springt het woedende dier met de voorpooten in de krib, werpt zich met geweld achteruit en de beide ketenen breken als glas!

Anna neemt ylins de vlugt, maer vergeet de staldeur achter zich toe te trekken. Nog heeft zy de helfte van het mesthof niet afgelegd of het woedende dier komt pylsnel op haer toegeschoten! Zy rigt haren loop naer de achterdeur, maer was nog ongeveer tien stappen van dezelve verwyderd, wanneer haer de stier had achterhaeld. Reeds hoorde zy het gebriesch naby haren rug; zy voelde den gloeienden adem op haren blooten hals; er bleef geene el afstands tusschen de hoornen en het meisken; zy gaf zich alreede verloren. Eensklaps ontwaert *Anna* dat zy niet meer achtervolgd wordt; zy bereikt de achterdeur, stort in huis en valt voor *Liesbeths* voeten bewusteloos ter aerde!

Er werd spoedige hulp toegebracht; *Anna* herkreeg het gebruik harer zintuigen en verhaelde alsdan wat er was voorgevallen, zonder dat zy eenigen uitleg konde geven betrekkelyk

tot de wonderbare oorzaak, waeraen zy hare verlossing te danken had.

Op dit oogenblik kwam eene knecht binnen het vertrek en vroeg aen baes *Joos* of hy den stier zoude onthalzen?

- Wat, wat, deed *Joos*, gy denkt er niet aen: den stier onthalzen; breng hem in den stal!

- Ja, ja, hernam de dienstknecht, 't is al gauw gezegd: breng den stier in den stal! Het dier is eventwel te zwaer om slepen; en het gaen! Ja, dat heeft hem de koopman verboden! O, die heeft hem eenen stempel op het voorhoofd geprint! dat was der moeite waard om zien!

Joos vroeg nu uitleg over datgene, wat hem nog altoos als raedselachtig voorkwam, en de knecht verhaelde hetgeen volgt en hy gezien had:

- De stier - zoo zegde hy - losgebroken zynde, achtervolgde onze brave *Anna*; nog ééne oogwenk, en zy was dood, de goede dochter! Ja, maer op 't oogenblik (o, ik ys er nog van!) dat het dier haer met de hoornen ging doorboren, Pan! daer slaet de koopman hetzelve met eenen steen - waermede hy zyne hand gewapend had - tusschen de hoornen! Het stoot een gebrul uit, zinkt op de knieën en dood is de stier! Onze dochter was verlost van eene onvermydelyke dood! Ja, maer dat heet ik eenen slag: de kop van den stier is zoo letterlyk verbryzeld, als of iemand met eene byl aen denzelven ware bezig geweest!

Onmiddelyk achter het voorval, was *Bert Siemen* in huis getreden; de zelfsvoldoening blonk op zyn gelaet. Als hy zag dat *Anna* tot zich zelve kwam, ging hy tot den toog en leegde een glas jenever om den zoogezegden schrik af te spoelen; dan was hy naer de voorkamer gegaen, als of er niets gebeurd ware.

Zoodra *Anna* geheel hersteld was, ging men naer buiten ten einde eene plaetsschouwing te doen. Daer lag het dier levenloos naest den steen, waermede de *Teut* aen hetzelve den doodslag toebragt. Thans poogde de knecht, door een meetkundig betoog,

te bewyzen dat hy zich in de onmogelykheid had bevonden van de goede dochter te verlossen. Die eventwel het geheim beweerden te kennen, zegden later dat de man zyne veiligheid achter eene halve deur had gezocht en slechts toegesneld kwam met een yzeren vork, wanneer de stier hinderloos gemaekt was.

Liesbeth raapte den moorddadigen steen op, sloot hem in haer koffer en bewaerde dien als heiligdom.

De waerd, de waerdin en *Anna* snelden aenstonds naer de voorkamer om den koopman te gaen bedanken over zyn kloekmoedige daed. Hy moest zich zelfs de omhelzingen der echtgenooten laten welgevallen. De *Teut* ontving hunne dankzeggingen en omhelzingen met eene soort van onverschilligheid, en duidelyk was 't te zien, dat hy ten minsten een vriendelyk woord van *Anna* wenschte te bekomen. Zy bemerkte misschien dit gedacht; in allen gevalle bezat zy een dankbaer hart en de dienst, welken *Bert* haer had bewezen, verdiende wel dat zy op dit oogenblik geheel hare dankbaerheid aen den dag legde. Zy naderde den koopman, reikte hem de hand toe - welke hy in verruktheid vastgreep - en zegde:

- Koopman, ik ben u oneindig veel, ja, ik ben u het behoud van myn leven verschuldigd! Een edelmoedig gedrag, als dat, waervan gy zoo aenstonds een bewys hebt gegeven, is onvergeldbaer. Indien eventwel de dankbaerheid door u hooggeschat wordt en ik mag er niet aen twyfelen - gy moogt op de myne rekenen: zy zal slechts eindigen met het leven dat gy heden behouden hebt.

De *Teut* antwoordde met eene bevende stem:

- *Anna*, wat ik voor u gedaen heb, zou ik nog aenstonds, moest het zyn, poogen te doen voor de minste uwer dienstboden. De overtuiging van gekweten pligt zou myn zoetste loon wezen; daeruit moogt gy thans opmaken, hoe gelukkig ik my schatte u te hebben gered. Voor prys van hetgeen ik gedaen heb, vraeg ik niets anders dan uwe..... vriendschap.

- Op dezelve moogt gy voor eeuwig rekenen, hernam Anna, terwyl het gevoel van dankbaerheid haer eenen traen uit het oog lokte.

Men begon over het voorval te spreken; *Joos* en *Liesbeth* drongen aen om een volledigen uitleg te hooren van *Bert*, die het best kon en moest weten hoe zich alles had toegedragen.

Alsdan verhaelde de Teut:

Ik was juist buiten op straet, in het uitgaen had ik *Anna* zien hare schreden naer de stallen rigten; eensklaps hoorde ik het afgrysselyke gebrul van den stier en daerachter een noodgeschrei! Ik snelde naer het mesthof, zag den stier *Anna* vervolgen en had nauwelyks den tyd om eenen steen in de vuist te nemen. Het dier werpen, was al te raedselachtig, ik kon het missen; ik kon zelfs *Anna* treffen.

Ik sprong toe, op het oogenblik dat zy door de hoornen ging bereikt worden, sloeg uit al myne magt den stier tusschen de hoornen. Hy deinsde eenen stap achterwaerts, zonk op de knieën; stiel nog een razend gebrul uit, en viel dood op het mest!

Nogmaels ontving *Bert* de hartelykste dankzeggingen van *Joos*, *Liesbeth* en *Anna*. De baes, in zyne verrukking, zegde zelfs tot zyne gade:

Ga, *Liesbeth*, slagt het vette kalf; bereid - in andere woorden - een feestmael; de verlorene dochter is wel niet wedergevonden, maer toch bevryd geworden van eene zekere dood. Heb hartelyken dank, myne brave jongen.

Van dien tyd af, werd en bleef *Bert Siemen* de lieveling van de bazin en de gunsteling van den baes.

Deze gebeurtenis, alsmede de overtuiging dat - wilde hy ooit naer *Anna's* hand staen - hy op het pad der deugd moest wandelen, oefenden den weldadigsten invloed uit op den jongen *Teut*.

Zyn besluit was genomen: hy wilde en zoude aen het *Teutenleven* vaerwel zeggen. Maer hoe? Wanneer? Wat zou hy be-

ginnen? Waerheen zou hy zich terugtrekken? Alle deze vragen stelde hy zich iederen dag en dan rolde hy allerlei ontwerpen door zyn hoofd. Gaerne zou hy zich tot den broeder gewend hebben om met hem raed te houden; maer hy giste dat deze - aen den *Teutenstiel* geketend en gekluisterd gelyk hy zulks was - hem met spotterny zou bejegenen!

De *Teut* dobberde tusschen het kwade dat hem vasthield en het goede, dat hy wilde. Had hem *Anna's* deugd tot goede voornemens bewogen; Gods groote stem rypte zyn besluit, zoo als wy op de heide gezien hebben. De plotselyke uitboezeming van *Waeghals* was de noodkreet van een ontwaekt geweten.

Om van den weg der deugd af te dwalen, om zich in den modderpoel der euvel daden te storten, even zoowel als om tot de deugd terug te keeren, is 't slechts de eerste stap welke moeite kost. Is de eerste ondeugd gepleegd, dan heeft de ongelukkige het gevoel zyner eigene waerde verloren, en blindelings stapt hy voort tot dat hy in den afgrond ligt!

Komt daerentegen eene lichtstrael den booswicht in het oog schynen; doorziet hy den akeligen toestand, waerin de misdaden hem gedompeld hebben; gevoelt hy eene heilzame verzuchting naer beternis, dan redenere hy niet; hy stelle eene verdienstelyke daed; deze zal hem aenmoedigen tot het stellen eener tweede, eener derde; en ongevoelig wordt de oude euvel dader een deugdzaam man.

Dusdanig was de gesteldtenis van *Waeghals*: de eerste stap gedaen zynde, gevoelde hy als de noodzakelykheid van moedig en met opgeheven hoofde voort te gaen.

De Hemel verleene zyne hulp en zynen zegen aen den ontwakenden zondaer; want de weg, welken hy gaet bewandelen, is wel op het einde met bloemen bestroeid, maer hoevele klippen zal hy nog moeten overschryden! langs hoevele afgronden zal hy nog moeten wandelen, alvorens den voet op de bloemenbladeren te mogen zetten.

Wat eventwel mannen van *Bert's* stempel eenmael willen, dat brengen zy ten uitvoer; door geene hinderpalen laten zy zich afschrikken; zy omgaen ze zelfs niet, maer smyten dezelve met geweld uit den weg, of bezwyken onder den reuzenlast.

VI Hoofdstuk.

Eene Teuten- uitspatting en opneming. Wraek en verradery.

Ein fröhliches Leben führen wir,
 Ein Leben voller Wonne.
 Der Wald is unser Nachtquartier.
 Bei Sturm und Wind hantiren wir,
 Der Mond ist unsere Sonne (*bis*)

SCHILLER. (*Die Räuber.*)

Zoohaest het avondmael, waeraen de *Teuten* zoo smaekvol deel namen, ten einde was geloopen, werden, op *Onversaegd's* verlangen, de kaerten op nieuw voor den dag gehaeld en het spel met eene soort van razerny hernomen! De hoofdman porde *Waeghals* aen om in het spel deel te nemen; deze eventwel wendde de vermoeyenissen der reis voor, om zich van spelen te onthouden. Zoodra tien ure geslagen waren op de oude huisklok, werd een leger gespreid op den planken vloer; maer niemand toonde zich

genegen om ter ruste te gaen. *Waeghals* was wel vermoeid van de reis, desnietteenstaende stelde hy te weinig betrouwen in *Slim* om niet voor den vreemdeling te duchten, en hy wilde eenen aanslag op denzelfen verhinderen, al was 't met gevaer van zyn eigen leven.

Ten elf ure vroeg de waerd of de heeren nog iets verlangden, en op *Onversaegd's* bevel, werden eenige flesschen jenever en een twintigtal kruikjes bier als voorraad op eene tafel geplaatst. Dan wenschte hy aen het gezelschap vermaak en rust, en ging het nachtleger deelen met zyne wederhelfte, die alreede eene zalige rust genoot, zoo als die doorgaens volgt op een vermoeijenisvollen dag. *Slim* had den baes op de hielen gevolgd, was dan aanstonds teruggekeerd, en had een geheimzinnigen blik met *Onversaegd* gewisseld.

Deze bewegingen hadden aen *Waeghals* ruime stof ter nadenking opgeleverd. *Slim* nam aanstonds eene kruik bier met twee glazen en ging zich naest den broeder plaetsen; hy schonk het schuimende en hoofdige vocht met zooveel gediensstigheid dat *Waeghals* oogenblikkelyk begreep, dat er iets op handen was en gepoogd werd hem dronken te maken! Ten einde zyner zintuigen volkomen magtig te blyven en *Slim* in dwaling te brengen, gebaerde hy als of hy, slag op slag, zyn glas ledigde; maer goot het bier in zynen hoed, welken hy tusschen de knieën geplaatst had.

De vergadering, sedert het vertrek van *Joos*, had een geheel andere gedaente aengenomen; het bier eerst, dan de jenever werden verzwolgen. De eene hitste den anderen op tot de buitensporigste vrolykheid; de kaarten vlogen door het vertrek en weldra was de uitspatting aen het orde van den dag! De hoofden eenmael door den drank verhit zynde, begonnen de verhalen: deze had dit werkstellig gemaekt; gene dat uitgevoerd, en de laetste overtrof altoos den voorgaende in hendigheid en spitsvindigheid!

Eindelyk greep eene der *Teuten* - wiens oogen door den jenevergeest ontstoken, als twee gloeiende kolen flikkerden - het glas vast, stak het boven zyn hoofd en hief het bekende Limburgs drinklied aen:

Wanneer het klaer jenevernat
En lip, en keel, en maeg bespat
Dan groeit de lust tot drinken,
Dan groeit de lust tot drinken.

En lever, long en ingewand
Zyn van den klaren drank verbrand
O! laten wy maer drinken,
O! laten wy maer drinken!

En al de *Teuten* herhaelden in koor de refereinen: *dan groeit de lust tot drinken! O, laten wy maer drinken!*

Een tweede, op wien het schuimende bier ook zyn gewoon uitwerksel had te weeg gebragt, onderbrak het gezang, stak het glas rond om met de gezellen aen te stooten en riep uit:

Op de gezondheid van al de *Teuten!* Leven de *Teuten!*

En allen ledigden de glazen en riepen dan eenparig: Leven de *Teuten!*

Bert Siemen - om aen de uitspatting slechts een lydelyk deel te nemen - gebaerde den zoogenaemden hazenslaep te slapen. Zoo verstond *Onversaegd* eventwel den *Teutenstiel* niet; hy sprong op, liep by den makker en hem by de schouders vattende, donderde hy hem in de ooren:

Wat scheelt er aen, vriend *Waeghals*? Gy schynt my niet in uwen gewoonen plooi te zyn; gy zit daer een zoo rouwmoedig gezigt te snyden, alsof gy heden te biechten waert geweest! Wat beteekent dat slapen? De ware *Teut* gevoelt maer slaep als hy niet moet waken! kom aen, wy gaen zien of *Koob Joosten* waardig is om onder de brave *Teuten* te worden opgenomen! Morgen

nacht mag en zal hy in de vont springen en gedoopt worden: gy zult zyn peetoom zyn!

- Wel gesproken en ondersteund, riep het gezelschap uit!

Waeghals, de noodzakelykheid van veinzen inziende, begaf zich in de ry; werktuigelyk nam hy deel aen de uitspatting; met zyne gedachten was hy eventwel elders. Hy begreep dat des vreemdelings aanwezen niet alleen verraden was, maer ook vreesde hy, dat *Anna* zou blootgesteld zyn zoowel aen den schrik, welke van den vermoedelyken aanslag onafscheidbaer moest zyn, alsook nog aen de diersche handelwyze, misschien aen de wraek der baldadige *Teuten*: te meer daer zy door den drank ontstoken zynde, bekwaem waren tot alles! Vooral had hy redenen om *Slim* te mistrouwen!

Onversaegd stond op en al de *Teuten* zwegen.

- Broeders, zoo sprak hy, wy gaen tot de beproeving over van *Koob Joosten*; let wel op zyne antwoorden!

By het hooren van zynen naem, stond de jonge mensch ook regt; aen zyne verwilderde en draeiende oogen was 't zonneklaer te zien, dat hy den matige niet gespeeld had.

- *Koob Joosten*, wat begeert gy te worden, vroeg *Onversaegd*?

- Heden nam ik voor de eerste reis het pak op; ik hoop het tot op het einde myner dagen te dragen, zoo als het myn vader tot zynen sterfdag droeg, en het aen een waren *Teut* betaemt, was het antwoord.

- Maer dat pak drukt somtyds zwaer op de schouders; ook het *Teutenleven* heeft zyn moeijelyke oogenblikken; want niet altoos wandelen wy over bloempaden! Hebt gy uwe krachten beproefd en met uwen moed geraedpleegd?

- Ik weet dat myne schouders hard, myne krachten groot en myne moed onwrikbaer zyn! Stelt my op de proef en gy zult zien of ik voor den *stiel* ben opgegroeid!

- Weet gy, dat gy blindelings aen de bevelen van uwen

hoofdman moet gehoorzamen? Dat gy moet *gaen*, *waer hy u zendt*; *doen*, *wat hy u beveelt*; *laten*, *wat hy u verbiedt*?

- Ik weet dat er geene instelling kan bestaen zonder ondergeschiktheid; er moet een hoofd zyn dat ontwerpt en gebiedt! En waer het regt of de noodzakelykheid van gebieden bestaet of intreedt, daer wordt de pligt van gehoorzamen geboren. Derhalve zal ik blindelings gehoorzamen, niet alleen uit pligt, maer ook uit overtuiging!

- Gy hebt de uitgestrektheid van uwe verplichtingen wel berekend; maer als 't er op aenkomt dezelve *altoos* en *overal* ten uitvoer te leggen, zult gy dan niet terugdeinsen, zelfs niet wankelen?

- Nooit zal ik terugdeinsen, zelfs niet wankelen! Zendt my in storm en regen, te midden der dikste duisternissen - de geliefkoosde vrienden van heksen en spookten - naer *Siemkensheuvel* en ik steel het hout der galg! Wilt gy meer, zoo ga ik naer *Overpelt* en beroove den *Drossaert* - dien men zoo fyn waent - van de slaep plakens, waerin hy zynen ezelsromp wentelt!

- Dat is altemael nog niets, jongen; ons broederschap vergt, des noods, dat gy in zyn belang alles en allen opoffert!

- Voor den *Teutenstiel* verzaak ik aen vrienden en magen, aen kerk en kluis, zelfs aen bier en jenever; nogtans baren my die vochten een onuitsprekelyk genoeg! Met iederen druppel dunkt my dat een engel over myne tong kruipt, die een wereldvol genot in myn binnenste doet geboren worden!

- Geene folteringen, jonge mensch, mogen in staet zyn u tot klappen te dwingen! Gy moet haet zweren aen den *Drossaert* en eeuwige verknochtheid aen den stiel!

- Ik zal my de tong laten uitbranden, vooraleer zy klapt! Den *Drossaert* zal ik nog meer haten dan de *Teuten* beminnen! Nogtans is er geene *Teut*, dien ik niet meer bemin dan het licht myner oogen!

- Wat denkt gy broeders van den jongen, vroeg *Onversaegd*

aen de overige *Teuten*, terwyl zyne oogen van voldoening flikkerden?

- Wat my betreft, antwoordde *Slim*, ik peins dat hy de tong nog niet in de bierkruik versmoord heeft!

- En ik, voegde een tweede by, ben overtuigd dat hy een overwaardige *Teut* zal zyn, indien hy het brein en de armen zoowel weet te gebruiken als de tong!

Deze bemerkingsen waren min of meer dubbelzinning; zy beletteden eventwel niet, dat de meerderheid zich zeer voldaan verklaerde.

Aenstonds begon de hoofdman eene aanspraak, voor de vuist, over de voordeelen en de aanlokkelykheden des *Teutenlevens*. Hemelhoog verhief hy die onderlinge verbroedering en wederkeerige verknochtheid, welke al de *Teuten* als tot één lichaem en ééne ziel te samen smolten! Byzonderlyk steunde hy op het genot dat iedere *Teut* moest smaken, als hy den vollen toom konde viëren aen de geliefkoosde hartstogten! Daer hy den zucht tot den drank van den Kandidaet kende, schilderde hy de kelders der ryken als zoovele aerdsche paradyzen, waer de godendrank uit zilveren vaten in gouden schalen en bekers stroomt!

Ten einde het laetste vonkje van eer- geweten- en godsdienstgevoel uit te dooven, poogde hy te betoogen dat *nemen* waer men *kon*, *pakken* wat onder de handen *viel*, voor den mensch even zoo onverschillige zaken zyn, als dat de wolf een schaep, de valk eene duif, de snoek eenen *auvel*¹ nemen en verslinden, als zy honger hebben! Een dwazerik - zoo vervolgde

1 De *auvel* is een maesvischken van de kleinste soort en gelykt op den spiering. Zelden ziet men er die over vyf duimen lengte groeijen. De snoek is byzonderlyk gretig op dit vischken; eensdeels wyl het vleesch malsch en lekker is; ten anderen wyl het van stekels ontbloot zynde, glad door de kaken van den snoek slibbert. De *auvel* kent zynen vyand, is op zyne hoede, rap in zyne wendingen, en niet zonder moeite betrapt hem de waterwolf.
De Schryver.

Onversaegd - laet zich betrappen; een lafaerd deinst terug! Maer men moet dwaes en laf te gelyk zyn, om zich te laten afschrikken door het schimvertoon van straffen, welke door de ryken en magtigen der aerde uitgevonden zyn, ten einde zich ongestoord in den genugtenpoel te kunnen baden! Is niet *alles* voor *allen* geschapen? Beschynt de zon den ryken alleen? Draegt de aerde niet zoowel des bedelaers blooten voet als de fyne leerzen der ryken? Hebben wy die ingebeelde wetten gestemd, waerop de goedbezitter steunt, als hy zegt: *dit is het myne*? Heeft men ons zelfs maer geraedpleegd? Neen, myne vrienden en broeders, de eene mensch is niet geschapen om van gebrek en ellende te sterven naest den ryken vrek, naest het versteende en verstaelde hart, naest den onmensch, die met eenen glimlach van zelfsvoldoening op zynen overvloed starende, binnensmonds mompelt: dit alles is voor my gemaekt! Terwyl hy met misachting op den noodlydenden evenmensch ziet, die voor zyne deur van gebrek omkomt, en zich een hooger wezen waent, omdat hy ryke kleederen draegt en de arme hem eene vermagerde hand toereikt! Zulke bloedzuigers zult gy ons helpen kastyden; want de grootste straf welke wy hun kunnen doen ondergaen, bestaet in genen schat te ontnemen waervan zy geen of liever een barbaersch gebruik maken! Wy, ten minsten, laten het geld rollen; waerom anders is het rond? Hoor - zoo eindigde de redenaer tot den nieuwen *Teut* alleen sprekende - wy vergen geene verzweringen, geenen eed! Die zyn woord schendt, schendt ook zynen eed: uw woord is ons voldoende! Er bestaen twee doorslaende oorzaken om uwe tong te boeijen en voor uwe voorzigtigheid te waerborgen: de *eerste* is, dat de hennippen koord zoo min de keel van den verrader als van den verraden spaert; de *tweede*, dat het laetste *Teutenmes* den weg kan en zal vinden naer het hart van den verrader, van den klapper en van den lafaerd!

By deze woorden haelden de *Teuten* hunne lange zakmes-

sen voor den dag en dezelve boven de tafel stekende, riepen zy uit:

‘Deze zyn de loon van den verrader, van den klapper en den lafaerd!’

Koob Joosten werd voorloopig als *Teut* aengenomen; den volgenden nacht zou hy op de proef gesteld worden en de hoofdman gaf hem de verzekering dat hy zynen naem tegen eenen welluidenden zou verwisselen, indien hy zoowel konde handelen als klappen!

Onversaegd wiens tong van 't spreken verdroogd was, reikte zyn glas over; maer flesschen en kruiken waren ledig! Zoo, zoo, broeders, zegde hy, gy hebt nog al dapper door de keel gespeeld; want voor den hoofdman is niet ééne druppel overgebleven om zynen dorst te lesschen! Maer wacht een beetje, ik heb nog een achterhandje! Onder het uiten dezer woorden, ging hy zyn pak ontbinden en haelde eene flesch voor den dag, welke met wissen kunstig omvlochten was; uit dezelve volde hy tien glazen van opborrelend vocht.

Slim vatte het zyne, stak hetzelve om hoog en riep uit:

Op de gezondheid van onzen weerdigen hoofdman, *Onversaegd!*

- Hy zal leven! schreeuwden alle de *Teuten*, terwyl zy de glazen boven het hoofd hieven, dan het vocht met eenen teug in de keel goten!

Ho, ho! hervatte *Slim* - terwyl hy met de hand den buik streelde en met de tong de lippen likte - die voor zulken drank niet blootvoets over doornen wandelt; die om zulke flesch te *pakken* de handen niet in een wolfyzer steekt of het hoofd door eenen strop; zulken kerel verklaert *Slim*, de *Teut* met lyf en ziel, geen Teutenmaeg en nog minder Teutenmoed te bezitten!

- Wel gesproken, vielen alle de *Teuten* in!

- Op *Slims* welsprekendheid gedronken, riep er eene, die nog op den inhoud der wissenflesch loerde!
- Dan moest er eerst iets in de glazen zyn, bemerkte een andere.
Onversaegd volde nogmaels de tien glazen en sprak:
- Op *Slims* welsprekendheid en op den goeden uitslag des togts van morgen nacht!
Deze voorgestelde teug ontmoette eenparigen byval en *glon, glon!* verdween het vocht als eene waterdruppel op een gloeienden steen!
- Hoe heet die drank en hoe kan men aen denzelven geraken, vroeg de jonge kandidaet- *Teut* en kuste den voet van het geleege glaesje?
- Men noemt hem *Rhum*, zegde *Onversaegd*, toch doet de naem weinig ter zaek, hy is goed, daer ligt zyne hoofddeugd. Voor geld kan men dien godendrank te Antwerpen koopen, en als men den Teutenstiel weet te dryven, dan ontbreekt het geld nooit; dat weten de makkers! Ik word eventwel gewaer dat de tyd niet heeft stilgestaen: het is meer dan twee ure, spreken wy een woord over onzen togt van morgen; myne gordel is ledig en dat kan ik, voor den drommel! zoo weinig verduren als leêr in den maeg!
- *Vooraen*, zoo ging hy voort, zich tot eenen der *Teuten* wendende, gy hebt my gezegd dat er op *Daniëlswaerd* nog al schyven te pakken, maer ook kogelen te betrappen zyn! Dat de mannen des huizes zelden eenen haes in vollen loop, zelden eenen vogel in volle vlugt missen; in een woord, dat het geene katten zyn om zonder handschoenen aen te vatten! Nu, om het even, er is veel geld: *Onversaegd* zal middels beramen om list tegen geweld te stellen! Wy zullen de honden doen zwygen en dan zyn wy binnen 't huis, vooraleer de slapers den tyd hebben om de oogen te wryven! Schreeuwen mogen zy; het huis staet afgezonderd; dus zal het niemand hooren. Gy, *Vooraen*, moet u

wachten herkend te worden, anderzins zouden wy genoodzaekt zyn met den lemmer te werken, en kan 't zyn, dan laten wy dat middel vermyden!

Na deze algemeene maetregelen, wees de hoofdman aen elken *Teut* de plaets aen, waerheen hy zich, den volgenden dag, moest begeven om de maets op de beenen te brengen. Het vereenigingspunt werd bepaeld, alsmede het uer; het ordewoord was: *Rhum is goede drank*. Elkeen wist thans zyne rol, ter uitzondering van Waeghals. Eindelyk wendde zich de hoofdman tot den jongen; zag hem styf in de oogen om te doen gevoelen dat er geen weêrspraek te doen viel tegen de bevelen, welke hy hem ging geven:

Waeghals - zoo begon hy - het spyt my dat ik uwen wil en moed nogmaels aen een harde proef moet onderwerpen. Gy zyt vermoeid, dat weet ik; maer wat wil ik doen? Gy alleen kunt u van den pligt kwyten, dien ik u opleggen ga, in 't belang der algemeene zaak. De afdeeling van den regten Maesoever moet gewaerschuwd worden voor zonnenopgang; derhalve zult gy op staenden voet vertrekken! Neem uwe maetregelen wel; morgen nacht zult gy u tegen over den *Kok* aen de Maes bevinden als wy oversteken! En nu, *Waeghals*, myn vriend, goede reis! Broeders, de zitting is geëindigd! Elkeen mag zich ter ruste begeven.

- Waeghals begreep dat de minste tegenkating de grootste onheilen kon na zich slepen; om deze redenen bragt hy aenstonds alles in gereedheid. Hy trok de natte schoenen en half gedroogde kleederen aen; nam het pak op den rug en den beslagen reisstok in de hand, zegde vaerwel aen de makkers en vertrok, latende de negen makkers verbaesd staen over zooveel bereidwilligheid en zelfsverloochening! *Onversaegd* en *Slim* wierpen zich veelbeteekenende blikken toe! Zy zelven wisten niet wat zy van *Waeghals* moesten peinsen! Zy konden nauwelyks beseffen, dat een mensch dermate alle de snaren van zynen yzeren wil ver-

mogt te spannen, om niets op zyn gelaet te laten blyken van datgene wat in hem omging!

Waeghals had den weg naer *Maeseyck* ingeslagen; op eenige honderd stappen afstands, draeide de weg links af; de maen drong juist door de wolken; hy wierp een schuinschen blik ter zyde: tusschen het geboomte, langs den weg, zag hy als twee schaduwen welke hem achtervolgden! Hy geraekte weldra aen een kreupelboschken; de maen verduisterde; hy wierp zyn pak in het hout; dan beschreef hy een halven kring en bereikte weldra de achterdeur der schuer van den *Gouden Leeuw*. Hy zocht het paerd in de duisternis, nam de schietgeweeren uit de holsters en sloop tot onder de vensters, waer hy poogde te beluisteren wat de *Teuten* gingen ontwerpen; want hy hield zich thans overtuigd, dat men slechts een middel gezocht had om hem te verwyderen. Zoodra hy de *Teuten* nog bezig hoorde met beraedslagen, plakte hy zyne ooren tegen het venster: de woorden *vreemdeling* en *Anna* waren de eerste welke hy *Slim* hoorde uitspreken. Nu wist hy genoeg en besloot oogenblikkelyk te werken, indien 't nog tyd was.

Zeggen wy hier wat de negen *Teuten* beraemden achter het vertrek van *Waeghals*.

Nauwelyks was deze laetste buiten de deur, of *Onversaegd* en *Slim* slopen achter hem tot op den hoek van den weg. Zy keerden terug tot de vergadering en daer begon *Onversaegd* bloot te leggen, wat hem *Slim* in aller haest had geopenbaerd! Deze kon wel niet met zekerheid zeggen, maer geloofde dat de geredde niemand anders dan de *Drossaert van Overpelt* zelf was. Wanneer *Onversaegd* al de gissingen van *Slim* had bekend gemaekt, voegde hy, met eenen zegepralenden schaterlach by:

‘Zoo zullen wy dan den Vos in zyn eigene stroppen vangen! Hy kwam om ons te bespieden, misschien om ons te vangen: welaen! dat de overwonnene de wet onderga van den overwinnaer! Thans zyn wy 's kerels regters geworden: ik stel voor dat

wy het regtsgeding volgens den regel afwerken! Ik beschuldig den *Drossaert* van kuipery en verraderlyke aenslagen tegen de *Teuten* gesmeed te hebben! Van door list, bedrog en geweld verscheidene mannen, die ook de gelykheid van goederen beleden en toepasten, te hebben doen veroordeelen en laten regten op *Siemkensheuvel*! Alle deze daedzaken zyn zoo zonneklaer bewezen, dat er geen verder betoog noodig zal zyn! (*Luidruchtige toejuichingen! De redenaer-beschuldiger ging voort.*) Er is geen regtveerdiger vonnis dan den misdadiger te straffen naer mate hy misdreven heeft! *Oog voor oog, tand voor tand, arm voor arm!* Op *Siemkensheuvel* staet de straf geschreven, welke hy moet ondergaen! De Jood, dien hy deed ophangen; omdat hy een benoodigd sommige geld van eenen reiziger *pakte*, wappert nog tusschen Hemel en aerde; dat mag niet langer meer duren! Ik stel voor dat wy den *Drossaert* gevangen nemen en hem nog dezen nacht in veiligheid brengen; morgen nacht, op onzen togt naer *Eelen*, voeren wy hem op *Siemkensheuvel* en hangen hem in de plaets van den Jood, opdat hy op zyne beurt beproeve hoe eene hennippen koord smaekt!

Een woest handgeklap getuigde genoegzaam, dat het voorstel van *Onversaegd* door allen gesmaekt werd!

De hoofdman ging in volgender voege voort:

De zaak des *Drossaerts* is nu afgedaen; zien wy eens wat er te doen valt met *Joos* den waard? Wat met *Waeghals* en *Anna*?

Slim opperde het eerste zyn gevoelen, op deze wyze:

- Wat *Joos* betreft, ik heb hem doen gevoelen, dat hy dezen nacht ziende blind en hoorende doof moet zyn; hy zal zich wel wachten aen deze aenbeveling te ontbreken! De hoofdman ga thans voort met zyne voorstellen, indien dusdanig zyn welgevallen is.

Onversaegd nam wederom het woord en zegde:

De zaak van den *Drossaert* is afgedaen; laten wy *Joos* in zynen lydenden staet van blind- en doofheid; maer houden wy

ons met de twee overigen bezig. Om te beletten dat *Anna* onvoorzigtig zy of nog langer het hoofd van *Waeghals* doe draeijen, is er slechts een welgeplaetste messteek noodig! Daarmede zal zich *Slim* belasten! Is de deerne eens van kant, dan zal *Waeghals*, als te voren, een allernuttigste broeder zyn.

Deze voorstellen vonden nog al byval; maer eene der *Teuten*, die gekend was onder de benaming van *Fyngereuk*, bemerkte.

Ik helle genoegzaam over tot het gevoelen van den hoofdman; nogtans zou ik, met zyn verlof, twee wyzigingen voorstellen...

- Ezelsoor! viel *Onversaegd* in, die wel ieders denkwyze wilde vragen; maer geene tegenkating, zelfs geene aenmerkingen konde verdragen, als hy wat te diep in het glas had gekeken, Ezelsoor! heb ik niet ieders denkwyze gevraagd? Wat hebt gy noodig verlof te vragen? Denkt gy misschien dat *Waeghals* anders denkt dan spreekt? Zeg regtuit, wat hebt gy voor te stellen!

- *Fyngereuk* was wel een weinig beduid, maer hernam nogtans:

- Heer hoofdman, al uwe voorstellen zyn wel gedacht en geuit; ik wenschte eventwel dat *Koob Joosten* gelast werde aen *Anna* hare soep te geven: hy zou des te eerder het Teutendoopsel ontvangen! Aengaende *Waeghals*, peins ik dat het beter ware voor 't oogenblik niets te beslissen, maer een waekzaam oog te houden op hetgeen by in 't vervolg doen zal! In allen gevalle zou hy een nieuwen proeftyd moeten doorstaen.

Behalve *Onversaegd* en *Slim*, keurden alle de *Teuten* deze voorstellen goed; diensvolgens werden zy aengenomen verklaerd¹.

1 Het gezag van den hoofdman geleeek niet slecht op dat des voorzitters van een gemeenebest: de meerderheid der *Teuten* schreef de wet voor; hy voerde ze uit. Hy stelde de te nemen maetregelen voor, beschikte over de bende in het uitvoeren der strooptogten, plaetste de schildwachten, gaf het teeken van aenval en aftogt, besliste wat mogt worden gestolen en wat moest onaengeroerd blyven; deelde den buit onder de makkers - waerin hy voor twee koppen telde *quoniam ego sum Leo* - verspreidde de bende en riep ze te samen, als er iets te ondernemen viel.

Men kan ligtelyk beseffen, dat er menigmael geschil oprees, nopens het vraegpunt of deze of gene maetregel tot de wetgevende of tot de uitvoerende magt behoorde. Deze geschillen werden doorgaens ten voordeele des hoofdmans beslist; omdat de Teutengrondwet hem minder magt had toegekend dan voor eene rappe uitvoering noodig was. Daerenboven was *Onversaegd* een beetje *Cromwell* in zynen aerd en wist nog al middels te bezigen om zyne magt uit te breiden.

De schryver.

Onversaegd begon onmiddelyk de rollen uit te deelen onder de *Teuten* en zyne bevelen te geven. Uit een bergplaetsken van zyn pak trok hy negen maskers, waarmede in eenen oogwenk de negen aengezigten bedekt waren! Zy verwisselden eenige kleedingstukken onder elkander; plaetsten blauwe mutsen op het hoofd en trokken de schoenen uit, om ongemerkt te kunnen naer boven sluipen.

- Eene laetste aenbeveling - fluisterde de hoofdman - draegt zorg dat de vreemdeling en *Anna* niet schreeuwen! Vergiet geen bloed op de kamer! Neemt slechts de beste kleederen van *Anna* mede! Dus doende, verspreiden wy morgen het gerucht, dat zich de deerne heeft laten schaken! Van haer mag geen spoor overblyven, opdat wy *Waeghals* kunnen wysmaken, dat zy het heeft opgestoken met zynen reddeling! En nu vlug aen het werk; voorzigtigheid in het handelen; rapheid in het uitvoeren! Geen woord gesproken; volgt my!

Zachtjes opende *Onversaegd* de kamerdeur; met eene bedreven hand ligtte hy de houten klink der trapdeur op, en gelyk aen de slangen en tygers, welke hunnen prooi beloeren, slopen zy langs de trappen naer boven met eene dievenlantaern! Die de kerels onder de maskers had mogen bekyken, zou bespeurd hebben dat hunne oogen, rondom de appels, met bloed doorspuit waren¹!

1 Wonder verschynsel, dat zelfs de grootste booswichten noodig hebben zich op te hitsen, alvorens zy wandaden en moorden bedryven. Daerentegen geschieden er onder die mannen, welke op verlichting aenspraek maken, wandaden, welke de moorderyen van *Teuten*, van *Bokkenryders*, van *Lacenaire's* en *Chourineur's* overtreffen, en zulks met de grootste koelbloedigheid. Wy bedoelen hier de laffe, en eerlooze verklikkers, die in naemlooze schriften de eer, den naem en de faem bezoedelen van hunnen evenmensch, zonder dat het hun eenmaal te binnen kome, dat van de lastertael altoos eene bemorsing op het zuiverste kleed blyft hangen. Laffe eeredieven! hoe herstelt gy het gepleegde ongelyk? Met in uwe vuist te lachen en u te beroepen op eene uitheemsche wetgeving, welke dagteekent uit tyden van verklikking! Welke ons op den nek is geworpen door een volk dat aen niets gelooft dan aen lyfsgenot en aen lyfstraffen! Bepalingen van wetten, welke in Belgie sedert langen tyd moesten afgeschafft en vergelen zyn!

De Schryver.

Als schaduwen gleden zy langs de muren van den gang naer het noordelyke uiteinde des huizes. Eensklaps verhief *Onversaegd* de dievenlantaern tot de hoogte zyns gelaets en op een teeken bleven de acht roovers onbewegelyk staen, terwyl de hoofdman nog eenige schreden voortsloop en zyn oor tegen de deur van *Anna's* slaepkamer plakte om te luisteren. Binnen het vertrek was alles stil; maer eensklaps hoorde hy buiten het nare geschreeuw van eenen nachtuil en als den val eener deur! Nogmaels luisterde hy aen het sleutelgat; toch alles was doodschtal!

Onversaegd trok eenige diefkens¹ uit zynen zak; beproefde het eerste op het slot; de deur ging open en negen roovers stortten in de kamer met ontbloote messen! Vyf kerels wierpen zich op het bed; hetzelfde was ledig! De kamer werd doorzocht tot in den geringsten schuilhoek: geene vreemdeling, geene *Anna* waren er te vinden!

Eensklaps ontdekte *Slim* de beurs zyns broeders op eene tafel; deze was voor hem als eene lichtstraal, en hy mompelde:

Zy zyn gevlugt en Waeghals is by hen; daer is zyne beurs!

1 Het woord *diefken* bezigen de Limburgers om het fransche *fausse-clef* te vertalen, ook om *passe-partout* te bedieden.
De Schryver.

Fyngereuk, die het bed doorsnuffeld had, fluisterde den hoofdman in het oor dat, het leger nog warm zynde, de haes niet verre kon zyn!

Met spoed verlieten de dieven de kamer; *Onversaegd* sloot de deur toe; allen slopen onbemerkt naer beneden; daer werd in aller yl beraedslaegd.

De hoofdman deed met zichtbare ontroering bemerken, dat hunner allen veiligheid het grootste gevaer liep; dat de vlugtende oogenblikkelyk moesten achtervolgd, en zonder genade omgebragt worden! *Waeghals* moest zoo min gespaerd worden als *Anna*, als de vreemdeling! Er ligt een beetje sneeuw, volgen wy het spoor, als de jagthond dat van het wild, zegde hy.

Naer de schuer, onderbrak *Slim*, daer stond het peerd van den vreemdeling; daer moeten wy het spoor zoeken! Zekerlyk hebben zy het dier medegenomen en alle drie kunnen zy hetzelfde niet bestygen: er is derhalve middel om hen te achterhalen, vooraleer zy het eene of andere dorp bereiken.

Nauwelyks waren de laetste woorden geuit, of de dieven stoven langs achteren buiten het huis; begaven zich naer de schuer en weg was het peerd; maer de achterdeur stond open! Weldra bleek uit het spoor dat de vlugtelingen den weg naer *Stamprooi* hadden ingeslagen!

Eene laetste aenbeveling, zegde *Onversaegd* tot de bloeddorstige bende, heb ik u te doen:

Verliezen wy het spoor niet! Voor eenigste wapen, onze messen! Die hen eerst inhaelt heeft honderd guldens, de tweede vyftig, van my. De beide eersten zullen hun den weg afsnyden! Ons vereenigingspunt: de *Gouden Leeuw*! Het woord: wraek en bloed!

Alle de roovers zetteden het op een loopen: geheel hunne ruwe magt scheen in de voeten en beenspieren gedaeld te zyn! Pylsnel vlogen zy langs den weg met glinsterende messen!

Onversaegd was aen hun hoofd; met stem en gebaren moe-

digde hy de makkers aen tot loopen! Met zynen neus scheen hy zich, van tyd tot tyd, in het spoor des peerds te leggen! Het was alsof hy het bloed zyner vyanden alreede rook en een onuitsprekelyk genot vooruit smaekte, wyl hy hetzelfde weldra met volle teugen zou drinken! De wreedaerdigste van allen was *Slim!* zyne gryze oogen fonkelden van woestheid; de razende hond geleek geenszins op dien uitgelezen booswicht! Onder het loopen bleef hem nog adem over om knerssetandende te mompelen:

Waeghals, Waeghals! gy durfdet uwe ruwe handen op *Slim* leggen; my den arm vermorselen; met uw bloed zult gy het my betaeld zetten!

En met woedenden ernst werd het geren voortgezet tot aen een sperrebosch: men had een halve myl wegs afgelegd!

Onversaegd legde zich op den grond; sprong na eene poos op, en riep de makkers toe:

Ik hoor het getrappel van een peerd, zy zyn in het bosch!

Hy blies op een elpenbeenen fluitje; de makkers kwamen toegeschoten; vier snelden achter om het boschken, ten einde de vlugtende te omsingelen; de vyf andere volgden den weg en wierpen opsporende blikken tusschen de dennen! Weldra schuifelde eene der vooruitgesnelde; *Onversaegd* beantwoordde dit geschuifel door een tegengeschuifel!

VII Hoofdstuk.**Ontdekking, blydschap en droefheid.**

'k Heb de onschuld menigwerf van rampen zien omgeven,
Maer immer bleef haer rust by al die rampen leven.

R. FEITH.

Toen *Joos* eenmael zich met den zieke belast had, moest hy natuerlykerwyze *Anna* en *Liesbeth* deelachtig maken van het voorval; hy nam haer diensvolgens ter zyde en verhaelde wat hy aengaende den geredde van *Bert Siemen* had vernomen, alsmede wat er reeds voor denzelfven gedaen was. Hy voegde by dat de lyder hem een zeer deftig man scheen te zyn van ten minsten zestig jaren ouderdom.

Met gretigheid nam *Anna* de taek van ziekedienster op zich en snelde naer hare slaepkamer. Op 't eerste gezigt, voelde zy eene nooit gekende aantrekking voor den man op wiens gelaet de droefheid en het lyden hunnen onmisbaren stempel schenen ge-

drukt te hebben! *Anna* was met een al te gevoelige ziel begaefd om niet al hare krachten in te spannen ter verzachting van 's mans lyden.

Eenige gepaste en versterkende spyzen en nog meer de warmte werkten zoo voordeelig op het gestel des lyders, dat hy twee uren na zyne aenkomst ter sprake kwam. Eenen geruimen tyd bleef hy rondstaren; mompelde binnensmonds onverstaenbare woorden; vatte het hoofd tusschen beide handen en scheen zich het gebeurde te willen voor den geest roepen. Eindelyk vroeg hy aen het meisken, waer hy was? En op haer antwoord: ‘in den *Gouden Leeuw*,’ gaf hy klaerblykelyke teekenen van ontroering! Hy was eventwel al te heusch om iets dienaengaende te zeggen; want hy aenzag het meisken als een kind des huizes en vreesde haer door zyne aenmerkingen te kwetsen of te bedroeven.

Nogmaels volgde eene tusschenpoozing; daarna vroeg hy:

- Maer, goed kind, hoe ben ik toch hier gekomen? Ik bid u, zeg my wat gy dienaengaende weet!

- *Anna* verhaelde dat *Bert Siemen* hem op de heide gered had en voegde al de omstandigheden by, welke zy zelve maer ter loops had vernomen van baes *Joos*, die gesparig omging met zyne woorden.

Wie is die *Bert Siemen*, vroeg de vreemdeling verders, met eene levendige belangstelling, en waer is hy, dat ik hem konne bedanken?

- Een braef jongman, antwoordde *Anna* een weinig bloozende wien *wy beide*, gy zoowel als ik, het leven te danken hebben.

- Die jongen heeft dan regt op *onzer beiden dankbaerheid*; indien het u niet lastig valt, vertel my, bid ik u, op wat wyze en uit welk gevaer hy u gered heeft!

Zonder dralen, verhaelde zy het voorval met den stier, waerop de vreemdeling met de grootste aendacht luisterde. Hy verhief

's jongmans gedrag hemelhoog; want hy zag dat hy met een dankbaer schepsel te doen had. Hy giste ook, en niet zonder grond, dat het meisken wel een teederder gevoel dan dat van loutere dankbaerheid voor haren redder kon koesteren! Nogtans werd hy aenstondsgewaer, dat haer die loftuitingen lastig vielen; omdat zy het doel ried waerheen zy gestuerd werden!

Anna bad den lyder dat hy eenige rust zou nemen, en om zyne gehoorzaamheid jegens de schoone smeekster te toonen, sloot hy de oogen toe; maer onmogelyk was 't hem in te slapen.

Ten einde 's mans rust niet te stooren, ging het meisken met haer breiwerk ter zyde zitten en *Liesbeth* kwam van tyd tot tyd eens zien, of *hare* dochter geene rust wilde nemen. Maer deze gaf telkens te kennen, dat zy alleen by den zieken wilde blyven.

Sedert langen tyd waren de baes en de bazin ter ruste, alswanneer de lyder uit zynen gewaenden slaep gebaerde te ontwaken. *Anna* ging hem vragen of hy iets behoefde.

De vreemdeling gaf een ontkennend antwoord; maer bad de maegd dat zy zich naby het bed zoude plaetsen. Zoodra zy aen deze bede voldaan had, zegde hy tot haer:

- Myn kind, gy schynt nog al eene goede opvoeding te hebben genoten: immers zie ik hier op uwe slaepkamer niet alleen de noodige schryfbehoeften; maer nog daerenboven eene aenzienelyke boekverzameling. Zoudt gy my het eene of andere boek willen geven; ik zou den tyd met lezen doorbrengen, terwyl gy u een weinig ter ruste begeeft. Ik mag niet dulden, dat gy uwe gezondheid te kort doet om mynentwil; ik ben genoegzaam hersteld om alleen te blyven.

Anna weigerde den zieke te verlaten, ging tot hare boekery en reikte aen den vreemdeling een boekdeel toe: het was het *Leven des Heilands!* Zy verkoos hem dit boek te geven om eene tweevoudige reden: eensdeels was zy beschaemd te laten zien dat zy fabelachtige boeken bezat; ten anderen dacht zy dat de ge-

moedsgesteldtenis van den lyder niet gestemd konde zyn op den ernstigen *Vondel*, noch op den luimigen *Cats*.

Die lydt - zoo redeneerde zy met juistheid - moet lessen van geduld nemen; en waer zyn die zoo leerzaam, zoo voorbeeldig als in het leven van den God-mensch? Zy zelve had immers ondervonden, dat zy kalmte en gelatenheid geput had in datzelfde boek, als zy zich in smarten gedompeld had gezien; als het pak te zwaer was geworden voor haer jonge schouders; als zy zich alleen in de wereld had gevonden!

De man sloeg het boek open, zonder te weten over welke stof hetzelfde handelde. Hy viel op het XV hoofdstuk van *Lucas* en las de geschiedenis van *het verloren schaep en van den wedergevonden penning; van den verloren en wederkeerenden zoon; van de vreugde welke in den Hemel heerscht over de bekeering eens zondaers!* Zoohaest het hoofdstuk ten einde was, plaetste hy het boek op de tafel en verviel in eene diepe mymering!

Anna wierp een vlugtigen blik op den man, zag zyn rouwmoedig gelaet en een luide zucht ontsprong aen hare borst. Zy gevoelde zich als door een geheime kracht tot den vreemdeling weggesleept. Of nu deze ook door een samenueigend gevoel bezielde was, kunnen wy niet verzekeren; hy wist het zelf niet; maer het meisken en hy koesterden dezelfde gedachte en pasten ze zich wederzydsch toe: er is toch nog iemand in de wereld, die misschien door een geheim gekweld wordt!

Na eene poos; werd het gemurmél des gryzaerds verstaenbaer:

‘Wonder, wonder! - zoo zuchtte hy - nooit open ik een soortgelyk boek, of ik val op het *verloren en wedergevonden schaep!* Zou ik hieruit al een gunstig voorsteeken durven opvatten; wat mag dan de bekeering des zondaers beteekenen! Myn God, spaer my toch dien laetsten slag! Zou zy myner onweerdig zyn; maer neen, zulke gedachte mag ik niet koesteren! ‘Hy hervatte het boek van de tafel, hetzelfde viel hem uit de hand en lag open met de eerste bladzyde, welke vol geschreven was!

Werktuigelyk keek hy op de letteren; een onwederstaenbare kracht spoorde hem aen tot het lezen der eerste lyn.

Maer hoe verbaesde hy als zyne oogen op de volgende woorden vielen: ‘Openbaring rakende myne komst in den *Gouden Leeuw* den 15 September 1768!’

Anna, die sedert de lezing hare oogen op den vreemdeling gevestigd had gehouden, zag hem plotselings verbleeken, zich opregten en met opengespalkte oogen en mond het schrift verslinden!

Wanneer hy ten einde was, sloot hy met een bevende hand het boek; maer opende hetzelfde nogmaels, las voor den tweeden keer de openbaring, terwyl hy met den rug der hand langs de oogen wreef, om zich te verzekeren, dat hy wakker was! *Anna* bemerkte eventwel dat de grys langzaam kalmer werd, ofschoon het haer niet ontsnapte dat hy tegen een inwendig gevoel worstelde! Zoodra hy aen zyn gelaet een zachte uitdrukking had gegeven, verhief hy hetzelfde, wierp eenen weemoedigen blik op de maegd en vroeg haer op eenen toon, waerin hoop en vrees om 't meest doorstraelden:

- Gy schynt my een braef en deugdzaam kind te zyn, het spyt my dat de nieuwsgierigheid my verleidde tot het doorgronden van een geheim, hetgeen my *misschien* moest verborgen blyven! Ik maek *misschien* misbruik van uwe goedheid; toch wat wilt gy dat ik doe? Ongelukkigen dienen doorgaens aen anderen tot last! Maer gelief my te zeggen of deze openbaringen uwe persoon betreffen? Ik heb *misschien* belang daerby zulks te weten!

- 1 Sommige oppervlakkige lezers zullen onze *Anna* laken, omdat zy haer geheim niet beter bewaerde! Die aldus oordeelen, miskennen den toestand der maegd en het menschelyke hart! Zy was, om zoo te zeggen, afgezonderd van de wereld; ten minsten van menschen aen wie zy haer hart kon en mogt blootleggen. Zy moest derhalve den deftigen vreemdeling eerder als eenen vriend beschouwen, dan als eenen verdachten wantrouwen! Wat meer is: tusschen twee redelyke wezens die lyden vormt zich byna oogenblikkelyk eene vriendschapsband; want van de meêdoogendheid tot de vriendschap is de overgang rap, plotselyk, onwederstaenbaer! Wie heeft overigens de geheime magt der sameneyging berekend? De Schepper alleen, die ze in het menschelyke hart legde!
De Schryver.

- Die openbaringen - antwoordde *Anna* bloozende - heb ik zelve geschreven; zy behelzen myne lotgevallen, voor zooverre die my bekend zyn!

- Hoor, kind, hernam de grys, en zyne stem beefde, verheug u niet te zeer noch bedroef u te ligtelyk; maer ik geloof uwe ouders gekend te hebben! Zyt gy begeerig te weten wie en wat zy waren, dan antwoord op myne verdere vragen, zonder iets te verduiken!

By het hooren dezer woorden sprong *Anna* op van hare plaets, en wierp zich op de knieën voor het bed! Zy vouwde de handen te zamen, verhief ze ter hoogte harer kin, en een hemelsche vreugde schitterde op haer gelaet! Tranen stroomden langs hare wangen; vrees, hoop en blydschap wisselden zich beurtelings af! In deze smeekende houding strekte zy de samengevouwde handen uit tot den gryzaerd en riep uit, in eene soort van begeestering:

Edelmoedig man! o! verwek by my geen ydele hoop! stel ze vooral niet te leur! God neem ik tot getuige dat ik, sedert zes jaren byna, Hem iederen dag en iederen nacht uit den grond myns harten gesmeekt heb om myne ouders slechts eenmael te zien! Mogt ik met hen myne dagen slyten, hoe geerne zou ik in het zweet myns aenschyns den kost winnen! Hoe geerne zou ik aen al de aerdsche goederen vaerwel zeggen! Maer om Godes wil! trek my uit den twyfel; zeg my wat ik mag hopen of wat ik moet vreezen!

Anna was waerlyk schoon in deze smeekende houding; hoe langer zy sprak, hoe overvloediger hare tranen stroomden, des te

gretiger zag de grys op haer nêr; des te meer bewonderde hy het deugdzame kind! Met verrukking schein hy te ontwaren, dat zy onder het opzigt van hartes - verstands - en geestesontwikkeling een uitgezonderd wezen was. Eenen tydlang bleef hy sprakeloos en schein nogmaels zyne denkbeelden in het hoofd te rangschikken; eindelyk vroeg hy haer:

Welke opsporingen hebt gy gedaen? Hoe zyt gy behandeld geworden? Heeft men u nooit een gouden penningsken getoond, hetgeen gy, kind zynde, aen een lint moet gedragen hebben? Hebt gy niet een bruin vlekje achter het linker oor?

Anna gaf omstandigen uitleg nopens de twee eerste vragen; verklaarde den penning nooit gezien noch van denzelven gehoord te hebben. Dan voegde zy by:

Wacht een oogenblik, gy moogt zelf zien! By deze woorden vatte zy de kaers van de tafel; verhief die tot de hoogte van haer linker oor en boog zich tot over het bed, opdat de gryzaerd des te beter konde zien. Deze wierp eenen blik op het vlekje en de stem der natuer niet langer meer kunnende onderdrukken, riep hy uit:

Gy zyt myn kind! Ik ben uw vader!

Een luide gil ontsprong aen *Anna's* borst; de keers ontviel aen haer bevende hand; zy lag in haers vaders armen! Langen tyd hielden zy zich omsloten en onder het gesnik hoorde men geen andere woorden dan: *myn vader! myn kind!*

Ten laetsten brak de vader het langdurige zwygen:

Myn kind, zegde hy, ontsteek licht, wy hebben ons nog zooveel te zeggen!

Anna zocht in het duister de vuerslagtuigen; driemaal kaetste zy met den vuersteen tegen het stael, vooraleer de stof vuer vatte. Nauwelyks was de keers ontstoken, of een haestig geklop viel op de deur der kamer!

Op hare vraeg, wie klopte? antwoordde *Bert Siemen* met eene

stem, welke den vreemdeling nog meer dan de ondervindinglooze *Anna* overtuigde dat er gevaer was:

- Om uwer, om Godes wille, opent de deur; want het geldt het leven van u, van den vreemdeling en het myne!

- Doe maer open, zegde de grys tot *Anna*, terwyl hy gekleed voor het bed sprong, met een ontblooten dolk in de hand!

Anna, die haren redder erkende, opende de deur. Zy verschrok wanneer zy het doodbleeke gelaet van den *Teut* zag. Deze stond niet minder verstomd, als hy plotselings zynen reddeling, den Drossaert van Overpelt, zag voor zich staen! Nu viel hem als eene band van de oogen; hy begreep den haet van *Slim*, die denzelven zekerlyk herkend had! Maer ook zag hy in welk gevaer zy verkeerden! Zonder dralen wendde hy zich tot den vreemdeling en deed hem in weinige woorden geheel de uitgestrektheid van het gevaer zien!

En *Anna* loopt ook gevaer, vroeg de grys?

Voor ons alle drie is het even groot, zegde Bert, nog een oogenblik misschien, en het is te laet; volgt my!

- Wy zyn bereid, zegde de grys met een vaste stem, en *Anna's* hand vattende, volgden zy den *Teut* op de hielen; sloten de deur der kamer en in een oogenblik bevonden zy zich langs achteren in de schuer. Het peerd was er weldra uitgehaeld; de vreemdeling en *Anna* op hetzelfde geplaetst zynde, begaven zy zich op weg. Nogmaels beschreef *Bert* een halven kring rondom het huis; nog waren zy geene honderd schreden verwyderd, als eensklaps het licht uit de kamer verdween; dan op de eerste verdieping verscheen en zich aen het venster van *Anna's* slaepkamer vertoonde!

De *Teut* naderde zyne reisgezellen en fluisterde hun toe:

- Ziet gy wel dat het meer dan tyd was; reeds is eene bloedgierige bende op *Anna's* kamer. Haesten wy ons; hebben wy vyf minuten wegs vooruit; dan zyn wy gered! Zy kunnen eventwel het spoor van het peerd zien en zekerlyk zullen zy ons ach-

tervolgen; worden wy ingehaald, zoo blyft ons niets overig dan overwinnen of sterven! In dit geval, bid ik u, edele vriend, red *Anna!* O, red haer, ik bid u om Godes wille!

- Nooit, viel de drossaert in met nadruk, zal ik u, onzen edelmoedigen redder verlaten, zelfs niet om *Anna* te redden!

Bert boog het hoofd onder de noodzakelykheid en dreef het peerd voort, zooveel het hem mogelyk was. Een halve myl hadden zy afgelegd; alreede waenden zy zich in veiligheid, als zy juist een sperrenbosch bereikten. Maer eensklaps bleven zy, als versteend, ter plaetse staen! Een luid geschuifel deed zich aen hunne regter zyde hooren; een ander beantwoordde van de linker!

Blyven wy in het bosch, zegde *Bert* tot den Drossaert; hier hebben wy meer kans om ons te verweren dan op het vlakke veld! Hy nam *Anna* van het peerd; de Drossaert sprong op den grond en met een zekeren oogslag, koos de *Teut* eene plaets waer hunne rug beveiligd bleef, en alle drie gingen zy dezelve betrekken met het peerd dat hun als borstwering diende. *Bert* reikte de beide schietgeweren aen den Drossaert over, hem wel aenbevelende dengenen niet te missen, die geenen kiel zou dragen.

Niet lang waren zy in de hevige spanning of de negen roovers die het peerd hadden hooren ademen, stonden voor hen.

Wy zyn ontdekt, fluisterde *Bert* den Drossaert in het oor: mis den aengeduiden niet, of wy zyn verloren!

Onversaegd kwam voorop; nog ongeveer tien stappen was hy van hen verwyderd, als hy den zynen toeriep:

- Hier zyn ze, makkers, en nu zonder genade!

- Aengenomen! hoorde men eene bekende stem van uit het bosch antwoorden, en op dit woord volgde onmiddelyk de losbranding van een schietgeweer! *Onversaegd* draaide op zich zelve; viel, en lag in zyn bloed te zwemmen!

Waeghals wist zeer wel dat - schoon de Herkules der bende

alreede weerloos was gemaekt - het spel in 't geheel niet als afgespeeld kon aenzien worden; derhalve maekte hy zich het oogenblik der verwarring ten nutte; sprong toe en sloeg de roovers even als de slagter, die eenen stier neêrvellen wil. Plotselings brandt een tweede schietgeweer los en *Slim* tuimelt naest *Onversaegd* op den grond! De *Drossaert* stond ten zelfden tyde naest *Bert* en beweest dat hy aen het rottingspel niet vreemd was. De *Teut* hoopte de zeven overige roovers op de vlugt te dryven; maer eensklaps ziet hy zynen strydmakker naest zich op den grond vallen! *Slim* had hem met een stervende hand nog eenen messteek toegebracht. Aerzeld *Bert* een enkel oogenblik, dan moesten de *Drossaert*, *Anna* en hy zelf het met het leven boeten! *Anna's* beeld vooral speelde hem voor den geest: hy werd byna razende van gramschap, maer bezat zich genoegzaam om met den stok de zwakke plaets der vyanden te vinden! Hy sloeg in 't vervolg slechts valsche en zoogenaemde verraderlyke slagen! Het eerste trof hy *Koob Joosten* tusschen de beenen: de ongedoopte *Teut* stiet een akeligen schreeuw uit en vloog wel tien stappen verre op den grond! De tweede slag was voor *Fyngenreuk*; het yzeren beslag vond eene plaets van onderen tegen den neus: by brulde als eene stier; eene wolk vuervonken kwamen voor zyne oogen en als een dansende beir sprong hy eenige oogenblikken rond en viel! *Vooraen* poogde *Waeghals* eenen messteek in den onderbuik toe te brengen; hy boog zich voorover en schoot toe! Maer *Waeghals* ried zyn voornemen; sprong twee stappen ter zyde, terwyl zyne stok tusschen 't hoofd en de schouders van *Vooraen* viel, als of het een yzeren hamer ware geweest! *Vooraen* viel op zynen neus, welken hy letterlyk verpletterde! De vier overige namen de vlugt; maer *Bert* velde er nog twee neêr onder het achtervolgen.

Dit bloedige gevecht had slechts eenige minuten geduerd, en toch was de *Teut* afgemat; hetgeen hem niet belette voorzorgen te gebruiken, ten einde de roovers onschadelyk te maken. Dan

spoedde by zich tot den *Drossaert* om hem hulp toe te brengen; hy vond *Anna* reeds met deze heilige taek in volle bezigheid. Met de tanden verscheurde zy haren hals- en neusdoek om de wonde des vaders te verbinden. Door *Bert* geholpen, werd het bloedstroomen gestuit, het peerd by de hand gehaeld en de gewonde op hetzelfde geplaetst. Hy ging naest het dier en hield den *Drossaert* vast, terwyl *Anna* te voet volgde.

In eene deerniswaerdige gesteldtenis, kwamen zy, een uer nadien, te *Stamprooi* aen en klopten op de deur van den *Scholtis*¹ der plaets. Spoedig werden de deur geopend, licht en vuer ontstoken, onder den tyd dat eene dienstbode den veldwachter ging roepen, die buiten dit openbare ambt nog diegene van baerdscheerder, heelmeester en veearts op elkander stapelde! De veelambtelyke persoon verscheen weldra, bezorgde de wonde des *Drossaerts*; verklaerde dezelve weinig gevaerlyk; maer legde den lyder een volstreckte rust, gedurende acht dagen, op.

Bert Siemen was letterlyk overdekt met kneuzingen; daerenboven hadden de voorvallen der laetste twaelf uren het yzeren lichaemsgestel dermate geschokt en gemarteld, dat hy door een hevige koorts werd overvallen. Zoolang het gevaer geduurd had, hielden hem de felle gemoedsspanning en de beweging op de beenen; zoodra eventwel rust volgde, bezweek de jongen - die zooveel had afgezien zonder een oogenblikkelyke verflauwing - onder de werkeloosheid. Gelyk aen sommige zieken die, in hunnen koortsachtigen toestand, al hunne krachten verzamelen, het ziekeleger verlaten, hunne bewakers omverwerpen, het huis uitstuiven om, eenige stappen verder, levenloos tegen den grond te bonsen!

Anna, op wier gevoelig en teeder lichaems- en gemoedsgestel de beschrevene voorvallen zeer ongunstig gewerkt hadden,

1 De *Scholtis* bekleedde nagenoeg het ambt van den hedendaegschen burgemeester. *De Schryver*.

zag zich desnietteenstaende genoodzaekt hare zorgen te vermenigvuldigen om ze tusschen de beide lyders te verdeelen. Zonder hare met bloed bespate kleederen af te leggen, waekte zy drie dagen en byna drie nachten. Eensdeels wilde zy niet gedoogen dat iemand anders haren vader bezorgde; ten anderen weigerde *Bert* in zynen koortsachtigen toestand van iemand, 't en zy van haer, iets aen te nemen.

Ondertusschen wilde de *Scholtis*, die oogenblikkelyk het opperhoofd - den Drossaert - erkend had, aen den boogen ambtenaer een bewys geven dat hy op zyn grondgebied over de goederen en personen waekte.

Hy liet zich een omstandig verslag geven, rakende den aanslag en de plaats waer hy geschied was. Dan werd de geheimschryver ontboden, ten einde van alles relaes op te maken. Nauwelyks had de heelmester met 't schrabsel en de windelbanden geëindigd, of hy hing den veldwachterssabel op zyde, doorliep de gebuete en bragt in weinig tyds twee rotten schuttery op de beenen. De zestien gewapende mannen verschenen voor 't huis des dorpshefdes: de eene droeg eene vork op den schouder; de andere eenen drietand; een derde een verroeste pyk; een vierde een schietgeweer, hetgeen sedert tien jaren geen buskruid meer had gezien!

Tusschen den geheimschryver en den veldwachter verscheen de *Scholtis*, dragende eenen sluijer om de lendenen - een luidsprekend en zichtbaer teeken van zyn gewichtig ambt - hy plaetste zich aen 't hoofd der gewapende magt en de stoet zette zich in beweging naer het slagveld! Zoo rap waren al de maatregelen genomen en met zooveel spoed ten uitvoer gebragt, dat de gewapende schaer met het kriecken van den dageraad voor het sperrenbosch stond, waerin de aanslag had plaats gehad. Hier nam de *Scholtis* de loffelyke voorzorg van twee mannen van goeden wil uit te dagen, die de voorhoede - als verloren post - moesten uitmaken en het slagveld gaen bespieden! Men oordeelde

het voorzigtig eenen overval van wege de zoozeer gevreesde *Teuten* te vermyden.

Met gespannen spieren, opgestoken ooren en twee paer oogen, welke op 't allervlytigste de minste voorwerpen opmerkten, traden de twee mannen vooruit in het bosch, en op ongeveer twee honderd stappen afstands, werden zy gevolgd door het gros des legers. Na eenigen tyd te hebben voortgestapt, met eene omzigtigheid welke aen *Hannibal* tot roem en aen *Fabius den Talmer* ter eere zou verstrekt hebben, stiet de voorhoede op het slagveld, waer eenige uren vroeger het bloed stroomde. Daer vatte zy vasten voet, wachtte het leger af, en eene poos nadien bevonden zich de vereenigde strydkrachten op de aengeduide plaets.

Tot groot genoegen van den *Scholtis*, was de vyand opgebroken, en wat nog meer beviel: hy had zyne zieken, gekwetsten en gesneuvelden medegenomen; zoodat er geene heilkundige bewerkingen noch lykschouwingen te doen vielen! Iets waeraen zich de veldwachter-baardscheerder nogtans verwacht had, aengezien men aen zyne gebulte zakken kon afmeten, dat hy zich voorzien had van al zyne heelmeeesterswerktuigen; byvoorbeeld van een mes, eene schaer, eene nyptang, een brandyzer, komfoortje, windelbanden en wat dies meer zy!

Er bleef slechts een nauwkeurig verslag op te maken, rakende de bewegingen, alsmede de plaets te beschryven. Op bevel van den *Scholtis*, trad eene der dorpelingen, die zich byzonderlyk onderscheidde door zyn breeden, platten rug, vóór den geheimschryver, wien hy het achterdeel des lichaems - dat men niet noemt - voordraeide.

Hy scheen denzelfden dienst meermaels reeds gedaen te hebben; want met een bewonderenswaardige hendigheid wist hy zynen drietand in den grond te plaetsen en op denzelfen zoo te steunen dat zyn ruggestel met de beenen eenen openen driehoek beschreef. Op den breeden rug legde de geheimschryver een halve hand

papier; kneep zynen neus tusschen eenen bril, verhief zyn snugger gelaet, liet den oogstrael op den *Scholtis* vallen, als wilde hy daerdoor te kennen geven dat zyne pen en geestvermogens ten dienste van den dorpsvoogd stonden.

Deze laetste staerde ondertusschen op den grond, op de sperren, op de wolken en op de ryzende zon; hy ademde de lucht in met volle teugen en scheen den Hemel om eene inboezeming te smeecken! Maer geen hemelsche strael schoot in zyn brein om het met grootsche gedachten te bevruchten! Nogtans kwam het er op aen aen den Drossaerd te toonen dat hy pinnen in 't hoofd had. Na eenigen tyd achter de ooren gekrabd te hebben zonder voldoende uitval, kreeg hy plotselings een goed gedacht, hetgeen men een uitvlugtsel mag noemen:

Begin als naer gewoonte, zegde hy tot den geheimschryver!

Deze liet het zich geen tweemaal zeggen en begon te *protocolliseren* van de plekken bloeds tot de minste peerden- en menschenstappen welke op den grond bespeurd werden.

Ondertusschen hield zich de *Scholtis* bedachtelyk met voorgewende opsporingen bezig, toch op eenen tamelyken afstand. De beschryving ging rap voort en geen uer was er verlopen, of de geheimschryver gaf door zyne werkeloosheid te kennen, dat er nog slechts te teekenen viel. Thans naderde de hopman-Scholtis; doorliep met fieren blik het geschrift en plaetste zyn handteeken; de veldwachter volgde en de geheimschryver sloot het *protocollum*. De wandelende lessenaer hernam zynen gewoonen plooi en werd, als te voren, een gewapende landman, in den vollen zin van het woord; want hy aenzag zich als eenen van de steunpilaren der openbare veiligheid.

De veldwachter had de beide schietgeweren tusschen het hout gevonden, waer zy door den Drossaerd geworpen waren; hy nam die mede als stukken van bewys en overtuiging.

De Scholtis het sein tot den aftogt gegeven hebbende, zette

zich de staf huiswaerts in beweging; de rotten schuttery volgden met hunne wapenen naer willekeur.

Nog vóór den middag was de kolom in het dorp terug; al de wyven en kinders van *Stamprooi* stonden de burgersoldaten af te wachten en telden - deze met bezorgdheid, gene met hygende nieuwsgierigheid - het getal der wedergekeerden, ten einde met behulp eener *subtractie*, het getal gesneuvelden te vinden! Zoohaest zich eventwel de klapschotels met eigene oogen overtuigd hadden, dat er geene dooden, zelfs geene gekwetsten waren, stoven zy naer huis en mompelden binnensmonds over hare teleurstelling:

Dat was wel der moeite weerd om zooveel beslag te maken!

Ondertusschen rukte de kolom voort, in geslotene ryen, tot voor de deur van den *Scholtis*, die - om een staelken van zyne welzegkunde te geven - de volgende aenspraek hield:

‘Dappere mannen van *Stamprooi*! Voor de duizendste reis hebt gy getoond, dat de stem van uwen *Scholtis* niet te vergeefs eenen oproep doet aen uwen moed en aen uwe bereidwilligheid! Gy stelt een onbeperkt vertrouwen in uwe overheid; en zy reket op u, telkens dat ons grondgebied bedreigd wordt. Persoonen en goederen staen onder onze bescherming en onze pligt is geen ydel woord: wy beseffen denzelven en komt het er op aen onzen pligt te doen, dan staet ons de gemeente ten dienste!

Gy hebt oneindig veel beleid getoond, op den nachtelyken togt, en hadden de roovers en baenstroopers niet het hazenpad gekozen, gy zoudt hun getoond hebben, dat gy de wapenen des noods weet te gebruiken! Zyn zy eventwel aen de magt onzer wapenen ontsnapt, de wet waekt en zal de booswichten weten te treffen met het zwaard der gerechtigheid! Betrouwt op de hooge overheden; zy kennen ook hunne pligten en zullen ze uitoefenen! Keert in uwe haersteden terug; eet, drinkt, werkt en slaept

in rust! de vyand zal *Stamprooi* vlugten als eenen oord, waer hy niet ongestraft personen noch goederen aenrandt!’

Hy eindigde met een bewys, hetgeen dieperen indruk op hun gemoed maekte dan al het voorgaende.

‘Gaet, zegde hy, met eene zachte stem, aenstaenden zondag 's achtermiddags in de *gouden koornbeurs* en drinkt er eene halve ton bier op myne kosten en gezondheid!’

Leve de *Scholtis*, riep de gewapende magt! zy ontbond zich en elk ging naer zyn huis.

Met deftigheyd stapte de dorpsvoogd tot den *Drossaerd*, las hem het verslag voor, en toonde hem de overtuigingstukken, bestaende in twee schietgeweren, welke de *Drossaerd* met des te meer genoegen terugkreeg, daer hy aen dezelve zyn leven niet alleen, maer nog dat van *Anna* en *Bert* te danken had. Hy prees den *Scholtis* wegens de neerstigheid, welke hy had aen den dag gelegd en spoorde hem aen tot de meest mogelyke waekzaamheid ter beveiliging van personen en goederen.

Gelukkiglyk was de wonde van den gryzaerd weinig gevaerlyk; de verlichte zorgen zyner dochter en de vreugde, welke hare tegenwoordigheid baerde, bragten hem weldra op beterhand.

Niet minder gunstig vertoonde zich *Bert's* toestand; zyn yzeren lichaemsgestel zegepraelde in korten tyd over het zedelyke lyden.

Anna, ofschoon fel geschokt, putte haer heilzaamste geneesmiddelen in de herstelling haers vaders en haers redders.

VIII Hoofdstuk.

Na den mislukten manslag.

Die in zyn jeugd,
 Het pad der deugd
 Heeft ingeslagen;
 Die 't goede doet,
 Slyt welgemoed
 Zyn oude dagen.

VAN ALPHEN.

Wanneer de vluggende *Teuten* bemerkten dat zy niet meer achtervolgd werden, bleven zy staen; na eene poos keerden zy eenige stappen terug en vonden eerst de twee makkers; dan stapten zy gevierden tot naby het slagveld en geenen vyand meer ontwarende, gingen zy den staet hunner verliezen opnemen. *Onversaegd* bevond zich in een deerlyken toestand. *Slim* gaf geene teekenen van leven meer en met de neusgestellen van *Fyngereuk* en *Vooraen* zag 't er zeer schamel uit. *Koob Joosten*

was reeds op de been, en morde tegen den Teutenstiel: het scheen dat het Teutenvormsel hem eenen walg had ingeboezemd tegen het *Teutendoopsel!*

Er bleef geene tyd over om zich lang te bezinnen: de ongekwetsten namen den gesneuvelden en de gekwetsten op hunne ruggen en trokken met stillen trommel naer den *Gouden Leeuw*, waer zy nog aenkwamen, vooraleer iemand hunne afwezigheid bespeurd hadde, zoo geheimnisvol waren vlugt en vervolging beleid geworden.

Nauwelyks waren de wonden van *Onversaegd*, *Fyngereuk*, *Joosten* en *Vooraen* verbonden, of men begon raed te houden over het vraegpunt; wat men baes *Joos* en *Liesbeth* op den mouw zou spelden! Als men het daeromtrent eens was, ging eene der *Teuten* den baes en het wyf opkloppen. Zy kwamen beneden en *Fyngereuk*, met zynen bepleisterden neus, begon het volgende verkorte verhael:

Wy hielden ons met kaerten bezig, tot ongeveer twee ure van den morgend; menigmael hadden wy *Bert Siemen's* heen en weêrgaen bemerkt en eindigden met zyne bewegingen in het oog te houden. Hy begaf zich iederen keer of naer *Anna's* slaepkamer of naer de schuer! Wy konden ons geen gedacht vormen van dat heen-en-weêrgaen; maer *Koob Joosten*, die zich buiten de deur had begeven, kwam ons eensklaps zeggen, dat hy twee mannen met een meisken had zien vlugten, een uwer peerden medenemende! Wy achtervolgden hen uit genegenheid uwaerts; maer wanneer wy op het punt waren hun den geroofden buit te ontnemen, stelden zy zich in tegenweer; maekten gebruik van schietgeweren waervan zy zich voorzien hadden: *Siemen* en *Schoutesen* werden doorschoten! Deze dubbelde moord bragt verwarring onder ons, waervan de twee kerels wisten gebruik te maken om ons te doorkappen en te doorkerven. Wie by *Bert Siemen* was, weten wy niet; maer hetgeen waerschynelyk voorkomt, is dat het eene kerel moet zyn, dien Bert heeft weten in

huis te brengen om zyne ontwerpen te helpen uitvoeren!

Zoodra dit verhael ten einde was, liep *Liesbeth* naer *Anna's* slaepkamer en *Joos*, naer den peerdenstal en van daer naer de schuer. De eerste kwam aenstonds terug en was bezig met zich de gryze hairen uit het hoofd te trekken, zy gaf zich aen een volslagene wanhoop over, wanneer *Joos* binnentrad. Deze had aenstonds alles begrepen; want ook hy had den *Drossaerd* herkend. Het verdwynen van *Anna* schreef hy aen dien ambtenaer toe en besloot daeruit, dat hy het meiske moest onderrigt hebben nopens het slach van lieden, die den *Gouden Leeuw* bezochten. Hy nam zyne ontroostbare wederhelfte ter zyde; sprak haer hoop en moed toe, dan ging hy eenige bevelen geven aen de knechten en arbeiders, opdat zy zich in de keuken zouden houden, terwyl hy in woordenwisseling ging treden met de *Teuten*.

Deze maetregelen van persoonlyke veiligheid genomen zynde, begaf zich *Joos* andermael in de kamer en begon daer - op eenen toon, dien hy niet gewoon was te nemen - aen de klanten te verklaren, dat het vlugten of ontvoeren van *Anna* door *Siemen* en deszelfs hulpgenoot en hunne pooging om haer te verlossen loutere verdichtsels waren; dat hy hen verantwoordelyk stelde voor alles wat het kind zou overkomen of mogt overkomen zyn en hy hen verdacht hield van beide - *Anna* en *Siemen* - om het leven gebragt te hebben!

Joos durfde in dezen zin spreken, eensdeels omdat *Slim* dood, en *Onversaegd* magteloos was; ten anderen, omdat hy den ontworpen aanslag op den vreemdeling daeruit had opgemaakt, dat hem *Slim* gewaarschuwd had met de woorden: gy zult dezen nacht hoorende doof, en ziende blind zyn! Iets wat *Joos* verders giste en als den boozen geest vreesde, was van in aenraking te komen met den *Drossaerd* van *Overspelt*; daerom spande hy zyn geschut dermate, dat hy zyne onwetendheid als redmiddel konde voorwenden.

Wat er ook van zy ofte niet, de *Teuten* begonnen de verontweerdigden te spelen en namen 't eveneens op een hoogen toon. Wanneer hun *Joos* eventwel kortom verklaerde, dat zy slechts eenige oogenblikken uitstel hadden om hunne gewonde en het lyk van *Slim* buiten den *Gouden Leeuw* te brengen, dan daelden zy een geheele *Octave* lager. Zy hielden eene kortstondige beraedslaging waervan 't gevolg was dat de *Teuten* naer den kant van *Kinrooi* door de bosschen verhuisden. Onderwege vonden zy middel om, met behulp eener spade, een graf te geven aen het lyk van *Slim*. Tusschen braemstruiken en distelen ging het geraemte van den godtergenden valschaerd rusten! De schaduwe der eik - den boschgod onzer roemryke voorvaders - verkoelde nooit het plekje gronds waer de zwartgallige *Slim* gedoemd is zyne beenderen te samen te rapen, als hem het laetste trompetgeschal ten oordeele zal roepen!

Te *Kinrooi* had zich alreede het gerucht verspreid, dat er naby *Stamsprooi* een gevecht was voorgevallen tusschen den *Drossaerd* en eenige *Teuten*. Zy achtten er zich niet veilig en nog eer de zon zich in 't Westen verborg, waren onze kerels op den regten *Maesoever* in veiligheid! Daer genas *Onversaegd* langzamerhand van zyne wonde; daer waren weldra de neuzen van *Fyngereuk* en van *Vooraen* in hunnen natuerlyken staet, ofschoon de rotting van *Bert* altoos een spoor van zynen overtogt op dien van den eersten liet. *Vooraen* werd sedert dien wel eens spitsgewyze *spits* genoemd, omdat zyne anderzins spitse neus was plat geworden.

Eenige maenden lang hoorde men noch van stelen, noch van moorden, noch van afzetten op den linken *Maesoever*.

Ongeveer drie weken na het gevecht in het bosch, bevonden zich drie personen te samen in een fraei vertrek van *Overpelt's* aenzienlykst huis. Een gryzaerd zat in eenen zetel, welke tegen het venster geschoven was; van tyd tot tyd verhief de ouderling zyn verbleekt gelaet en belette de ondergaende zon. Dan

murmelde hy by zich zelven: ‘zoo ook verdween eens myn aerdsch geluk; en gelyk de zon morgen vroeg met nieuwen glans boven de kimmen ryst, even zoo is myn geluk herrezen! Maer waerom moet ik alleen dat geluk smaken? Waerom mogt de deugdzame nooit haer kind wederzien?’ Aldus mymerende, ontgleed een stille traen aen des gryzaerds oog! Maer eensklaps viel zyne oogstrael op een engelachtig wezen, dat aen de overzyde der venster zat te breijen, en dan kwam eene glimlach, waerin een zalig genot stak, om 's mans mond spelen!

Sedert een geruimen tyd had men sprakeloos gezeten; de grys smaekte te veel inwendig genot om het plegtige zwygen te onderbreken. Het meisken zag op haer breiwerk, omdat zy bemerkte had dat een jonge mensch, die tegenwoordig was, haer met een byzonder welgevallen gadesloeg.

De lezer heeft alreede de drie persoonen geraden: Het waren de Drossaerd, zyne dochter *Anna* en Bert Siemen, die *Stamprooi* hadden verlaten om het ouderlyke huis te gaen betrekken.

De Drossaerd brak eindelyk het lange stilzwygen.

Anna, myn teedergeliefd kind - zegde hy - gy vraegt my niet eenmael naer uwe moeder zaliger, naer datgene wat uwe kinderjaren betreft. Ik besef uw stilzwygen: gy vreest dat ik nog niet in staet ben om die stof aen te raken! Gy vergist u, myn kind, aen mynen staet; op mynen boezem wegen deze herinneringen als een geheim, waarvan hy zich moet ontlasten! Wel is waer, de boef had my zyn mes zoo dicht by het hart geplant, in het bosch, dat het geene vingerbreedte scheelde of, in een en hetzelfde oogenblik, vondt en verloor gy uwen vader! Dat gy en ik, voor 't overige, nog in leven zyn, hebben wy aen dien braven jongen daer - op *Bert Siemen* doelende - te danken! Vader en dochter wierpen te gelyk hunne blikken op den *Teut*, die het hoofd had opgebeurd, als hy op zynen persoon hoorde doelen; het ware moeijelyk geweest te beslissen of de dankbaerheid des eenen dan wel het teedere gevoel der andere het meest in die

blikken doorstraelden. De onverschilligste kon niet koelbloedig blyven, als hy *Bert's* mannelyk gelaet belette, waerop sedert drie weken zorg, wroegingen, schaemte en eene heete koorts verschrikkelyke verwoestingen hadden aengerigt. Zoo groot was de aendoening des Drossaerds, dat hy eene poos lang niet kon spreken; dan zynen moed verzamelende, zegde hy:

Gy ook, myn brave vriend, kom, zet u naest my, luister; want alles wat *Anna* en my aengaet, kan u niet onverschillig zyn.... dat heeft uw gedrag bewezen. Myne stem is nog zwak; ik mag niet luid spreken en nogtans moet ik *Anna* datgene openbaren, wat haer van zoo naby aengaet en zy zooveel belang heeft te weten!

Bert Siemen nam oogenblykelyk plaets naest den grys en nadat *Anna* te vergeefs haren vader gesmeekt had om de openbaringen nog eenige dagen uit te stellen, legde zy haer breiwerk ter zyde. De Drossaerd begon in volgender voege:

‘Het is nu byna vier en twintig jaren geleden, dat ik in den echt trad met *Josephina Van Gemert*, een ouderlooze, deugdzame en ryke dochter. Alreede had ik mynen vader in het Drossaerdsambt opgevolgd; zoo dat én goederen én ambt ons een ruim bestaen opleverden. Er bleef ons anders niets te wenschen overig dan dat ons huwelyk met eenige telgen gezegend werde. Slechts na twee jaren kwaemt gy ter wereld; met meer dan moederlyke teederheid - en deze woorden zeggen alles - omringde de deugdzame gezellin myns levens uwe wieg. Zy was jaloersch van hare *Anna*, tot zoo verre dat niemand u mogte zuigen, bezorgen noch bewaken dan zy alleen; by dage, even zoo weinig als by nachte, verliet zy haer kind! Gy waert eene perel van schoonheid en welken glans zette de moederlyke liefde aen die natuergaef niet by? Hoe groeide dat teeder gevoel met elken dag aen, als het langzaam waarschynelyker werd dat gy alleen zoudt blyven om de ouderlyke liefde ongedeeld te genieten? De moeder, die maer teeder van gestel was, scheen een nieuw leven te putten uit het

bestaen harer dochter. Myn geluk kende noch einde noch maet, als ik myne dierbare gade zag herbloeijen, als de bloem waerop de verkwikkende dauw zyne heldere droppelen heeft uitgegoten!

Van uw derde jaer waert gy een tamelyk ontwikkeld kind voor uwe jaren en vergdet andere zorgen. Onder de bewaring en de zorgen eener kindermeid geplaetst, mogt gy loopen, spelen en uwe krachten ontwikkelen.

Het zal welhaest achttien jaren geleden zyn, dat gy, eenen zondag achtermiddag, aen de hand der kindermeid uitgingt. Dien dag was ik juist ambtshalve afwezig en uwe moeder, een weinig onpasselyk zynde, had zich te bedde gelegd.

Tegen het invallen van den avond, kwam de kindermeid naer huis geloopt: haer hoofdhaar golfde om den hals; haer aengezigt was opgezwollen van 't schreijen, zy gaf al de teekenen der uitzinnigste wanhoop! In een woord, zy was alleen! Op de vraeg uwer moeder: waer is myn kind, waer is *Anna*? verhaelde de bewaerster, al snikkende, dat zy met het meiske was gegaen tot op het einde des dorps waer zy had staen zien naer eene dansparty, terwyl gy naest haer hadt gespeeld. - De ongelukkige! zy had zich door het dansen laten verblinden! - dat zy na eenige oogenblikken kykens, u niet meer naest zich ziende, was gaen zoeken met geheel het gezelschap, hetgeen op haer geschrei toesnelde. Wanneer al deze poogingen vruchteloos bleven, was zy eindelyk naer huis gekomen om van het voorval konde te doen, na alvorens eene vriendin bedektelyk herwaerts te hebben gezonden, die bspieden moest of het meiske somtyds niet alleen huiswaerts gekeerd was!

Gy kunt ligtelyk denken in welke gesteldtenis zich uwe moeder bevond, by dit verhael! Verscheidene keeren viel zy in onmagt en gaf alle teekenen van zinnelooze wanhoop! Men deed haer hopen, en zy hoopte. In aller yl werd ik naer huis geroepen: ik kwam aen met de wanhoop in het hart en moest eenen glimlach van vertrouwen op de lippen dwingen te komen! Ik gaf

oogenblikkelyk de omstandigste bevelen om alle waters, putten, bosschen en vennen af te zoeken! Er vertrokken boden naer alle dorpen en steden, op eenen afstand van tien mylen in het ronde; ik moest te huis en overal zyn; ik nam myne troostelooze gade mede, in de hoop dat de beweging een heilzamen invloed op haer gestel zou uitoefenen!

Overall werd uw verdwynen kenbaer gemaakt: door de priesters in de kerken; door de staetsdienaers op d'openbare plaetsen, met uitlooving eerst van 5,000 dan van 10,000 guldens belooning voor dengenen die u zou t'huis brengen of maer aenwyzen. Niettegenstaende deze zware belooning - welke ik later nog verdubbelde, verviervoudigde - verliepen dagen achter dagen en zwollen aen tot weken! tot maenden!

Ik poogde myne ontroostbare echtgenootte op te beuren, te verstrooijen, haer hoop en vertrouwen in te boezemen! Te vergeefs, te vergeefs! De slag was te hard gevallen op het gevoelige gemoed! Als uitzinnig en wild rondstarende, sprak zy geene andere woorden dan: *‘Wat hebt gy met myn kind gedaen? Waer is myn kind? Geef my myn kind weder!’* De eerste slag had haer verstomd, hare droefheid was te innig, te diep gevoeld! Zy stortte geen enkelen traen, en zes maenden na uw verdwynen, *Anna*, was ik van moeder en kind beroofd! Ik stond alleen in de wereld, en had my de onwrikbare, de halsstarrige hoop van u eens weder te zien niet ondersteund, zoo zou ik ook al sedert langen tyd op het kerkhof liggen! Achttien jaren lang zocht ik met hoop en moed: by dage verzon ik middels om u te ontdekken; by nachte verscheent gy my in myne droomen! Myne verbeeldingskracht schiep zich eene *Anna*, een kind, en omtooide hetzelve met alle de gaven waervoor een schepsel vatbaer is! Deze droomscheppingen onderhielden, of liever beurden mynen moed op. Het droombeeld wordt eene wezenlykheid, als hetzelve geschikt is om ons leven met een innig gewenscht geluk te vervullen! Het scheen my onmogelyk dat ik van de wereld zou

scheiden zonder myne *Anna* te zien! Dat myne haren eventwel vóór den tyd reeds grys zyn; dat myn aengezigt met diepe groeven doorploegd is, zyn sprekende bewyzen, dat uw verlies ook menigen dag myns levens heeft vergiftigd! Thans zyt gy aen myne liefde teruggeschonken; de Hemel heeft myn gesmeek verhoord; ik herleef in u, myn kind! en - voegde hy rap by - in onzer beiden weldoener! In plaets van één kind vind ik er twee; want gy, myn zoon, zult ons nooit verlaten, hoop ik!

Deze woorden uitende, vatte de grys eene hand van *Anna* en eene van *Bert* en hield ze in de zyne gesloten, terwyl zilte tranen langs zyn eerbiedwaardig gelaet afstroomden!

Ook *Anna* wydde, onder dit verkorte verhael, menig heeten traen toe aen de geliefde moeder, die het verlies haers kinds zoo diep betreurde en met eene zoo vroegtijdige dood bekocht. *Bert* kon by zooveel rouw niet ongevoelig blyven en de tranen der drie vrienden vloeiden te gelyk: zy vormden als een gemeenschappelyken vriendschapsband. De gryzaerd liet hen eene poos aen zich zelve en aen hunne herinneringen over. Dan hernam hy: Zekerlyk kinders, heeft de baes uit den *Gouden Leeuw* kennis gehad van het verlies myns kinds! Maer die verstoffelykte ziel - hoe begeerig hy ook ware naer geld! - had de ydelheid van het aerdsche woekeren gevoeld! Hy vond eene engelin op zynen weg: hy nam u, *Anna*, eerst aen, omdat het zyne gade begeerde; en al aenstonds hechtte hy zich aen den geroofden schat vast. Uit ikkigheid beroofde hy my van myn kind, van eene teederbeminde echtgenootte en van de rust myns levens! Dat God aen den booswicht vergeve, gelyk ik 't hem doe; maer hy zal strenge rekenschap geven voor den regtersstoel van Hem, Die alles weet!

Anna was al te dankbaer jegens hare voedsterouders om dezelve niet, zooveel als 't in hare magt was, te verontschuldigen:

Lieve vader - zoo onderbrak zy hem - *Joos* en *Liesbeth* hebben my, gedurende achttien jaren, zoo ouderlyk behandeld, zoo innig

bemind - *Liesbeth* voornamelyk - dat gy het hun wel moogt vergeven myne aenwezigheid in hun huis te hebben verdoken! Er was een groote voorraad van verknochtheid noodig om den uitgeloofden schat te weigeren, ten einde een vreemd kind te behouden. Zy verlostten my eerst uit de handen der *Zigeuners*; zy omringden myne kinderjaren met de teederste zorgen; zy deden my, zelfs boven myn vermoedelyken staet leeren en onderwyzen, in al datgene wat een deugdzaame dochter moet weten. Nog niet tevreden met alle deze weldaden op het hoofd eener vreemdelinge te stapelen - en wat was ik anders voor hen dan eene vreemdelinge? - geven zy my al hunne have en goederen! Onze redder daer - op Bert doelende, en een plotselyke gloor kwam over haer gelaet loopen - mag en zal u zeggen, of *Liesbeth* ooit gedoogen wilde, dat ik eenigen slavelyken arbeid deed! Dat hy u zegge, lieve vader, hoe verrukt, hoe dankbaer zich *Liesbeth*, myne voedstermoeder, als ook *Joos* toonden, als my onze vriend *Siemen* van een onvermydelyke dood redde! Dat op dit oogenblik de brave vrouw onder de kwellingen en den rouw, ten gevolge myns verdwynens, niet bezwykt, weet gy de oorzaak daarvan? Het is omdat zy zich nog meer over myn tegenwoordig geluk verheugt, dan zy myn verlies betreurt!

Anna had deze woorden met zooveel vuer uitgesproken, dat zy, als van haren zetel gerukt, regt stonde in eene redenaers houding; het was de onschuld, welke uit dankbaerheid pleitte ten voordeele harer weldoeners, voor haren vader in wien zich de strenge gerechtigheid vereenzelvigde. Zy was schoon, verneven, goddelyk in deze houding; eene hemelsche majesteit scheen haer te omstralen. De Drossaert, als in verrukking, sprong op van zynen zetel en sloot haer in zyne armen; hunne tranen vermengden zich en nogmaels heerschte eenen tydlang een plegtig zwygen! Eindelyk zegde de Gryzaerd tot *Siemen*:

Myn vriend, ik vraag u om verschooning; maer myn geluk is zoo groot dat het overloopt en uw hart is geschapen om zich over

eens anders geluk te verheugen; vooral indien het menschen zyn gelyk ik en myn kind voor wie gy zooveel gedaen hebt!

Ziende, dat *Bert* te fel getroffen was om eenig woord uit te brengen, ging hy voort - tot *Anna* sprekende - die hare plaets had hernomen:

Gy, myn kind, spreekt voor lieden, die, gedurende achttien jaren, uwe weldoeners waren; dit bewyst my, dat gy een gevoelig en dankbaer hart onder uwen boezem draegt. Weet gy nogtans wel, dat de edelmoedig- en belangeloosheid van *Joos Houben* - ik zwyg van zyne vrouw - my zeer verdacht voorkomen?

Waerom dan *Vader*, vroeg *Anna* met een soort van verbazing?

- Omdat *Joos* te gelyker tyd vernam welke prys op uwe wedergaef gesteld was en wiens dochter gy waert. Ik heb redenen om te gelooven, dat *Joos* u heeft willen bewaren als een pand van straffeloosheid, in een gegeven geval. *Joos'es* huis was, sedert dertig jaren, de schuilplaets van eene uitgestrekte bende! Vergeef het my, myn vriend, zegde hy tot *Bert*, wiens hand hy vastgreep, dat ik voor de laetste mael droevige herinneringen voor den dag roepe; maer eens moesten deze uitleggingen plaets grypen: ik peins dat zulks niet te vroeg kan geschieden! Achter deze nevenbemerking, welke met diepe aendoening geuit werd, ging de man voort:

Joos, die zynen toestand begreep, zegde ik, hoorde tevens welke prys op uwe wedergaef gesteld was en wiens kind gy waert! Hy zou waerschynelyk wel de 10,000 guldens meer geliefkoosd hebben dan u, *Anna*; maer die stofziel beminde zyn hoofd nog meer dan het geld. Indien ik hem ooit als medepligtige had vervolgd, zoo zou hy gepoogd hebben zich door u te redden! daer hebt gy den sleutel van het raedsel. *Liesbeth*, de bazin, was onbekend met hetgeen in haer huis omging, en bygevolg, onschuldig. Ik dank den Hemel, dat gy deugdzaam zyt gebleven, in 't midden der ondeugd.

Anna had menigmael gehuiverd onder dit verhael; want voor den eersten keer, vernam zy wat de *Gouden Leeuw* was. Nu kwam de geboekte droom haer in't geheugen; zy smeekte den vader om vergeving voor *Joos* en *Liesbeth* en spoorde hem aen om hen uit den *Gouden Leeuw* te trekken. O, red hen vader, riep zy uit, terwyl zy de handen te samenvouwde en in eene smeekende houding voor den gryzaerd op de kniën viel, hem de voeten omarmde en eenen tranenvloed stortte! De Drossaert rigtte zyne dochter op, en als zy weêrom gezeten was, ging hy voort:

Als ik u, met behulp van onzen braven vriend, Siemen, uit den *Gouden Leeuw* wegrukte, maekte ik van myn vaderlyk regt gebruik. De dankbaerheid zegt tot my: ‘vergeet dat de menschen uit den *Gouden Leeuw* uw geluk eens in den grond boorden, toen zy uw kind verdoken! Maer wet en plicht gebiedten my de misdadigers te straffen. Wil *Joos* aen de verdiende straf ontsnappen, dan toone hy door zyn toekomstig gedrag, dat hy een treffelyk man wil worden; dezen wenk zal ik hem geven. Spreken wy thans van iets anders: over twee dagen, heb ik eenen vriend naer den *Gouden Leeuw* gezonden met eene wel voorziene beurs om de menschen voor uwe opvoeding schadeloos te stellen. Weet gy wat zy hem geantwoord hebben? Dat zy geen geld aennemen zouden, omdat zy zich voor hunne kosten ruimschoots schadeloos gesteld achten door de gelukkige oogenblikken, welke gy hun bezorgd hebt.

Joos, in 't byzondere heeft bygevoegd, dat uwe voorbeeldige deugden hem *meer dan ooit* de deugd hebben leeren hoogachten en verkiezen boven alle de aerdsche goederen! Dat zy, dien ten gevolge, de nering willen opgeven om in stilte te leven. Voor eenigste gunst, smeekten zy om op de bruiloft te mogen komen, ingeval gy u in den echt zoudt begeven! By die gelegenheid zouden zy alles medebrengen wat u heeft toebehoord, benevens de akte van beschikking over hunne goederen.

Wat zegt gy van de echtgenooten *Houben*, myn vriend

Siemen, vroeg de Drossaert aen dezen laetsten, om reden dat hem de vraeg al te regtuit scheen om ze aen *Anna* regtstreeks te doen?

Wat ik daarvan zeg, gilde de jongman met eenen wanhopenden glimlach, heb ik het regt om aen den Heer Drossaert raed te geven? Is het my wel geoorloofd een gevoelen te uiten? Ik sta voor mynen regter, integendeel, en wacht zyn vonnis af!

- Ik begeer, dat gy uw gevoelen zegt, myn brave vriend! of liever ik bid u, om onzer vriendschapswille, zeg my wat ik van *Joos* en *Liesbeth* moet denken! Welk gedrag ik met hen moet houden!

- Gy begeert het, Mynheer Drossaert.....

- Zeg dan, myn vriend, viel deze hem in de rede!

- Gy begeert het zoo, myn vriend, ik zal gehoorzamen en myn gevoelen uiten met al den eerbied, welken ik u schuldig ben:

Liesbeth is een goede en onschuldige vrouw, die nooit, aen wien 't ook zy, kwaed deed. Zy zou zelfs een voorbeeld van deugd geworden zyn, ware hare man deugdzaam geweest. *Joos*, door den omgang met booswichten, werd valsch, huichelachtig en boosaerdig! De geldzucht was zyn heerschende plaeg: voor geld was hy bereid geweten, eer, alles op te offeren! Nogtans bleef hy altoos voor *Liesbeth* een goed echtgenoot en voor *Anna* een zorgvuldig vader. Trek beide uit dat dievennest - den *Gouden Leeuw* - waer zoo menige aanslag tegen personen en goederen gesmeed werd! Waer zoo menigmael de bende zich te samenrotte; waeruit zy vertrok om te gaen plunderen en rooven! Indien *Joos* onbezorgd zyn brood mag eten en met deugdzame lieden omgaen, dan zal hy zelf deugdzaam worden. Dat *uwe dochter* hunne erenis aenname en het bedrag uitdeelde aen de bestolene, aen armen en ongelukkigen, dat zou myn gedacht zyn!

- Ik omhels *uwe wyze* van zien, hernam de Gryzaerd, en zal poogen *Joos* en zyne vrouw uit hun bedryf te trekken; de bestemming welke gy aen hunne goederen zoudt willen zien geven,

is de eenigste, die met de strenge regtveerdigheid overeenstemt. Dat gevoelen doet u eer aen, myn vriend; maer hunne gifte hangt van eene voorwaerde af: zy zullen de akte van uitersten wil, op den dag van *Anna's* vereeniging, medebrengen; het zal hunne bruidschat zyn. Tot hiertoe ben ik over uwe raedgeving dermate voldaan, dat ik u nopens eene zaek van hooger gewigt ga raedplegen: gy zult my helpen eenen jongman zoeken, die in staet zy *Anna's* geluk te verwezenlyken, als zy hem hare hand en haer hart schenkt.

- O, om Godes wille, onderbrak *Siemen*, die *Anna* zag vuerrood worden, zonder de oorzaak te kunnen gissen, o! vraeg my geenen raed aengaende *uwe* deugdzame dochter! Spreek haren naem niet uit in myne tegenwoordigheid! Wat kan er gemeens zyn tusschen de deugd zelve en my! Vergeet gy dan dat ik *Waeghals*, de *Teut*, de *roover* ben! Plaets uw vertrouwen elders; ik ben hetzelfde niet weerdig! Zoolang als zy de dochter van *Joos Houben* was, durfde ik op haer peinsen! Ik aenzag haer als een weldoende wezen, waeraen ik het sprankje goeds dat in my is weêrgekomen, verschuldigd ben! Gy, myn waerde heer, die altoos het pad der deugd hebt bewandeld, kunt mynen toestand niet beseffen! Nu ik den afgrond begin te zien, waerin ik jaren lang gedompeld lag, begryp ik eerst welke onoverschrydbare afzonderingslyn er tusschen u, tusschen uwe dochter en my getrokken is! O noem haren naem niet meer!

Onder het uitspreken dezer woorden, steeg 's jongmans bloed naer het hoofd; zyne oogen gloeiden, zyne lippen verbleekten en beefden. Nauwelyks was hy eventwel ten einde of de krachten schenen hem plotselings te verlaten! zyn hoofd viel op de borst: zyne armen hingen slap langs het lyf; geheel dat yzeren lichaemsgestel zonk te samen onder den last der wanhoop!

Vader en dochter sprongen te gelyk regt om *Siemen* ter hulpe te snellen; *Anna*, door eene ongekende vrees bevangen, bleef onbewegelyk voor den jongman staen en wierp op haren vader

een smeekenden blik, als wilde zy hem doen verstaen, dat hy toch den jonden mensch zou sparen.

De Drossaert scheen deze smeeking niet te willen zien noch verstaen; hy was een al te fyn menschenkenner om niet te vermoeden, dat *Bert's* gevaerlykste vyand niemand anders was dan *Bert* zelf; dat men geene wonden geneest met ze te verbergen. Hy was tot den jongman gegaen, had zyne bevende hand gevat en, hem styf in de oogen ziende, gesproken op eenen ernstigen toon:

- Myn vriend, het spyt my dat ik, eens voor altoos, uwe wonden moet openscheuren en uw hart doen bloeden; gy zult eventwel door myn verdere uitzigten oordeelen of deze uitlegging noodzakelyk was; luister liever!

Myn goede vriend, ik zou my zelven als eenen ellendeling aenzien, indien ik uw vorig gedrag slechts poogde te verontschuldigen; maer is het den dwalenden mensch wel geoorloofd zich strenger te toonen dan de Almogende, Die zich laet bewegen door een rouwmoedig hart? Uw leedwezen, dat zoo vrywillig als opregt is, getuigt dat het voorbeeld der boozen u wel tot boosheid kon verleiden; maer ook had nauwelyks eene deugdstrael voor uw beneveld oog geglinsterd, of moedig poogdet gy den band te verscheuren, welke u aen de boosheid als gekneld hield! In uwe bekeering zelve, hebt gy een gevaerlyke klip te vermyden: zoo heilzaam als het leedwezen is, zoo verdervelyk is de wanhoop! Het eerste leidt tot redding, de laetste tot eeuwig verderf! Deze is een helsche ingeving; gene is eene dochter des Hemels, die den mensch zuivert voor de oogen Gods en voor de zyne.

Luister verder, myn vriend, (*Bert verhief het hoofd en wierp wilde blikken op vader en dochter*) Ik heb een beter gedacht van u dan gy zelf: weet gy waerom? Omdat ik - op myne stormvolle loopbaen - myn hart en dat van anderen heb leeren doorgronden! Ik hoorde uwe woorden op de heide, als gy met uwen goddeloozen broeder in gesprek waert....

- *Zwyg, o zwyg!* riep *Bert* uit - en hy poogde zyne hand op 's *Drossaerts* mond te leggen - die gedachte foltert my; myn broeder is dood, dat de bermhartige God hem vergiffenis schenke!

- *Zwygen*, hernam de gryzaerd met zooveel nadruk en op dien deftigen toon, waeraen *Bert* niet kon wederstaen, ik zou zwygen! Ja, indien ik myn eigene belangen en inboezemingen raedpleegde, dan beet ik my liever een stuk van de tong dan een woord te reppen van die droevige herinneringen! Voor langen tyd nog zou ik deze uitleggingen verschoven hebben; maer ik heb uwe inwendige kwellingen gadeslagen en langer wachten ware doodelyk voor u en voor.... dan zich onderbrekende, ging hy voort:

Ik ben beter onderrigt dan gy denkt, myn edelmoedige redder, hoort liever, gy zoowel als *Anna*: als gy, over drie weken, op de heide waert met uwen..... makker, bevond ik my niet verre van u en juist onder den wind. Ik hoorde uw gesprek, ofschoon gy u in eene wartael onderhieldt; gy schandvlektet het rooversleven met die brandende redenering welke door een vaste overtuiging alleen wordt ingeboezemd! En als ik u den wensch hoorde uiten van toch de gelegenheid te vinden om een goede daed te verrigten, dan ried ik reeds, dat gy niet langen tyd meer op den dwaelweg zoudt blyven! Myne gissing werd al aenstonds eene overtuiging, als ik u eensklaps hoorde uitroepen: 'Indien gy den naem van *Anna* nog ooit vastkoppelt aen dien van eenen roover, gelyk ik ben; indien hy nog ooit over uwe helsche lippen rolt; indien vooral een enkel hairken op haer hoofd wordt gekrenkt, ik zweer 't op de asschen onzer ouders; zoo zeker als ik *Waeghals* of *Bert Siemen* heet, dan verbryzel ik uw helschen kop tegen de steenen!' Gy hoort, myn vriend, dat ik wel onderrigt ben! Hoe gaerne had ik alsdan tot u gesneld om u eene vriendenhand aen te bieden! Hoe hoog reest gy dan in myne achting!

Voor hem, die nooit den invloed van slechte voorbeelden onderging, is 't zoo moeijelyk niet deugdzzaam te blyven; maer uit den modderpoel der euvelheden opstaen, dat veronderstelt een yzeren wil en een goed hart: van beide hebt gy doorslaende bewyzen gegeven! Juist bevond ik my op weg om de *Teuten* te beloeren; de *Gouden Leeuw* was my aangewezen als de schuilplaats der roovers; nog eenige dagen, en ik zou het onkruid in eenmael hebben uitgerot; myne maetregelen waren zoowel en zoo krachtdadig genomen, dat niet ééne zou ontsnapt zyn! By toeval hoorde ik uwe onderhandeling en peinsde: *daer is toch alreede eene, die nog wel niet op den weg der deugd is; maer die er toch weldra zal opgeraken!*

Ik wenschte u geheel en al af te luisteren, u te leeren kennen om er myn voordeel uit te trekken; myn peerd naderde de stemmen langzamerhand en geraekte plotselings in de moerassen; ik viel van het dier en weet verder niets. Als ik een beetje tot zelfkennis kwam, lag ik op een bed; *Anna* was by my; gy weet het overige!

Onder dit lange verhael, had *Anna* het aengezigt verborgen en snikte.

Siemen wilde spreken, maer de gryzaerd liet hem den tyd niet; hy vervolgde: wacht een beetje, myn edelmoedige redder, ik heb nog meer te zeggen; gy reddet tweemaal *Anna's* leven en het myne; telkens deedt gy 't met gevaer van het uwe. Eergevoel, dankbaerheid en pligtbesef gebieden my iets voor u te doen; gy wildet van zelve tot de deugd terugkeeren, duld dat ik u helpe in datgene, wat gy alleen te moeijelyk zoudt kunnen tot stand brengen. Gy hebt gedeeld van den geroofden buit, geef eens op aen wie en hoeveel aen ieder moet teruggegeven worden!

Siemen haelde eene lyst uit den zak, waerop dit alles alreede zorgvuldig stond opgeteekend, en gaf dezelve zonder spreken over.

Wel, myn vriend, wel, zegde de gryzaerd met aendoening; daarmede belast ik my.
Bereid u thans voor tot eene opregte verzoening met God; morgen zullen wy verder spreken over myne ontwerpen.

IX Hoofdstuk.**Dat heet ik gouden harten.**

Toon my zulken vriend en leg er
Cresus schatten neven; ik kieze den
vriend en lach met den goudklomp!

N.N.

Den volgenden dag, waren onze vrienden in hetzelfde vertrek vergaderd; ééne persoon bevond zich by hen: het was de dorpsheer, een man van ongeveer veertig jaren, wiens ernstig en kalm gelaet op 't eerste gezicht vertrouwen inboezemde. Met hem had *Siemen* den vorigen dag afgerekend; de jongman bad hem, dat hy by de laetste onderhandeling zou willen tegenwoordig zyn. *Anna* had zich met het gezicht naer het venster gezet, en slechts kon men haer zygezicht zien; want zy wenschte aen 't gesprek vreemd te blyven: zy wist dat hare naem onder hetzelfde moest gemengd worden.

De herder bekleedde eenen leuningstoel en had zich tusschen de twee jonge lieden geplaatst; hy scheen zich tot de rol van opletter te willen beperken en hield de oogen nedergeslagen.

Siemen's houding verried min of meer verlegenheid; maer op zyn gelaet heerschte eene wonderbare gelatenheid. Van tyd tot tyd wandelde hy met zyne blikken op den priester, op *Anna* en hield ze eindelyk met gespannen vrees op den Drossaert gevestigd.

Deze laetste zat juist tegenover de twee gezellen en scheen zyne denkbeelden te verzamelen. Eenen tyd lang hoorde men in het vertrek niets anders dan het eentoonige *tik-tak* van een staende slaguerwerk. Eindelyk verhief de gryzaerd 't hoofd, vestigde een vasten blik op *Siemen* en begon in volgender voege:

- Myn jonge vriend, gisteren hebben wy onze zaken slechts ten halven afgehandeld, of om beter te zeggen: gisteren hebben wy slechts ons met het verledene bezig gehouden; thans zullen wy over de toekomst handelen, laet my begaen en wil my niet onderbreken! Gisteren hebt gy uwe rekening met God, uwen Regter, afgedaen; daervoor waerborgt my deze deugdzame man - op den priester doelende - daarvan verzekert my uw edel gemoed. Ik belast my met alles weêr te geven wat ooit ontvreemd werd; en in deze weêrgaef put ik de grootste voldoening welke my ooit te beurt viel: zy schenkt my het zalige genot van my dankbaer te kunnen toonen jegens den man, die my en myne dochter tweemaal bewaerde en redde van een onvermydelyke dood! Op dit oogenblik komt gy my belangryker voor, dan dat gy nooit gedwaeld haddet; uwe vrywillige beternis, zal voor my de zekerste waerborg zyn van uw toekomstige volharding in de deugd! Myn vriend, sedert veertien dagen heb ik u zoowel als *Anna* in 't oog gehouden; de neigingen van u beiden bespied. De lucht is hier voor u niet gezond; gy beseft ligtelyk wat smart het my zal kosten van u en van *Anna* verwyderd te leven; nogtans zal ik leeren my aen de noodzakelykheid onderwerpen. Binnen

korten tyd gaet gy met my naer den overkant der Maes; daer zoeken wy een schoon en aengenaem verblyf, waer ik met u al de oogenblikken ga slyten, welke niet aen myne ambtsbezigheden moeten worden toegewyd! Daer zult gy, schier ongekend, voor het huisselyke geluk leven en een voorbeeldig echtgenoot en vader zyn. Myne hartewensch zal u daer vergezellen; want *Anna* zal uwe gade worden en de Hemel moge u een talryk kroost schenken....

- Nooit, nooit! riep *Bert Siemen* verwilderd uit! neen ik zal myn bevuilde handen nooit in die van de deugdzame *Anna* leggen! Nooit zal ik haer ten outer leiden! Nooit haer ontheiligen! Tusschen de deugd en de ondeugd kan geene gemeenschap plaets hebben! Nooit, o nooit, zal ik uw aanbod aenveerden!

En als of dit heldhaftige besluit te zwaer ware voo rzyne krachten, altans zonk hy uit den leuningstoel ter aerde, zyne oogen sloten zich toe; eene doodbleekte liep over zyn aengezigt: hy viel, letterlyk verbryzeld door den inwendigen kamp tusschen liefdegevoel en zelfsverloochening.

Anna had een luiden gil uitgestoten en was naer buiten gesneld! De *Drossaert* stond verstomd en kon niet aen de wezenlykheid gelooven van hetgeen hy nogtans zag! De priester hield den jongman alreede in zyne armen en bragt hem te bedde. Hy alleen wilde den zieken bewaken en merkte op, dat, in zulke oogenblikken en omstandigheden, de mensch de noodzakelykheid gevoelt van zyne oogen opwaerts te werpen! Meer dan twee uren lang bleef de priester andermael met den boeteling alleen, en niemand heeft ooit geweten wat er op dien plegtigen stond werde verhandeld. Wanneer de dienaar des Heeren het ziekebed verliet, kwamen hem vader en dochter te gemoet, met de grootste zorgvuldigheid vragende naer *Siemen's* toestand.

De geestelyke, die slechts op de zielsgesteldtenis dacht, antwoordde, met de zinsnede des Heilands: 'zulk geloof heb ik in Israël nog niet gevonden!' Dan het meisken aenstarende,

voegde hy voorbedachtelyk by, omdat zy ook balsem noodig had op de bloedende wonde: 'gelukkig moet de dochter zyn, die hy eens zal ten outer leiden!' By deze woorden drukte by 's meiskens hand in de zyne, vaegde met de andere een stillen traen uit het oog en in de diepste ontroering verliet hy 's Drossaerts huis.

Tegen den avond was *Siemen* genoegzaam hersteld om het bed te verlaten; de gryzaerd hield hem gezelschap, maer van de laetste gebeurtenissen werd geen woord meer gerept; zelfs vermeed de oude man al datgene, wat er de minste betrekking op had. Om den zieke niet van de noodige rust te berooven, verliet hy hem vroeg in den avond. *Bert* vroeg de noodige schryfbehoeften ten einde - gaf hy voor - eenige aenteekeningen te doen.

Na eenige vruchteloze poogingen ter uitstelling dezes werks, bezorgde hy het gevraagde en nam afscheid. Eene poos nadien verscheen een oppasser, de getrouwste dienaar des huizes, wien het uitdrukkellyk belast was, niet van den zieken te wyken noch hem uit het oog te verliezen.

Siemen zette zich aen eene tafel en begon te schryven; langen tyd hield hy zich bezig en worstelde tegen een heldhaftig besluit. Het sloeg middernacht op de huisklok, als hy zynen brief gesloten had. Dan ontkleedde hy zich en ging te bedde liggen. De oppasser viel in slaep en als *Siemen* zich wel overtuigd had dat de waker hem niet zou bespieden, dan verliet hy het bed, kleedde zich aen, legde den brief op de tafel, opende zachtjes het venster en sprong op straet! Daer viel hy op de kniën, verhief zyne blikken naer boven, waer twee wezens rustten, die hem zoo dierbaer waren; deed een laetste verzuchting tot God, waerin hy de namen van *Anna* en *weldoener* vermengde; dan sprong hy in een krampachtige beweging op; bedekte zyn aengezigt met beide handen en verliet het huis waerbinnen zyn geheel geluk verbleef!

Ongeveer een uer nadien, ontwaekte de oppasser en geen licht meer ziende in 't vertrek, naderde hy het bed en vond het ledig.

Wanhopig liep hy naer de keuken, beroerde de turfasschen, haelde een gloeiende vonk ten voorschyn, ontstak eene keers, keerde naer het slaepvertrek terug, vond het venster openstaen en ried wat er gebeurd was. Hy liep den Drossaert en *Anna* opwekken; in een oogenblik waren zy beneden, en stonden als verstomd, toen zy zich overtuigd hadden, dat de jongman het huis verlaten had. Nog wisten zy niet aen welke beweegredenen dit besluit moest worden toegeschreven, wanneer *Anna's* blikken op de tafel vielen. Zy wierp zich, om zoo te zeggen, op den brief, en ziende dat 't opschrift aen haren vader gerigt was, gaf zy hem denzelven, met een bevende hand en gespannen nieuwsgierigheid over.

In de grootste ontroering brak de gryzaerd het zegel en met een gelaet, waerop beurtelings verbazing, blydschap, vrees en hoop zich afwisselden, las hy den inhoud, verwyderde dan den oppasser en gaf het geschrift aen zyne dochter ter lezing over. Zie hier wat zy las:

Hartelyk geliefde en edelmoedige Weldoener!

'Uwe goedheden mywaerts vervullen myn hart met bewondering, met dankbaerheid; zy leeren my myne pligten kennen. Indien ik my met myn eigene oogen als weerdig genoeg konde aenzien om uw voorstel van heden aen te nemen, God is myn getuige, dat er geen gelukkigere man dan ik op aerde zou leven. Met bloedtranen beschrei ik myne voorledene dwalingen; *Anna* heeft my met de deugd verzoend, zy heeft my de oogen doen openen! Ware het nu genoeg om haer geluk te zekeren, dat ik my tot den slavenstand doemde, hoe geerne zou ik het slavenjuk op myne schouders leggen! Mogt ik myn geheel leven voor hare voeten kruipen, haren wil in hare blikken lezen; o, dat ware eene zaligheid voor my! Daeruit moogt gy nu opmaken, hoc hoog zy in myne achting en bewondering geplactst staet! Ik kan voor haer niets anders zyn dan eene dienaer, eene slaef! Aen my - booswicht nog over eenige dagen - biedt gy plotseling den

Hemel aen; neen, myn weldoener, die Hemel moet verdiend worden! Wees gerust, kan ik niet zoo hoog stygen als zy, noch als gy; ik zal minstens uit alle myne krachten poogen deugdzaam te worden: in myne oogen moet ik geregtveerdigd zyn, alvorens ik ooit tot u wederkeere.

Aen *Anna* heb ik myn besluit niet durven openbaren; ik wilde hare blydschap over het wedervinden haers dierbaren vaders niet stooren, in den twyfel of zy voor den ongelukkigen *Bert Siemen* een ander gevoel dan dat van vriendschap en dankbaerheid koestert. Zy zelve zal en moet myn besluit goedkeuren en keer ik ooit weder, dan hoop ik een beetje in hare achting te zullen zyn gerezen.

Een heiligen pligt heb ik te volbrengen; deze verzekering moet u de overtuiging opleveren, dat myn besluit onwederroepelyk is! Laet my diensvolgens begaen en vergroot, bid ik u, myne grievende smarten niet door edelmoedige, toch allezins vruchteloze poogingen om my van myn voornemen te doen afzien. Eene bede heb ik nog te doen, welke gy my niet zult afslaen: ik moet een langwylige reis ondernemen en bevinde my zonder eene duit geld; gy weet waer myne beurs is gebleven. Ik verkeer derhalve in de onmogelykheid van my zelven te verzorgen en eene aelmoes te geven. Gelief my, om Godes wille, eenig geld te doen toekomen. Den aenstaenden nacht, op slag van elf ure, zal ik te *Rothem* voor de kerkdeur staen; de bode, dien gy zendt, geve het onderstandsgeld af aen dengenen, die op zyne aennadering zeggen zal: 'geef eene aelmoes aen den boetenden zondaer.'

Zoudt gy een geleibriefken willen daerbyvoegen, dat zou my in vreemde landen zekerlyk hoogst van pas komen. Zeg, bid ik u, aen *Anna*, dat ik wenschte duizend levens ten dienste te hebben om het laetste nog voor haer ten besten te geven! Misschien zondig ik met het te peinsen, ik zwyg van het te schryven;

maer daerom is het niet minder waer, dat zy naest God de eerste plaets in myn hart bekleedt.

Zy, de deugdzame, wille myner in hare gebeden soms indachtig zyn.

Ik zou nog zooveel wenschen te zeggen, alvorens ik my van deze slaepkamer losrukke; maer ik moet mynen bewaker bedriegen om t'ontsnappen. Bekyf hem niet; kon ik heden niet vlugten, dan zou ik het toch morgen of later gedaen hebben. Ik zou zoo geerne uwer weerdig zyn, en om 't te worden, moet ik in myn besluit volharden.

Vaerwel, myn geliefde en edelmoedige weldoener! En *Anna* ook vare wel, tot wederziens, indien de goede God, wiens wenk ik volge, het zoo beschikt; aen zynen wil ben ik gansch onderworpen.

In allen gevalle ben ik, zoolang ik ademen zal,

Overpelt, Dezen nacht ten 11 ure.

Uw dankbare, ongelukkige en onweerdige vriend,

HUBERTUS SIEMEN.

Reeds had *Anna* dezen brief tweemaal overlezen, en nog altoos stond zy op het papier te staren, alsof zy van hare zinnen beroofd ware geweest. Met weemoed belette zy de betraende bladzyden; want ieder bevochtigde plek was een sprekende bewys van den worstelstryd, welken de heldhaftige jongman had moeten doorstaen, alvorens zyn besluit ten uitvoer gebragt werde. Als zy ten laetsten de wezenlykheid inzag van datgene, wat zy eerst als een droombeeld had aenzien, dan zegde zy met eene half bevende, half smeekende stem:

- Vader, gy zult aen zyne bede voldoen, niet waer?

- Daerop moogt gy rekenen, myn kind, geld en geleibrief zullen hem bezorgd worden. Ik begryp en eerbiedig zyn voornemen, laet hem begaen, hy zal deugdzamer en beter terugkeeren. Eerst bewonderde ik dien ernstigen man; thans bemin en acht ik hem byna zoozeer als u zelve. Zoek morgen vroeg

een geschenkje dat u toebehoord heeft, en hem aengenaem kunne zyn; ik zal het met de mynen te samenpakken en alles zal hem op plaets en ure overhandigd worden. Nu, myn kind, hebt gy kalmte en rust noodig zoowel als ik! By deze woorden drukte de vader eenen kus op het yskoude voorhoofd der knielende dochter.

Aenstonds snelde *Anna* naer hare slaepkamer, zette zich voor het gewoon werktafelken, waer zy zich 's morgens nog bevond als de zon alreede boven de kimmen was.

De Drossaert genoot evenmin rust; want hy vervaerdigde de noodige schriften; verzamelde een wel voorziene goudbeurs en sloot zoowel zyne als *Anna's* geschenken in een paksken.

Den volgenden nacht vertoont zich kalm; maer de hemel is met wolken overtrokken. Elf zware klepelslagen vallen op het metael, dat in den ouden kerktoren van *Rothem* hangt; elfmael weêrgalmt het doffe geschal tegen de Boschbergen en tegen den regten Maesoever; het verliest zich langzaam in de onafzienbare heiden van *Rothem*, *Dilsen*, *Eelen*, en *Neêroeteren*. Voor de ingangdeur der kerk vertoont zich een ryzig man; hy draegt eenen pelgrimsstaf in de hand, tegen welken de korrels van eenen roozekrans, by elke beweging, klateren. Eene poos staet hy rond te staren en poogt den duisteren sluijer te doordringen. Plotselings nadert eene vreemdeling de kerkdeur met verhaeste schreden; eene half versmoorde stem doet de woorden hooren: *geef eene aelmoes aen den boetenden zondaer!* De vreemdeling nadert en reikt met een bevende hand een paksken over aen den aelmoesvrager; grypt deszelfs andere hand en drukt ze in de zyne. Terwyl de pelgrim bezig is met het geschenk in zynen reiszak te steken, nadert eensklaps een tweede verschynsel, dat van den hoofde tot de voeten in eenen mantel gehuld is! Eene hand wordt hem toegereikt; hy grypt ze vast en voelt, dat men hem iets overgeeft.

Op dit oogenblik doorbreekt de maen den wolkenlujer, de drie personen erkennen zich, nogtans wordt er geen woord gewisseld!

De pelgrim, in wien men *Bert Siemen* weêrgevonden heeft, verwyderde zich met rappe schreden zuidwaerts. De Drossaert *Clercx* en *Anna* - want zy waren het - rolden weldra in een gesloten rytuig voorby *Eelen*, en *Maeseyck*; dan sloegen zy den weg in naer Overpelt.

Ten zuiden van *Rothem*, waer deze gemeente aen het grondgebied van *Dilsen* stoot, lag een armzalige boerenwooning, waerbinnen, achter een schamele houten venster, nog een flauw lampje brandde. Daer trok de pelgrim binnen en nam de geschenken in oogenschouw. By de wel voorziene goudbeurs, bevonden zich een paer brieven aen invloedhebbende personen te *Rome*, die vroeger zendingen hier te lande volbragt hadden. Tot zyn grootste genoegen zag hy, dat *Anna* ook zyner was indachtig geweest en eenige geschenken by die haers vaders gevoegd had. Voor het laetste bewaerde hy het voorwerp dat eene sidderende hand in de zyne had gestoken: het was een witte zyden doek zonder versiersels! By een nauwkeurig onderzoek, ontdekte hy dat de vier hoeken met borduerwerk prykten. Aen den eersten was hare naem kunstig gestikt; aen den tweeden stonden de letters H.S. omslingerd met een kransken van gedachtenisbloemtjes; aen den derden zag hy een eikentakje staen, in den vierden was met eene pen geschreven: *getrouw tot de dood toe!* Dezen doek stak hy op zyn hart; als een tooverbeeld zou hem dezelve ieder oogenblik herinneren, wat hy moest doen om harer weerdig te worden.

Menige warme traen droop op de dierbare voorwerpen, vooraleer zy in den reiszak en onder den boezem gleden. Dan viel hy op zyne kniën; stortte een vurig gebed tot God; smeekte om vergeving der zonden en de noodige gemoeds- en zielerust. Zoohaest als hy zich van dezen heiligen pligt behoorlyk had ge-

kweten, strekte hy de vermoeide ledematen op een strooileger uit; plaetste eenen steen onder het hoofd en weldra genoot hy een zachten slaep! Als 's morgens de zon boven den gezigtseinder steeg, was de pelgrim zoo verre naer den kant van *Maestricht* gevoorderd, dat wy hem uit het oog verloren hebben.

Goede en gelukkige reis, pelgrim, dat u die God op wiens bermhartigheid gy zoo vastelyk vertrouwt, bysta op de moeijelyke reis, welke gy ter afwassching uwer vlekken gaet ondernemen.

Maken wy hier de rekening effen met *Joos* en *Liesbeth*, die wy eenen tyd lang ter zyde hebben gelaten; en zien wy wat, achter het uildryven der *Teuten*, in den *Gouden Leeuw* gebeurde.

Weinige dagen na het ontvlugten van *Anna*, vernamen *Joos* en *Liesbeth* hoe zich geheel de zaak had toegedragen, eerst in den *Gouden Leeuw* en later in het bosch, alsmede de vereeniging van vader en dochter.

Op *Liesbeth's* aendringen, misschien ook om zich eenen schyn van onschuld te geven, verspreidde zich al aenstonds de zondeling mare, dat *Joos* de nering ging opgeven. En werkelyk, het uithangberd waerop, boven de ingangdeur, de bastaerdleeuw stond te pryken, werd ingetrokken; het mislukte meesterstuk viel onder de slagen van eene onverbiddelyke byl, en steeg in laeije vlam door de keukenschouw naer boven! Op de plaets waer, sedert meer dan dertig jaren, de Leeuw grynste, werd een plankje genageld, waerop te lezen stond: *Hofstede en landen te pachten voor half maert aenstaende*.

Een versch gehuwde pacherszoon bood zich aen, trof met *Joos* eene overeenkomst, ploegde, oogstte en zwoegde, jaer in jaer uit, van 's morgens vroeg tot 's avonds laet; hield zich aen den ouden slenter, zonder eene verbetering in te voeren, en won juist genoeg om zich met aardappelen, keernmelk, zwart brood en, op zeldzame dagen, met een stuk verkenvleesch te kunnen voeden en zich op eene spaerzame wyze te kleeden. Zou men daeruit

nogtans opmaken dat de hofstede te duer verpacht was; dan verkeert men in dwaling: men had *Anna* geraedpleegd en het lag in haren aerd niet, den zweet der werklieden te vergen. Maer hetzelfde verschynsel zal zich opdoen by elken pachter, die niet het minste plekje grond en de laetste minuet benuttigt; die niet ieder beproefde verbetering aenneemt.

Joos en zyne gade verlieten, in 't begin van Maert, den *Gouden Leeuw*, en sloegen zich voorbarig met de wooning te *Hamont* neêr, omdat de vrouw niet verre van *hare Anna* wilde verblyven! De baes was al te zeer aen herberg, gasthof, gewoel en geldversamelen gewend, dan dat het gelukkig stille leven de ydele plaets in zyn hart konde aenvullen. Ook verviel hy langzamerhand in een halsstarrige droefgeestigheid. Zyn bedenkelyke gezondheidstoestand plaetste hem in tegenwoordigheid der gevreesde, naer onmiskenyke wezenlykheid. Hy legde nog by tyds den ouden mensch - den gierigaerd, den huichelaer, den onverschilligen - af, wierp zich in de armen des godsdientes en stierf op het einde van den zomer 1787. Door geheel de gemeente, door allen die hem kenden, werd hy beschouwd, zooniet als voorbeeldig in zynen handel en wandel, toch minstens als navolgingsweerdig in zyn sterven. Door toedoen eener onbekend geblevene hand, werd eene grafsteen op de plaets gezet, waer de stoffelyke overblyfsels van *Joos* rusten. Weert men thans het gras en de netels weg, ter noordzyde van het sacristyn, dan kan men nog het volgende te samenrapen:

Hic Jacet Josephus Houben, pie qui obiit 27° Augusti 1787.

Quam non dedêre terena pacem, misericordia det divina.

*Sit ulli terra levis!*¹

1 Hier ligt *Jozef Houben* begraven, die zalig in den Heer ontsliep, den 27 van Oogtsmaend 1787. De goddelyke bermhertigheid schenke hem den vrede, welken de aerdsche goederen niet gaven.
De aerde zy ligt voor zyne asschen!

Nu bleef *Liesbeth* alleen, en wie weet of zy niet weldra haren echtgenoot naer de eeuwigheid zou gevolgd hebben, indien *Anna*, die haer nog altoos als eene moeder beminde en verzorgde, niet van heuren vader de toestemming hadde verkregen om het goede wyf tot zich te roepen. Nauwelyks had zy in 's Drossaerts huis sedert eenige dagen verbleven, of *Anna* bemerkte, tot haer grootste genoegen, dat de vrouw begon te herleven. En kon het wel anders zyn? Hare hartewensch was voldaan; zy mogt voor de rust haers mans en *Anna's* toekomstig geluk bidden. Verveelde haer het werkellooze leven, dan mogt zy zich zelfs nog met het huishouden bemoeijen. Menigmael sloop zy in de keuken om den pot naer den ouden trant te koken; deze kooksels mogt zy al hemelhoog verheffen, men kon zich eventwel aen de tafel overtuigen, dat de gewoone spyzen van den Drossaert niet zonder bekoorlykheden bleven voor 's wyfs tong en gehemelte.

Joos was overleden zonder zyn uitersten wil te herroepen, *Liesbeth* veranderde den haren, in eene gifte tusschen de levende. Om aen hunne erfenis eene doelmatige bestemming te geven en tevens *Siemen's* geweten te ontlasten werd de *Gouden Leeuw* met alles wat er toebehoorde, verkocht. By den verkoopschat voegde de deugdzame Drossaert nog het dobbele bedrag van *Bert's* getrouwe opgaef. Korten tyd nadien bekwamen de bestolene, langs een onbekende baen, het zesdobbele van *Bert's* aendeel terug, en werden grootendeels, voor al het geroofde goed, schadeloos gesteld.

De voorwerpen welke vroeger aen *Anna* toebehoorden, waren zorgvuldig naer 's Drossaerts huis overgebracht. Zelfs had *Liesbeth* den steen daerbygevoegd, waarmede *Siemen*, eenige jaren vroeger, den woedenden stier neêrvelde! Hy was zekerlyk niet het minst belangryke voorwerp en besloeg op 's meiskens kamer eene in 't oog vallende plaets.

Voor een dankbaer hart is elk voorwerp eene gelegenheid of eene oorzaak van herinneringen: geene dag ging voorby zonder

dat *Anna* den moorddadigen steen of *Bert's* reddende stok in de handen nam! Dan rolde telkens een stille traen uit haer oog en een innig gebed voor den afwezigen pelgrim kwam uit het diepste haers harten op en steeg tot voor den troon des Almogenden. Onder den boezem droeg zy een gevoel, waerin zy behagen schiep, ofschoon het haer rust en slaep bename; ofschoon het haer by dage en by nachte martelde. De vader ried veelmeer dit gevoel dan hy het zage, want hy mogt haer al gadeslaen, hare minste stappen, hare onverschilligste werken bespieden: zy liet hem niets zien; zy spaerde hem de geringste kwelling. Voor hem had zy altoos een opgeruimd gemoed en een blyden glimlach.

Gedurende eenen der lange winteravonden, was de Drossaert afwezig; *Anna* en *Liesbeth* zaten te zamen naest de ronde gegoten kachel, en onderhielden zich over schier onverschillige zaken. By toeval bragt de oude *Liesbeth* het gesprek op 's Drossaerts afwezigheden, welke zich sedert eenigen tyd buitengemeen vermenigvuldigden.

- Ik weet niet, zegde het wyf, om welke redenen uw goede vader zoo menigmael zyn huis en alles wat hy op aerde het liefste heeft, verlaet en zich zelve daerenboven nog blootstelt aen duizenderlei gevaren; myn kind, ik zou hem bidden zulks niet meer te doen.

- Myn vader, antwoordde *Anna*, is onder dit opzigt een onbegrypelyk man; ik heb hem reeds menigmael in dien zin gesproken en telkens antwoordt hy: 'myne dochter, de ambtenaer mag nooit zyn eigene veiligheid noch zyn eigen gemak raedplegen. Die gesteld is om de samenleving te beschermen; om voor de veiligheid van personen en goederen te waken, moet het vertrouwen van vorst en samenleving niet te leurstellen. Indien ik slechts myn persoonlyke belangen in het oog hield, zoo zou ik myn ambt neêrleggen en my tot den huisselyken kring beperken, waer gy my zooveel aengename oogenblikken doet slyten. Thans

is 't geen tyd om terug te deinsen; als het *gevaer* dreigt, dan leert men den moedigen van den laffen onderscheiden! Zeg eens *Anna* hoe noemt men inderdaed den krygsman, die het leger verlaet als de slag begint?’

Er is dan *gevaer* te loopen, vader lief, hernam ik, gy benauwt my thans, en met redenen. Zeg my van welken aerd het is en ik zal min ongerust zyn.

Kind, hernam hy dan, terwyl hy eenen vinger op de lippen legde, tusschen de vreedzame lieden en de booswichten bestaet er altoos eene soort van vyandschap! De *Teuten* steken weêrom het hoofd op; hun oogwit is, my eerst en, is 't mogelyk, onzen vriend, *Hubertus Siemen*, later van kant te helpen, ten einde alsdan ongestoord te kunnen rooven, plunderen en moorden! Dat mag ik niet dulden, dat zal niet zyn; laet my begaen, myne maetregelen zyn nog al wel genomen en mynen persoon zullen zy niet ligtelyk aenranden; ik ga nooit alleen, sedert het voorval dat gy weet.

Ik kon my niet van huiveren onthouden; maekte eene menigte bemerkings, welke ik ontegensprekelyk geloofde; maer vader stopte my altoos den mond met de slotrede, dat alle nevenbetrachtingen moeten, zwygen als de stem der plicht zich laet hooren.

Sedert dien tyd heb ik gezwegen, maer ik kan mynen geest niet geruststellen: moeder, ik vrees, zonder te weten wat ik vreezen moet. Spreek er eventwel, bid ik u, nooit mynen vader over; immers die zich aen een dreigend en groot gevaer blootstelt moet, myns dunkens, het hoofd vry hebben om plotselings eene beslissing te kunnen nemen: daarvan zag ik *Siemen* een wonderbaer voorbeeld geven, als hy mynen vader en my redde in het bosch van *Stamprooi*.

Zulke bedenkingen voor de eenvoudige Liesbeth te geleerd zynde, bragt zy het gesprek op een onderwerp, waerover zy met kennis van zaken konde kauten. Ja, myn kind, zegde zy,

Siemen de koopman was een wonder jongman: altoos scheen hy verslonden in gedachten: altoos had hy een goed woord voor allen; altoos toonde hy zich vriendelyk en gediensig. Om u en uwen vader te redden, waegde hy telkens zyn leven; om u te gevallen, zou hy door een vuer gegaen zyn! Myn kind, ik ken er niets van, of *Siemen* moet u beminnen. Desnietteenstaende schynt hy u te ontvlugten juist op het oogenblik, dat hy belang heeft te blyven. Waer is hy? waer blyft hy? wat doet hy? Dat alles is een raedsel voor my en zekerlyk ook voor u, *Anna*; zoo deed *Joos* zaliger in 't geheel niet: hy week niet van myne zyde, als wy kennis hadden gemaekt, uit vreeze dat een ander hem somtyds den voet hadde geligt.

Men ziet dat de eenvoudige *Liesbeth* haer geslacht niet verloochende, want stelde zy *Anna's* welzyn op hoogen prys; dit belette haer geenszins eene buitengewoone nieuwsziekte onder den boezem te voeden.

Anna, die zeer wel wist, dat hare voedstermoeder, ten allen tyde, jegens *Bert Siemen* eene soort van byzondere genegenheid getoond had, geloofde zich te mogen openen met haer, in zooverre als de welvoegelykheid het niet verbood, diensvolgens antwoordde zy, op eenen toon nogtans, welke min of meer verlegenheid verried.

Siemen 's doorslaende inborst is edelmoedig en rondborstig, moeder; voor *Anna*, gewaende dochter van *Joos Houben* zaliger, waegde hy zyn leven; voor *Anna*, 's *Drossaerts* dochter, zou hy hetzelfde duizendmael ten besten gegeven hebben. Zou men voorwerpen dat hy een zeker doel wilde bereiken: dit loochen ik. Wat verwachtte hy van mynen vader, als hy dien redde zonder hem van verre noch van naby te kennen? Waerom heeft hy zich thans verwyderd? Omdat hy vreest dat de dankbaerheid mynen vader aenspoort tot het vergelden der edelmoedige handelwyze jegens ons beiden? *Siemen* bezit een grooten voorraad eergevoel

hetgeen hem eenen stap heeft doen begaen, welke zyn hart zekerlyk dag en nacht foltert.

- *Anna* - vezelde het wyf met meer dan gewoone fynheid - het strekt my tot groot genoeg, dat gy voor *Siemen*, den koopman, zoo vurig pleit. Gy wordt er zelfs rood van, myne *Anna*, dat moest *Siemen* weten, hy zou ongetwyfeld aenstonds terugkeeren en deed hy het niet, zoo zou ik hem den onnoozelsten van alle verledene, tegenwoordige en toekomende aenbidders verklaren.

- En indien ik niet met achting en dankbaerheid sprake van den jongen mensch, die aen myn vader en aen my zoo vele bewyzen van zelfsopoffering heeft gegeven, zoo zou ik de ondankbaerste dochter van alle verledene, tegenwoordige en toekomende ondankbare dochters mogen genoemd worden, viel *Anna* in met een beetje bitsigheid!

- En ondankbaer waert gy nooit, *Anna*!

- En ondankbaerheid hebt gy, zekerlyk, my nooit geleerd, moeder!

De eenvoudige *Liesbeth* begreep uit den toon waerop *Anna* deze beide zinsneden had uitgesproken, dat zy hare bemerkingsen een beetje te verre gedreven had. Dit speet haer, en eene warme traen ontgleed aen haer uitgedoofd oog! *Anna* bemerkte, maer te laet, dat ook zy het goede wyf bedroefd had, zy liep tot *Liesbeth* en terwyl zy de woorden: vergeving moeder, vergeving! stamelde, sloot zy haer in de armen! Als zy zich loslieten waren beide vrouwen met tranen overgoten.

Sedert dien tyd onderhielden zich de vrouwen nog menigmael over *Bert Siemen* en over zyne afwezigheid; ofschoon de oude *Liesbeth* min of meer was aengetast door de klapziekte - eene kwael, welke in het geheel niet zeldzaam is, onder oude lieden van haer geslacht - had zy zoo wel geleerd een juiste maet te houden dat zy zich nooit meer eenige berisping op den hals haelde.

X Hoofdstuk.

Zoo iets van alles.

Zwarte oogen waerin een nydig vuer blaekte, een mond waerop haet en spyt te lezen waren; eene koude en nadenkende uitdrukking, waren de teekens, uit dewelke een gelaetkundige de voorspelling van der roovers inborst trekken kon.

CONSCIENCE. *Het wonderjaar IVe Hoofdstuk.*

Als men te Maeseyck het oog laet vallen op den grilligen loop der Maes, dan ontwaert men dat zy eenen omtrek beschryft van ongeveer 270 graden en op den linken oever een schiereiland vormt van nagenoeg anderhalve myl in den omtrek, van de *Van Eyck's* geboorteplaats¹ tot aen Aldeneyck. Deze oord is als

1 *Alexander Dumas*, de ligtzinnigste reisbeschryver van 't ligtzinnig fransche volk, zegt (in zyne *impressions de voyages en Belgique*) dat de gebroeders Van Eyck van uit de kamer, waer zy ter wereld kwamen, de torens van *Sint-Servaes* en *Sint-Jan* schilderden. Deze twee torens vindt men te Maestricht, 7 mylen van Maeseyck!! Eene kleinigheid, als men een fransch gezigt heeft. Of zou de man Maestricht en Maeseyck voor ééne en dezelfde stad aenzien hebben?
De Schryver.

van de wereld afgezonderd, gedurende het gure jaergetyde, als de landman achter de kachel zyne pyp rookt; als de leeuwerik zyn jubelend lied niet doet weêrgalmen in de wolken; als de Maesschipper der spitsbekken de oevers niet verlevendigt door zyn eentoonig gezang of den oeverbewooner niet doet yzen van het godtergende gevloek! Ja, de waelsche schipper der spitsbekken is een onbegrypelyk man: dreigt het onweder hem en zyn schip met dood en ondergang, dan bidt hy; is alles kalm of heeft hy den wind in de zeilen, dan zingt hy; is de jeneverflesch wel voorzien, dan is hy welgemoed; loopt hem het minste tegen de borst, dan vloekt hy, dat de steenen barsten! Hy is een zeldzaam mengsel van beschaving en domheid, van sterkgeestery en bygeloof, van ernst en ligtzinnigheid, van milddadig- en gierigheid. Hy rammelt met eene soort van welzeggery over de meest verholene en verhevene zaken; en de eenvoudigste kent hy niet grondig. Hy zingt beurtelings *Béranger* en de kerkgezangen. Hy lacht en spot met bygeloof, nochtans zou hy zich niet gedertienen op een schip begeven, noch een brood het onderste boven leggen; ja, hy zal u met de grootste hardnekkigheid staende houden dat, als een kind in 't vuer en een brood 't onderste boven liggen, men eerst het brood moet omkeeren en dan het kind redden! Hy zou om zynen evenmensch te redden de marteldood doorstaen, als zy niet lang duert; daerentegen is hy ook in staet zyn slagtoffer met spelden totter dood te prikken!

Wanneer deze waterwolven 's avonds hunne schepen verlaten, dan gaen zy in eene zoogenaemde schippersherberg overnachten. Deze ligt gewoonelyk op den oever der Maes waer het trekpad loopt.

Een dergelyke herberg lag op het noordwestelyke einde van 't bedoelde schiereiland. In den voorgevel had de herbergier zyn uitzigt op de Maes door twee vensters, welke door eenen houten kruisraem in vieren verdeeld waren. Voor de vensters stond eene wyd- en breedgetakte lindeboom, wiens loofwerk soms tegen het glaswerk wiggelde. Durfde het iemand wagen deze zytakken te bekruipen, die kon 's avonds alles zien wat in de voorkamer voorviel en hooren wat er gesproken wierd.

Aen de westzyde van het huis liep een diepe beek; aen den oostkant bevonden zich de peerdenstallen in den besten staet van onderhoud; daerentegen was het met de schuer, welke ten zuiden lag, zeer ellendig gesteld. Het strooijen dak getuigde, door honderde gapingen, dat regen en wind hunnen vernielenden invloed op hetzelfde hadden uitgeoefend. Met de gekleemde wanden was 't nog armzaliger gesteld: plaetsen zoo groot als slaep plakens waren kleeme- en latteloos; de wind speelde ongehinderd door het graenmaegdelyke gebouw.

De oorzaak dezses schamelen toestands is zeer eenvoudig: sedert een paer jaren was de Maes voor het huis van *Klaes Mevissen* opgeslykt en langzamerhand verlegde zich de scheepsvaert, en derhalve ook de nering naer den overkant der Maes. Nu mogt men met regt zeggen: geene klanten, geen gewin. Het verdwynen der schippers verklaert het verval der schuer, de zorgeloosheid in 't huis, de mistroostigheid der huisgenooten! Klaes was weduenaer en vader van twee struissche zoons en twee bloozende dochters. De peerdenstallen werden onderhouden met de zoete hoop dat de Maes weldra zou teruggeven wat zy genomen had.

Gedurende de eerste maend des jaers 1787 kwam, herhaelde reizen, een jongeling in de klantenlooze herberg van Klaes overnachten, en ruimschoots verteren. Langzamerhand knoopte hy het gesprek aen met den vader, dan met de zoons, eindelyk met de dochters. De vreemdeling was een fel gespierd man, maer een doodsche bleekheid lag op zyn gelaet en was een

zichtbaer teeken van ontvangen wonden. Telkens bragt hy het gesprek op den staet van neringloosheid, waerin de herberg zich bevond, en liet de mogelykheid in 't verschiet zien van *het vliegende peerd* (zoo heette zy) uit dien neteligen toestand te trekken.

Eerst won hy het vertrouwen van eene der dochters; deze haelde de zuster over; beide te samen zegevierden over de broeders en de vier kinders bragten 't by den vader zooverre, dat hy, tranen stortende, *het vliegend peerd* introk en het schier schipperlooze gasthof opgaf.

Het duerde inderdaed niet lang, of eene menigte onbekenden kwamen in het oud-vliegende peerd overnachten en grof geld verteren. Het huis van *Klaes* werd den invloed dezer geldverkwistingen gewaer; de gaten der schuerwanden verdwenen, het dak gaapte niet meer, en iederen dag zag men twee, drie, soms vier leden van *Klaes'es* huisgezin naer Aldeneyck ter misse gaen!

Deze werkelooze levenswyze, met het intrekken des uithangberds, het verbeteren der gebouwen en den optooi der dochters intredende, viel aen sommige bewooners der omstreken in 't oog, en men vraegde de eene aen den anderen of het hemelsche *Manna* op de erve van *Klaes Mevissen* alleen viel! In het openbaer hoorde men, wel is waer, dienaengaende niets reppen, zelfs in den huisselyken kring uitte men de meest uiteenloopende gevoelens. Zoo gisten sommigen dat *Klaes* eene goudbeurs had gevonden; andere kwade tongen fluisterden elkander in de ooren, dat de dochters niet al te kiesch waren nopens den oorsprong van het geld! Zelfs werd het gevoelen geopperd dat de oude *Klaes* een duivelsbender was, die de verholene dingen kende, die de verlorene en gestolene zaken kon aenwyzen en by nachte veel bezoeks uit dien hoofde ontving!

In alle deze gissingen stak ten minsten eenige waerheid; immers had *Klaes* al geene goudbeurs, hy wist den weg tot de zakken zyner nieuwe klanten: hy was *Joos Houben's* erfgenaem

in zooverre geworden, dat de *Teuten* hem thans den stuiver jonden. Met zyne ponte haelde hy hen 's avonds over de Maes en bragt ze 's morgens terug voor zonnenopgang. In zyn huis werd gewoonelyk gespeeld; Klaes deed doorgaens meê en wist zich zoodanig te plaetsen dat hy, in een ouden spiegel, het spel der tafelgenooten konde lezen. De beide dochters wisten de baldadige *Teuten* dermate bezig te houden, dat het bedrog nooit ontdekt werde. Wat de duivelsbendery van den baes aenging, die zal eenieder ligtelyk verklaren. Klaes wist wat hy zag, maer klapte niet; men wil zelfs weten dat hy niet vreemd was aen 't uitstrooijen van deze maekens, en menigeeen wist te paeijen met halve openbaringen, welke toch niemand konden verontrusten. Niet zelden wist hy voorwerpen van weinig weerde, op zekere plaetsen, aen te wyzen en terug te bezorgen aen de bestolene.

Onversaegd, dien de lezer alreede herkend heeft in den verbleekten gast, verkoos het huis van Klaes om der afgezonderde liggingwille; daer verzamelde hy weêrom de verspreide ledematen der bende; hy stond naturelykerwyze aen haer hoofd en bezielde ze met al den ernst, al den wraekzucht welke in zynen boezem gloeiden. Zelfs hadden zyn gezag en zyne invloed merkelyk veld gewonnen, sedert de broeders *Siemen* hem niet meer in den weg liepen. Eensdeels was hem *Waeghals* overlegen, onder 't opzigt der ruwe magt; anderendeels overtrof hem *Slim* in fynheid van beraedslagen en uitvoeren.

Geheel de zomer en herfst des jaers 1787 liepen voorby, zonder dat men veel hoorde spreken van dieften met braek. Hier en ginds werden nog wel eenzame reizigers afgezet; maer deze afzetteryen aenzag men als het werk van afzonderlyk handelende stroopers; men begon geruster te slapen. Nauwelyks vielen eventwel de lange nachten van het najaer in, of plotselings hoorde men zeggen dat hier gestolen; daer vermoord en ginds een brandbrief gelegd was. Daer nu al deze wandaden gepleegd werden op den linken Maesoever, waer de Drossaert van Overpelt regt-

spraak uitoefende, begrypt men al ligt dat de waekzame ambtenaer niet stil zat. Hy stelde eventwel de doenwyze der Maesvischers in 't werk, die zelfs niet ademen als zy den visch in het net willen vangen, of als hy op 't punt staet van aen het lokaes te byten.

Den vyftienden van wintermaend bleef in een dikken mist gehuld en, ten vier ure des namiddags, heerschten reeds diepe duisternissen langs de Maes. Herhaelde reizen steekt de ponte van Klaes Mevissen over den stroom en komt telkens aen wal met vreemdelingen, die nogtans den weg naer het onlangs nog *vliegende peerd* weten te vinden. Gedurende deze togten doorkruissen eenzaamgaende kerels het beschreven schiereiland; andere komen, van de west- noord- en zuidzyde en rigten hunne schreden naer de wooning van Klaes Mevissen. Nog eer het zessen slaet op den toren van *Maeseyck* zyn vyftig boeven vergaderd in de voorkamer.

Als of het gezelschap alsdan voltallig ware, schoof men de grendels op de deur.

In de bedoelde kamer bevindt zich *Onversaegd*; naest en tegen hem over, zitten *Fyngereuk*, *Vooraen*, *Joosten*, alsmede de vier overige *Teuten*, die alreede van Klaes Siemen's rotting geproefd hadden. De zeven laetsten stonden aen het hoofd der onderafdeelingen; de eerste voerde, als vroeger, geheel de bende aen. Hy had de zeven afdeelingen uit de naestgelegene dorpen te samen geroepen voor dezen avond, en niemand was aen 's hoofdmans stem doof gebleven. Het bleek dat de bende in hare kortstondige werkeloosheid nieuwe krachten geput had en met meer woede dan te voren het handwerk wilde hernemen.

Weldra werd een sappig avondmael opgedragen, de menigte schaerde zich rondom de rookende schotels en begon met vorken, messen en tanden te werken. Er heerschte een algemeen stilzwygen, hetgeen van tyd tot tyd onderbroken werd door de barsche stem van *Onversaegd*, als hy zyne zorg voor de makkers

deed blyken, door het eene of andere bevel van dezen of genen te bedienen. Met den drank ging men spaerzaam om; want er scheen eene maet gesteld te zyn, opdat de dieven hunner zintuigen volkomen magtig zouden blyven!

Als het avondeten binnengespeeld was, haelde *Onversaegd* zyn zakuerwerk voor den dag en zegde dan tot de vergadering:

‘Het is nu acht ure; er blyven elf kwartiers over voor het spel, en juist tyds genoeg om twee potten *bruin* te ledigen voor iederen persoon; dat niemand deze maet te buiten ga! Alwie een derden pot vraegt, wordt zonder genade naer het bed gezonden!’

Oogenblykelyk verschenen de kaarten op tafel, de partyen vormden zich en Klaes had zoo lang gedraeid en geschoven met zynen stoel, dat hy zich tegenover den spiegel bevond, waerin hy het spel der makkers met eenen oogslag las, als er een beslissende kans te wagen viel. Met afwisselend geluk en ongeluk speelde *Klaes* en eindigde, gelyk altoos, met de groote schyven op te zakken.

Onversaegd's zakuerwerk lag op tafel en nauwelyks had hetzelfde het kwartier vóór elf ure aangewezen, of de hoofdman klopte met eenen steenen pot drie mael op tafel, het spel werd overal gestaekt; eenieder spande ooren en mond wagenwyd open om te luisteren; want men wist dat de hoofdman het woord ging voeren en kenbaer maken waerheen de togt ging gerigt worden. Noch voor Klaes, noch voor dezes dochters behoefde zich het opperhoofd te ontzien; want de beide zoons van het huis hadden hunne proeven alreede doorstaen en het Teutendoopsel ontvangen.

Onversaegd die gewoon was naer bloemen te zoeken, als hy tot de makkers sprak, begon in volgender voege, met een vaste stem:

‘Makkers, de hoofden der afdeelingen, die hier tegenwoordig zyn, hebben met my besloten dezen nacht de netten

uit te werpen. Gy weet dat de visschen langen tyd in het blanke water ongestoord mogten spelen en dartelen, thans is 't niet te betwyfelen of de vangst zal overvloedig zyn! In andere woorden: men geloof aen geen uitgestrekte verbroeding meer; hier en ginds wordt de gemeenschap der goederen nog wel eens in praktyk gebragt; maer men beschouwt zulks als kleinigheden, welke niet der moeite waerd zyn, dat men er zich om verontruste. De sukkelaers, daer ze zyn! zy betrouwen op hunnen drossaert *Clercx*, alsof die man de beschermengel dezer omstreken ware! Nog eer de winter ten einde is, zal men zien dat de kerel geene heksemeester is! Nooit ondernamen de Teuten eenen togt welken zy niet vroeg of laet voltrokken; nooit smeedden zy een ontwerp dat zy lafhartig in den steek lieten. Het is nu ongeveer een jaer geleden, dat er eenen aanslag tegen *Daniëlsweerd* werd beraemd; het ontworpen plan is slechts tot heden uitgesteld; aenstonds begeven wy ons op weg; reeds ligt de ponte van Baes *Klaes* onder Maeseyck; daer steken wy over de Maes en te middernacht bevinden wy ons tegen het huis in 't wishout. Vier rotten van den overkant zyn alreede ter plaets om de noodige maetregelen te nemen: diensvolgens zullen wy acht en zeventig mannen sterk zyn; meer dan genoeg om geheel het huis en toebehoorten mede te nemen! De hoofden der rotten zullen aen hunne mannen onze bevelen te kennen geven. Te middernacht zy elkeen op zynen post; ten half een ure juist, de aenval; het woord is *tooverspel*.....

Hier stak *Onversaegd* de ooren op, gelyk eene haes in zyn leger, als hy een ligt geritsel hoort; beurtelings wierp hy zyne blikken op de makkers, op de deur en het venster, hy meende eene ligte beweging in den lindeboom gehoord te hebben. Hy zond *Fyngereuk* buiten om te gaen rondsuffelen of er zich niets opdeed; daarna ging hy voort:

Nog een woord, makkers, dat u allen zal verheugen: toeko-

mende maendag is bepaeld om den Jood *Jussuf* op Siemkensheuvel te hangen. By dergelyke halsregtingen is de Drossaert *Clercx* altoos tegenwoordig; 's avonds keert hy doorgaens terug en ten zes ure bevinden wy ons allen op de Overpeltsche heide, naby de *Ryzende zon*. Komt hy terug in den avond, dan blazen wy hem het licht uit; keert hy by dage weêr, dan zal hy in allen gevalle gerust slapen en het overige zal de uitkomst leeren! Nu, mannen, de lippen voor de tanden gehouden, en u gewapend met ernst! Voor elken man een half baksken klaren, en dan op reis naer *Daniëlsweerd!*'

Op dit oogenblik kwam *Fyngereuk* binnen, trok de schouders op, om te kennen te geven, dat hy niets ontwaerd had. Hy trad tot den toog om het graengeestvocht te bekomen. Op denzelfden stond liet zich nogmaels het akelige geschreeuw hooren van eenen nachtuil, die voorby het venster streek. *Onversaegd* verbleekte ligtelyk en *Joosten* bemerkte, dat zich de ongeluksvogel van onpas in den dans kwam mengen, welken zy gingen dansen! Hy doelde op den nachtuil van den *Gouden Leeuw*.

Oudewyvenpraet, bemerkte *Fyngereuk*, het verschynsel is gansch natuerlyk: de nacht is de geliefkoosde tyd der *Teuten* en der uilen! Onze vriend daerbuiten wenscht ons geluk op reis, buit in den zak, en ziedaer een verschynsel dat u doet verschieten!

'Welaen dan, riep *Onversaegd* - die zich onder het opzigt van sterkgeestery door niemand wilde laten overtreffen -' onder het patroonschap van den nachtuil op reis! Het woord zy niet *tooverspel*, maer *nachtuil!* Met rotten uit, met rotten terug, en hier verzameld! *Fyngereuk*, vooruit met uwe mannen!'

In min dan een vierde uers had de eerste rotte den overkant der Maes bereikt, terwyl de laetste den stroom met rappe schreden naderde. Kortom, te middernacht waren acht en zeventig bendegeenooten vergaderd in het wishout, tegen het huis genaemd *Daniëlsweerd*, dat van alle woningen afgezonderd ligt, op den regten Maesoever, tusschen *Visscherweerd* en *Grevenbicht*

Er werd eenigen tyd raed gehouden tusschen de vier rotten die gewacht, en de zeven die laetstelyk aengekomen waren; men herkende zich; het seinwoord werd gegeven en gewisseld; men zette schildwachten uit en juist ten half één ure ging men op de wooning af. Geene hond liet eenig geblaf hooren; geen teeken van leven binnen, geen buiten het huis. Ten einde zoo weinig gedruisch te maken als 't mogelyk was, werd eene opening gebroken aen eene kelderluik, onder den tyd dat *Onversaegd* en *Fyngereuk* hunne ooren tegen de deuren, vóór en achter het huis, geplakt hielden. De strooman werd door het gat gestoken; maer niets gaf te kennen dat men op zyne hoede was. Nu trok een kerel door de opening; men hoorde als een ligte ademhaling binnen en een tweede volgde; wederom als een ligte zucht. Een derde sloop binnen, en men hoorde als een gegil! Het woord, riep *Onversaegd* met een fluisterende stem door de opening!

Van binnen antwoordde een doffe stem: *Tooverspel*:

Wy zyn verraden, riep de hoofdman de zynen toe; er blyft ons niets meer overig dan af te trekken.

Nauwelyks had hy deze woorden gelost, of pan, pan, pan! drie scheuten deden zich byna gelyktydig in den kelder hooren! en drie *Teuten* lagen buiten in hun bloed te zwemmen!

De gewonden werden medegesleept en de bende koos het hazenpad, zonder te weten wat van de drie makkers in den kelder geworden was. Toen zy eventwel op eenige honderde stappen afstands waren, raedpleegden de dieven; zes mannen keerden terug en eischten de drie makkers dood of levende, onder bedreiging van huis, schuer en stallingen in brand te steken, indien men weigerachtig bleef!

De huisgenooten hadden zich aen deze opeissing verwacht en reeds lagen de drie lyken buiten. Zy werden medegedragen en by een later onderzoek bleek het, dat eene dolk de harten doorboord had, terwyl eene yzeren hand hunne keelen toegenepen

hield; want vyf langwerpige, zwarte plekken stonden rondom den hals afgeteekend!

Ten twee ure waren de vyftig kerels terug in het huis van Klaes, met de drie gewonden en de lyken der gesneuvelden. Alle zes behoorden tot de vier rotten van den overkant. De eersten werden verbonden door den gewoonen Teut-heelmeester; de laetsten droeg men, op verschillende plaetsen, langs de openbare wegen. Daer verscheurde men de kleederen der lyken; bragt hun eenige messteken toe, opdat het publiek zou gelooven aen afzeltery en moord.

De stryd dreigde voortaan kokende heet te zullen worden; dit zal men opmaken uit de volgende omstandigheid.

Onversaegd had de gewonden en gesneuvelden naer het vergaderpunt doen dragen, ten einde de oogenblikkelyke vrees te vervangen door den woedenden wraeklust, welke hem bezielde! Wanneer de eerste bezorgd, en de leste op de groote tafel geplaatst waren, op zyn bevel, dan nam hy den hoed af, trad tot de tafel en de linke hand op de dooden leggende, stak hy de regte uit tot de makkers, en zegde op eenen plegtigen toon:

‘Vrienden en gevaergenooten, ik durf, ik wil niet veronderstellen, dat er onder ons een Judas zy, en nochtans zyn wy dezen nacht verraden geworden; want op *Daniëlsweerd* kenden zy het gegeven seinwoord, met dit onderscheid, dat de verrader of verklikker, niet meer naby noch onder ons was, als hetzelve toevallig werd veranderd. Het geschreeuw van den nachtuil verklaert zich thans; want op dien oogenblik, snelde de verrader zekerlyk naer de bedreigde wooning en joeg den ongeluksvogel uit zyne schuilplaets! Ik steek er myne hand op in 't vuer, dat het nogmaels de Drossaert van Overpelt is, die achter de gordyn zit; die kerel moet van kant geholpen worden, of hy zal ons nog allen leeren prediken tusschen hemel en aerde! Nu wy beluisterd zyn, weet hy ook dat hy aenstaenden maendag op zyne hoede moet zyn. Welaen,

spelen wy voor zyn eten! Morgen moet hy zich herwaerts begeven om de lyken in oogenschouw te nemen; morgen avond, ten vyf ure, zult gy u allen in de heide van Overpelt bevinden, by het steenen kruis in het sperrenbosch; daer zal ik u verders met myne ontwerpen bekend maken. Zweet hier met my, op de lyken onzer broeders, dat wy niet zullen rusten, vooraleer die kerel van kant is! Sterven moet hy; ja de dood zal hy sterven aen de galg op Siemkensheuvel! Zyne huisgenooten moeten hetzelfde lot ondergaen! De vlammen en de verwoesting zullen zich over zyn huis en goederen uitstrekken en voor altoos getuigen, dat men ons broederschap niet ongestraft uittergt!’

Een woest gebrul van toejuichingen volgde op deze bloeddorstige aanspraak! Alle de Teuten kwamen beurtelings de handen op de lyken leggen en dood en verderven zweren tegen den Drossaert Clercx van Overpelt!

Dan verscheen de jeneverflesch op tafel en, in een half uer tyds, waren de boeven, door het jenevernat en de woedende ophitsingen van Onversaegd, dermate in toorn ontstoken, dat zy eerder als tygers dan als menschen van daer stoooven, de eene met de lyken, de andere met ledige zakken en des te meer wraek in het hart, naer mate zy vruchteloos een moeilijkeren togt gedaen hadden.

De zeven hoofden der rotten bleven ter herberge van Klaes a vernachten. Vooraleer zy eventwel hun nachtleger betraden, hielden zy te samen raed over de maetregelen, welke, in den tegenwoordigen staet van zaken, dienden genomen te worden.

Joosten helde over tot vlugten naer den overkant der Maes; *Fyngereuk* ried aen men zou zich eenen tyd lang stil houden; *Vooraen* opperde het gevoelen, dat men oogenblikkelyk de wegen naer *Overpelt* moest gaen bezetten en den Drossaert vermoorden, al was 't by den helderen dag. Anderen sloegen nog verscheidene andere maetregelen voor. Eindelyk haelde hen *Onversaegd*

tot zyn gevoelen over, hetgeen hierop neêrkwam: dat zy een paer uren zouden rusten, vooraleer over de Maes te steken; dat zy de nasporingen van den Drossaert zouden doen bespieden, gedurende de twee volgende dagen, en in allen gevalle de bende laten komen, op bestemde plaets en ure, hetzy om oogenblikkelyk te handelen, hetzy om verdere bevelen uit te deelen, naer gelang der intredende omstandigheden.

Toen men het dienaengaende eens was, ging men het nachtleger betrekken en een half uer nadien, sliepen de acht Teuten, zoo als de mensch doorgaens slaept, als hy afgezwoegd is.

Het sloeg zes ure, op de huisklok van Klaes, als deze opstond om de slapers te gaen wekken. Hy opende eventwel eerst de voordeur om te gaen zien hoe het met het weder gesteld was.

Nauwelyks stak hy den neus buiten, of een gespierde hand greep hem by de keel en twintig gewapende mannen drongen in huis en stortten in de voorkamer! er volgde een geworstel by een lantaernlicht en dan een verward gevloek en tandengeknners! In eenige oogenblikken waren de acht Teuten, Klaes, zyne zoons en dochters gekoord en lagen gebonden op eenen overdekten wagen, welke met de rapheid van vier sterke peerden werd voortgesleept naer den kant van Overpelt!

XI Hoofdstuk.

Onder in den zak vindt men de rekening.

Denkst du der Vorzeit fröhliche Stunden, da wein and gesänge
 Labten das biedere Herz, hoben den freieren Sinn?
 Weinst du die Tage, da Rittersinn wohnt'in muthiger Seele?

DER BURGGEIST VON *justi*.

Hadden de *Teuten*, sedert de laetsle gebeurtenissen in den *Gouden Leeuw*, zich eenige maenden lang werkeloos gehouden, de *Drossaert* giste, met grond, dat het slechts eene kalmte was, waerop doorgaens de felste stormen volgen. De man had in 't uitoefenen zyner ambtsbezigheden ondervonden, dat er niets gedaen was, zoolang er iets te doen overbleef. Aen zynen dienstyver moeten de menigvuldige afwezigheden worden toegeschreven, welke *Anna* zoozeer verontrustten en waerover zy zich met de oude *Liesbeth* menigmael onderhield, gedurende de lange winteravonden. Als hy zich verzekerd had, dat *Onversaegd* weêrom

op de beenen was geraekt, deed hy dezen in het oog houden en al zyne bewegingen bespieden, zoowel op gene, als op deze zyde der Maes; hy wist zeer wel, dat daer de bende was, waer het hoofd zich bevond, zoo niet in haer bestaen, ten minsten in hare ontkieming. Het zou hem gemakkelyk gevallen zyn den hoofdman te vangen en te doen regten; maer hy wenschte al de pligtigen met den hoofdman in eenen trok te snappen. Na langwylige onderhandelingen, wist hy eenen der bende tot klappen te overhalen; het huis van Klaes werd hem niet alleen aangewezen als de vergaderplaets der bende, maer de dag en het uer zelfs, waerop zy te samenkomen moesten, het zy om te beraedslagen, hetzy om eenen vastgestelden strooptogt te ondernemen! Daer nogtans de verklikker tot de ondergeschikten behoorde, kon hy nooit vooruit de bedreigde plaetsen aenwyzyn; aengezien dit een geheim bleef tusschen de hoofden der bende, hetgeen slechts geopenbaerd werd op het oogenblik dat de togt begon.

Den dag van vyftienden december was byna ten halve, als de Drossaert een stukje papier ontving, waerop met potlood de volgende dubbelzinnige woorden geschreven waren:

Tegen twaelf, vyftien, vyf, is het peerd te nemen; er is spoed noodig!

De Drossaert wist oogenblikkelyk wat deze woorden wilden zeggen; sprong te peerd en nog eer de avond inviel, waren zyne maetregelen zoowel genomen, dat hy niet alleen over een aanzienlyke, gewapende magt konde beschikken, maer ook dat geen woord ontsnapte van al hetgene in het *vliegende peerd* gesproken wierd. Om dit doel te bereiken waren de takken van den Lindeboom wonderwel van pas gekomen; want *Clercx* had er iemand geplaetst, die de ooren niet voor sieraed alleen aen het hoofd had. Het geschreeuw van den nachtuil was toe te schryven aen de tegenwoordigheid van de schaer gewapende mannen,

1 De twaefde maend, vyftiende dag, het vyfde uer. *De Schryver*.

die zich verscholen hadden gehouden in de schuer van Klaes, tot dat de man van den lindeboom afgleed en met hen, in aller yl, den weg insloeg naer *Daniëlsweerd*, waer de Drossaert wel persoonen en goederen kon beschermen, maer geen regterlyk gezag uitoefenen, aengezien het huis tot een ander grondgebied behoorde.

Met zynen gewoonen arendsblik had de ambtenaer voorzien, dat de bende zich in het huis van Klaes weêrom zoude vereenigen; ook was hy alreede in de schuer, als de dieven aenkwamen. Hen eventwel aenranden, terwyl zy alle vergaderd waren, scheen hem hoogstonvoorzigtig, omdat men zonder bloedvergieten niet mogt hopen te zullen gelukken. De Hoofden - zoo dacht hy - zal ik by den kop vatten, zoohaest de deur opengaet; en het buitengaen van Klaes, wiens bewegingen, om op te staen, alreede afgeluisterd waren, begunstigen dit ontwerp op de gelukkigste wyze. De acht Teutenhoofden en de huisgenooten uit het *vliegende peerd* weggevoerd zynde, behoorden er krachtdadige en spoedige maetregelen te worden genomen, ten einde de medepligtigen, die nu alle gekend waren, in handen te krygen, zonder veel opziens te baren.

Den zestienden december, reeds vroeg in den morgen, werd er in de omliggende gemeenten door de veldwachters uitgeroepen, dat denzelfden dag, ten één ure van den achternoon, de schutteryen zich moesten bevinden buiten de Boschpoort van Maeseyck op de heide, om in oogenschouw te worden genomen door de overheid, en aldaer belangryke afkondigingen te hooren doen.

Weinige mannen ontbraken aen den oproep; de pligtigen waren altoos de eerste ter plaets; want zy wilden geene aenleiding geven tot verdacht. Overigens was de aenhouding der Teutenhoofden voor de dieven nog een geheim. Wanneer de schutteryen vergaderd waren, kwam de Drossaert *Clercx* aengerend; hem volgden een vyftigtal wel gewapende mannen. Er werd een kring gevormd, de hoofdliden der schutteryen lazen de namen der schutters af, en *Clercx*, eene lyst raedplegende, liet veertig-

mael de woorden hooren: *vat dien kerel by de krage!* Veertig mannen waren vastgegrepen; juist degene die zich den avond te voren, onder het opperhoofd *Onversaegd*, ten huize van Klaes bevonden. De drie gekwetsten van den overkant der Maes hadden zich gehaest te sterven aen de gevolgen hunner wonden, nog eer de *Teuten* in het *vliegende peerd* gepakt werden!

Zoohaest de veertig medepligtigen gevat waren, zegde de Drossaert tot de hoofdliden der schutteryen:

‘Heeren, maekt aen uwe gildegasten bekend, dat de belhamels der rooversbende gevat zyn en dat er *prompte justicie* zal gedaen worden! Nog loopen er wel eenige kerels, wier geweten niet geheel zuiver is; dat zy zich beteren, er wordt hun tyd vergund; maer voegt by, dat de overheden den draed vasthouden van geheel de helse samenrotting en een waekzaam oog op den nastoert blyven vestigen! Dat de pligtigen beven; want de tyd is gekomen dat de brave man moet kunnen veilig en gerust slapen! Geene genade voor de roovers en moordenaers! Gy, heeren, neemt mynen hartelyken dank aen voor uwe bereidwillig- en nauwkeurigheid; keert huiswaerts, de schutteryen zyn gezuiverd van het venyn, dat ons allen met verderf en moord bedreigde!’

Na deze aenspraek, keerde de Drossaert huiswaerts met de gewapende magt en de gevangenen. De hopmannen traden tot hunne schutters; deden hun konde wat de Drossaert gezegd had; de trommels sloegen, de gelederen werden gevormd, en de landlieden-soldaten rukten binnen hunne gemeenten, waer menige schutter - om goede redenen - gemist werd. De eene zegde 's avonds tot den anderen, in huis en op straet, als zy zich tusschen vier oogen bevonden:

- Die Drossaert moet een slimme vent zyn: ik wist niet eens dat onze buerman *Jan, Piet* of *Pauw* een dief was en nogtans woon ik naest zyne deur, en zie, *hy* woont te Overpelt en weet dat alles op zyn duimken!

- Wacht een beetje, antwoordde doorgaens de medeklapper, dat zal weldra op Siemkensheuvel uitloopen, en daer zullen wy gaen zien op welken toon onze buerman zingen zal, als hy de ladder beklimt; men zegt dat de galg zal te doen krygen!

Gedurende de drie, vier eerste dagen werd er van niets anders dan het aenhouden der dieven gesproken; vooral wanneer men vernam, dat de hoofden der bende met geheel het huisgezin van *Klaes* insgelyks gevangen waren. Langzamerhand versleet het groote nieuws en met kalmte wachtte men den dag der teregtstelling af.

Inderdaed begon, den dag na de aenhouding, het geregelyk onderzoek; de verdachten, ondervraegd wordende, poogden in den beginne alle deelneming aen dieften en moorderyen te loochenen. Wanneer zy eventwel achtervolgens overhoord werden en dat men de punten op de i'es plaetste; wanneer men de uren tot zelfs de minuten, de plaetsen en omstandigheden aenwees, en de woorden welke gesproken waren geworden, van den beginne tot het einde aenhaelde, dan hield alle loochening op. *Onversaegd* gewaerdigde zich niet te loochenen - zoo drukte hy zich uit - hy toonde eene onbeschoftheid welke alle verbeelding te boven gaet. *Fyngereuk* hing den berouwvollen uit, ten einde aen de doodstraf te ontsnappen; maer de tranen, welke hy stortte, werden uit de oogen gewreven! *Vooraen* leugenstrafte zynen naem en toonde zich lafhartig! In een woord: alle de Teutenhoofdlieden schenen slechts moeds genoeg te hebben bezeten om, onder de bescherming der duisternis, tegen de goederen en het leven van hunnen evenmensch te handelen. Voor hunne regters waren zy klein, benauwd, lafhartig!

Er was een speciael geregthof ingesteld; een *procurator criminum* verdedigde de beschuldigden in een geschrift, waerin hy slechts op genade aendrong! Maer door hunne barbaersche handelwyze, hadden de roovers alle hoop op genade verydeld. Ter uitzondering van *Klaes* en zyne twee dochters, werden alle de

in hechtenis genomene veroordeeld om gehangen te worden. Er werden hun acht dagen vergund om zich met God te verzoenen, nu zy met de wereld niets meer te stellen hadden. Zy vroegen alle, zonder uitzondering, priesters, en gedurende deze acht dagen, hadden de paters Capucynen van Maeseyck genoegzame gelegenheid om hunnen yver voor het zielenheil der misdadigers te toonen.

De laetste dag van january 1788 brak heerlyk aen; de zon rees in vurigen glans hemelwaerts. Een ligte noordenwind streek over de kale heide. Van alle kanten stroomden mensscharen naer Siemkensheuvel, om de Teutenbende te zien opknoopen.

Het kwartier voor middag, werden de veroordeelden ter strafplaets gebragt, tusschen een talryke schaer staetsdienaers. Nauwelyks was de klepel voor de twaelfde mael op de torenklok van *Eelen* gevallen, of men zag achtervolgens tien misdadigers - de eerste rotte uitmakende - de ladder beklimmen. De beul wierp hen eene hennippen koord om den hals, sliet den eenen na den anderen van de ladder, en gespeeld was het spel!

Negen en veertig waren er geregt; de vyftigste beklom reed. de ladder en de beul maekte de strop gereed, wanneer de kerel - het was *Onversaegd* die alle zyne makkers had zien sterven - te kennen gaf dat hy wenschte te spreken. Op een teeken van den Drossaert, werd hem dit verzoek toegestaen. Eensklaps heerschte er een doodsche stilte onder de ontelbare menigtes *Onversaegd* wierp een vasten blik op de toeschouwers en de volgende woorden sprak hy met klem uit:

‘Menschen, die hier vergaderd zyt, leert uit myn droevig einde, wat slechte voorbeelden te weeg brengen! Van myne jeugd af, was ik tot de deugd geneigd: van eenen persoon dien ik niet vloeken mag, hoorde ik met onschuld en deugd spotten, en langzamerhand spotte ik met onschuld en deugd! Later geraekte ik in 't gezelschap van roovers, en ik werd roover! van moordenaers, en ik werd moordenaar! van Godsverlooche-

naers! en ik werd Godslooचनाer! Nu de afgrysselykste en schandelykste dood my tegengaept, openen zich myne oogen, maer eilaes, te laet! Hier op de wereld, waer ik zooveel euveldaden pleegde, geschiedt my regt! Aen allen die ik ontsticht, bestolen of bedrogen heb, vraeg ik om vergiffenis! Dat God myne arme ziele genadig en bermhartig zy! Menschen, bidt voor my armen zondaer!’

Hy zweeg; de beul wierp hem de koord om den hals, stiet hem van de ladder, sprong met de beide voeten tusschen de samengebonden handen, boog den kop met geweld voorover; *Onversaegd* stiet den lesten gil uit; de menschelyke gerechtigheid was voldaan!

Stilzwygende keerden de toeschouwers huiswaerts, meest alle waren tot in de ziel getroffen door de woorden van den hoofdman.

Onder den tyd, dat de laetste lyder de ladder beklom, kwam een pelgrim, langs de heirbaen van Maestricht op Maeseyck, tegenover de galg gegaen. Een rondvormige hoed met afvallend breede boorden bedekte zynen schedel; eene gryze linnen rok, een paer afgesleten schoenen, een seijen broek, knoopkousen om de beenen, een grof hemd en afgesleten vestje maekten zyne kleedy uit. Op den rug hing eene reiszak; een zwart-bruine baerd omschaduwde zyn gelaet. In de eene hand droeg hy eenen roozekrans; in de andere den pelgrimsstaf.

Werktuigelyk wierp hy de oogen op de menigte, plotselings, vestigden zy zich op den lyder! Eene koude huivering beкроop hem, als hy de stem van *Onversaegd* hoorde, en een warme traen ontgleed aen het mannelyke oog! Hy sloeg de blikken grondwaerts en vervolgde zynen weg naer den kant van Maeseyck. Op een zekeren afstand, werd hy achtervolgd door eenen ruiter, die hem herkend had onder het boetelingshulsel. Vóór de Boschpoort haelde de draver den pelgrim in; deze zag om en stiet een luid gegil uit: *Hubert Siemen* en de *Drossaert* hadden zich herkend, en op dezes dringend verzoek, sloegen zy te zamen den

weg in naer *Overpelt!* Weldra kwamen zy aen eene herberg; de Drossaert stapte met zynen vriend binnen; maer vruchteloos poogde hy hem iets te doen nuttigen. Ook weigerde hy het peerd te bestygen, dat hem de oude man aanbod; het dier mogt ledig den weg afleggen en volgde de beide mannen, die zich veel te vertellen hadden. Menigmael stapte het edele dier tot naest den pelgrim, dien hetzelfde ook herkend had; legde den kop op 's mans schouders en scheen te willen zeggen:

Ik herken u; want gy hebt my en myn meester op de heide van de dood verlost!

Eerst laet in den avond, kwamen onze reizigers te *Overpelt* aen. Op 's Drossaerts verzoek bleef *Siemen* een weinig ter zyde. Gene klopte aen de deur zyns huizes; een zachte, welbekende stem vroeg van binnen: 'wie is daer?' Op het hooren van 's Drossaerts stem, opende *Anna* de deur en wierp zich in haers vaders armen, hem liefdelyk verwyttende dat hy zoo laet en alleen, in zulke vreesverwekkende tyden, naer huis kwam!

- Stel u gerust, myn lief kind - antwoordde de vader - de Limburger Kempen zyn verlost van de aertsbooswichten! Voor een zestal struikroovers stond my onderwege niets te vreezen; want ik werd vergezeld door eenen hulpmakker, die de armen kan buiten de mouwen steken, als het er op aenkomt!

- En wie was uw reisgenoot? Waer is hy? Waerom hebt gy dezelve niet t' onzent doen overnachten, vroeg *Anna*?

- Wacht een beetje, kindlief, de man zal komen; maer hy ziet er vervaerlyk uit; beloof my dat gy u niet zult ontzetten, als hy binnenkomt! Ga, ondertusschen het vette kalf slagten; want de verloren zoon is tot zynen vader weêrgekeerd. Verstaet gy my nu, of moet ik nog duidelyker spreken?

o Ja, vader, ik versta u - hernam het goede kind, en tranen perelden op hare verbleekte wangen - maer waer is hy dan?

Nauwelyks waren deze woorden aen het regtzinnige meisken ontsnapt, of de deur ging open en de pelgrim trad binnen.

Ofschoon zich *Anna* aen deze verschyning verwacht had, zonk zy in de armen haers vaders! Het gevoel dat zy, byna een geheel jaer lang, verkropt had, stroomde over! Binnengebragt zynde, wydde haer de oude *Liesbeth* moederlyke zorgen toe, en weldra was zy in staet om den pelgrim welkom te heeten, op eenen toon, welke den jongman overtuigde, dat het spreekwoord: *uit het oog, uit het hart*, niet altoos toepasselyk is; vooral niet tusschen jonge lieden van *Anna's* en Hubert's stempel.

Liesbeth had den vreemdeling nog geenszins herkend onder het pelgrimshulsel en begreep in 't geheel niet, waerom *Anna* zich zoozeer ontzet had, noch waerheen er zooveel gemeenschappelykheid tusschen dien man en de huisgenooten kwame.

Tot hiertoe had het wyf nog niet een woordje kunnen plaetsen, waarmede zy de aendacht van den pelgrim op hare persoon dacht te vestigen; ten einde dit doel te bereiken, koos zy eenen omweg; wendde zich tot den Drossaert en vroeg, of die Pelgrim van *Rome* ofte van *Hierusalem* kwam.

- Van *Rome*, antwoordde de man; zyt gy begeerig, goede *Liesbeth*, naer Reliquiën of gezegende voorwerpen, gy zult uw aendeel van dezelve hebben, daeromtrent moogt gy gerust zyn!

- Van *Rome*, van *Rome*, mompelde het wyf, daarvan heeft my *Anna* nooit iets voorgelezen!

- Waerschynelyk heeft zy het niet kunnen doen, hernam *Clercx*, omdat Broeder *Jan van der Linden* er niets van zegt.

Liesbeth zou ongetwyfeld ten duidelyksten hebben doen blyken dat zy eene byzondere genegenheid voor *Hierusalem* koesterde; maer het avondeten werd opgedischt en de beide mannen deden veel eer aen de keuken. Zelfs maekte *Liesbeth* de bemerking, dat de pelgrim met vasten den Hemel niet zou winnen. De goede sukkelaersse wist niet, dat de man elf groote maenden van watere en brood geleefd had en het pelgrimschap ten einde was!

Onmiddelyk na het avondmael, verliet *Liesbeth* het gezelschap en ging hare slaepkamer betrekken. Van op den deur-

drempel¹ wierp zy den pelgrim nog eenen blik toe, welke kon vertaeld worden door de woorden:

‘*Pelgrim*, gy schuift nog in 't geheel niet rap af met uw gezegende voorwerpen, en bekykt onze *Anna*, als of gy ze wildet opeten!

Anna, haer vader en *Hubert Siemen* bleven eenen tydlang elkander sprakeloos bezien: plegtig stilzwygen! waerin meer welsprekendheid stak dan in de beste redevoering van *Cicero* of van *Demosthenes*! De *Drossaert* brak hetzelve en vroeg aen den jongman op eenen onwederstaenbaren toon:

- Welnu, myn lieve vriend, zult gy ons verhalen hoe het met de reis is afgelopen? *Anna* is ook nieuwsgierig, daeraen durf ik niet eens twyfelen!

Siemen wierp een schuinschen blik op de maegd, en zoodra deze, door een hoofdknikken, had te kennen gegeven, dat haer vader den nagel op den kop had geslagen, verhaelde hy kortom, dat hem de bedevaert naer Rome als boete opgelegd was geworden; repte eenige woorden aengaende zyn vertrek en min of meer merkwaardige voorvallen op weg. Dan ging hy voort:

“Na vier maenden reizens, trad ik binnen de hoofdstad der kristenwereld. Ik scheen als een andere lucht in te ademen; myne borst was als beklemd; ik bevond my alleen in 't midden der reusachtige stad. Ik zocht den hooggeplaetsen staetspersoon op, aen wien uwe brief moest besteld worden; vaderlyk ontving hy my, verlaten pelgrim; gaf my de heilzaamste lessen rakende myne leef- en gedragswyze te *Rome*. Het waren zyne aanbevelingen, welke my de deuren van alle kloosters, kapellen en kerken openden, gedurende myn driemaendig verblyf. Hoe menigmael knielde ik niet onder de grootsche gewelven van

1 De *sulle*, zegt men in Vlaenderen, als of wy by de franschen een broksken van het woord *seuil* moesten leenen!
De Schryver.

Sint-Pieters kerk! Ik gevoelde my zoo klein in het reusachtige gebouw, dat ik menigmaal, als verpletterd onder myn eigenen last, op den vloer neêrzeeg en dan by my zelven murmelde: myn God, wat ben ik toch eene aerdworm, een nietig *iets*, in uwe handen!”

Als ik dan de ruime straten doorkruiste, en alle de prael- en prachtstukken beschouwde, welke de kunst met hare handen op Rome's grond als gezaeid heeft, dan beschreide ik myne onwetendheid met bittere tranen. Ik verbeeldde my, dat ik den Schepper van het heelal in ieder kunstvoortbrengsel zou hebben gevoeld! Dat ik hem te meer zoude beminnen, naer mate ik beter konde beseffen met welke heerlyke gaven Hy den mensch heeft uitgedost!

Maer myne tyd liep ten einde; ik wilde nogtans niet vertrekken zonder mynen beschermer te gaen bedanken. Hy ontving my met de levendigste vriendschapsblyken. Als ik hem verklaerde, dat ik besloten had binnen twee dagen te vertrekken, zegde hy tot my:

Brave jongman, ik had my aen uw bezoek verwacht en de oorzaak uwer bedevaert naer *Rome* is voor my geen geheim; kom morgen ten tien ure weêr, ik heb u iets belangryks mede te deelen.

Zoo als gy ligtelyk beseffen kunt, paste ik stiptelyk op, en bevond my, op 't gestelde uer, ten huize myns edelmoedigen beschermers. Er stond eene wagen gereed met vier peerden bespannen; ik moest er instappen met den eerbiedwaardigen man. Het gespan vloog weldra met ons langs de straten; in een oogenblik, waren wy byna buiten de stad en trokken binnen eene soort van sterkte: wy bevonden ons op het kasteel *Santo-Angelo*, het verblyf van den H. Vader! Vyf minuten nadien stond ik in tegenwoordigheid van zyne Heiligheid zelven, die my op de minzaamste wyze ontving, en de volgende woorden toestuerde, welke ik nooit vergeten zal:

“Wy ook kennen het doel en de oorzaak uwer bedevaert: keer in vrede naer huis, gezuiverde zondaer, ginds verwacht u voortaan hartes- en zielerust. Uwe zonden waren groot; maer gy hebt niet te vergeefs op Gods barmhartigheid betrouwd; uwe misdaden zyn u vergeven! Mogt gy op den weg der beternis nog vele navolgers vinden!”

By de eerste woorden van den nooit volprezen *Pius VI*, was ik op de knieën gevallen; als hy ophield met spreken, kuste ik 's heiligen mans voeten! Hy gebod my met goedheid op te staen, en denkt eens wat hy alsdan byvoegde!

“- Kom, gezuiverde kristen, zegde hy, geef my uwe hand, ten teeken dat ik die weerdig achte te drukken; in de myne heeft uwe hand gerust, voortaan moogt gy ze eenen koning toereiken; daervoor schat ik, dienaar Gods, u weerdig!”

Op dit oogenblik scheen het my, alsof God zelf tot my hadde gesproken door den mond van zynen stadhouder op aerde. Van toen af, geloofde ik my uwer vriendschap niet meer onweerdig! Verblyd, verrukt, ja als buiten my zelven zynde, verliet ik *Santo-Angelo*; nam afscheid van mynen beschermer en, den volgenden dag, nam ik de terugreize aen. Zonder uwe ontmoeting - zegde hy, zich tot den Drossaert wendende - zou ik niet naer *Overpelt* zyn weêrgekeerd; de gebeurtenissen van dezen dag hadden my te fel geschokt.

Had ik over eene kroon kunnen beschikken, ik zou de deugd gekroond, ik zou ze op *Anna's* hoofd gezet hebben! Thans ben ik met my zelven en met God, hoop ik, verzoend; er blyft my nog slechts eene herinnering over, welke myn geheel geluk uitmaekt: het is die der weldaden en der goedheden, waervan gy my deelachtig gemaekt hebt. Ontvang op dit oogenblik myne hartelyke dankzegging!

Nauwelyks was *Siemen* ten einde met zyn verhael, of vader en dochter grepen ieder eene zyner handen en drukten ze in de hunne.

Vader *Clercx* herhaelde nogmaels, dat hy hem *Anna's* hand schonk. Deze gaf hare toestemming, door een veelbeduidend lonkje, te kennen. *Bert Siemen* wachtte zich thans wel van een weigerend antwoord te geven! In tegendeel, boog hy de knieën voor vader en dochter; hy ging de plechtige verbindtenis aen, dat hy geheel zyn leven zoude besteden tot het geluk van zyne aenstaende bruid en haren weerdigen vader.

In deze gelukkige gesteldtenis bevonden zich de drie vrienden, als zy zich ter ruste begaven. Men zag den volgenden morgen, by het ontbyt, het geluk op hunne gezigten blinken. Men verbeelde zich hoe *Liesbeth* stond te kyken, als zy, in plaets van eenen pelgrim met afgesleten kleederen, een zedig en schoon jongman weêrvond. De pelgrimskleederen waren verwisseld tegen een zindelyk tooisel, de elfmaendige baerd was verdwenen; en zy - hare herinneringen rypelyk verzameld hebbende - herkende haren geliefkoosden koopman, aen wien zy *Anna* altoos gejongd had.

Zy bekwam eene menigte gezegende voorwerpen, welke hare tevredenheid ten top deden stygen. Onder dit opzigt, waren de vader en de dochter evenmin vergeten. Deze laetste kreeg het kruis terug; de doek, ofschoon hy geheel versleten was, bleef in *Siemen's* bezit, die denzelven altoos op de oude plaets droeg en als heiligdom bewaerde.

Het woord *Teut* werd, van hetzelfde oogenblik af, nooit meer uitgesproken in *Bert's* tegenwoordigheid; men vreesde droevige herinneringen op te wekken.

Sedert dien tyd hoorde men nooit meer van eene Teutenbende spreken in de Limburger Kempen: de *Drossaert CLERCX* van Overpelt had het venynige gedrocht, op den laetsten dag van Louwmaend 1788, in eenen stamp het hoofd verpletterd! Liep er hier of ginds nog een schurftig schaep - zoo als ze de man genoemd had - de ziekte had opgehouden besmettelyk te zyn,

en de Limburgers van den ouden stempel plagten te zeggen, dat de vrees voor eene hennippen koord eene allergeschiktste teugel was om de booswichten in bedwang te houden!

De goedgunstige lezeressen en lezers, die geduld genoeg bezaten om dit langdradige tafereel van den beginne tot het einde te overloopen, zouden nu zekerlyk geerne weten, wat er voorts aen de kennissen is voorgevallen.

Dat is meer vergen dan wy met zekerheid kunnen beantwoorden; wat wy weten zullen wy zeggen, tot de laetste lettergreep.

Klaes uit het *vliegende peerd* stierf berouwvol, eenige weken na zyne slaking. Zyne dochters volgden nog eenen tyldang den ouden weg en malden, tot dat de deugdzame Limburgers haer vlugttten als pestachtige. Gelukkiglyk gingen hare oogen nog by tyds open, en zy sloegen het deugdenpad in, tot dat de dood haer trof, ik meen in het jaer 1814, op 't oogenblik van Limburgs staetkundige ontslaving, als het zyn ouden naem terug kreeg.

Nu gissingen, by gebrek aen zekerheid:

Op den regten Maesoever, tegenover Maeseyck, in het dorp *Roosteren*, werd omtrent een jaer nadien, een fraei heerenhuis gebouwd, op het heerlykste standpunt. Achter hetzelve ontstonden - als of zy door de kracht eener tooverroede uit den grond gedreven werden - bloem- plant- en groenselhoven, omgeven door vyvers, waerin de visschen weldra weelderig speelden. Toen alles voltooid was, kwam een jong paer de wooning betrekken; hen vergezelde eene zestigjarige vrouw, die haer grootste vermaek vond in 't spelen en kazelen¹ met een zesmaendig kind, aen hetwelk zy den naem van *Elisabeth*, of by verkorting, *Elisa* gaf.

1 Kazelen is een limburgsch woord en wordt vertaald door het fransch *jaser*.
De Schryver.

Regelmatig eenmael ter week, kwam een deftig grysaerd hen bezoeken; de echtgenooten noemden hem vader. Sommige nieuwsgierigaerds wilden, tegen wil en dank, in hem den man herkennen, die een paer jaren te voren de Teuten had doen halsregten op Siemkensheuvel, waerheen hen de lust om bloedige tafereelen te aenschouwen gelokt had! Weinige jaren nadien, vestigde zich de grysaerd by zyne kinders. Geheel het huishouden was gekenmerkt door godsvrucht en weldadigheid, jegens armen en ongelukkigen, die er altoos welkom waren en nooit ongetroost vertrokken.

Met hun stil huisselyk geluk vergenoegd zynde, zagen zy weinige vreemdelingen, buiten den dorpsheer.

Neuswyzen, die zich met alles ophielden en zelfs de oorzaken der dingen wilden doorgronden, verzekerden, dat deze deugdzaame lieden uit de Kempen herwaerts gekomen zouden zyn om den schralen landstreek te vlugten. ‘Het is toch een voorbeeldig deugdzaam huishouden!’ voegden zy - niettegenstaende hun gewoonen vitzucht - by, en deze bemerking had meer aengelegenheid dan de beweegreden welke hen van verblyfplaats deden veranderen.

Thans de zedeles, zullen zy nog vragen, die het laetste woordje willen weten!

Ons verhael antwoordt als van zelve: *Om zich te beteren is het nooit te vroeg, nooit te laet!*

Willen zy nog zoeken, zy zullen vinden, dat men van den verharden euveldader met regt mag zeggen:

Ga maer uwen gang, jongen, ten langen laetste komt toch het manneken eens om zyn geld!

EINDE.